

ISSN : 2228-8929 (Print)
ISSN : 2821-9678 (Online)

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
NAKHON PATHOM RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 14 ฉบับที่ 1
เดือนมกราคม - เมษายน 2567

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

1. เป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อสร้างพลวัตและความเป็นเลิศทางความรู้
2. เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในกลุ่มคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิตนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป
3. เป็นเอกสารทางวิชาการเพื่อประชาสัมพันธ์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทความหรือข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในวารสารนี้จะต้องผ่านการกลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ รายละเอียดและเนื้อหาที่ปรากฏถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวและความรับผิดชอบเฉพาะของผู้เขียน ไม่จำเป็นต้องตรงกับความคิดเห็นหรือเป็นความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการผู้จัดทำ

บทบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ขอสวัสดีปีใหม่ผู้อ่านทุกท่านด้วยบทความที่น่าสนใจในวารสารฉบับแรกของปี 2567 ทั้งสิ้นจำนวน 9 บทความ เริ่มต้นด้วยบทความรับเชิญจาก สุวิทย์ ธีรศาสตร์ เรื่อง พันธมิตรทางทหารไทย-ญี่ปุ่น ในสงครามมหาเอเชียบูรพา (2484-2488) มีผลกระทบต่อไทยอย่างไร ที่ทำให้เราได้ทราบถึงผลกระทบในมิติต่างๆ ที่เกิดกับไทยภายหลังการทำสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ฐิตยา ทองโชติ และคณะ ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งเอาไว้ในบทความ การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ธาดารัตน์ ทิพย์รักษ์ กับ ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักวิทยุธรรมจังหวัดขอนแก่น ทำให้เราทราบว่าการสื่อข้อความ รวมถึงโครงสร้างระบบราชการ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักวิทยุธรรมจังหวัดขอนแก่น ลักษณะ อินทาปัจ กับ การพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนแนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบดังกล่าว ปรียา สงค์ประเสริฐ กับ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ทำให้เห็นกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สุดารัตน์ เลสงาม กับ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ศึกษาถึงปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองภายในคณะ เทียนชัย คุณยศยิ่ง กับ กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์กับการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการค้นหาตัวตนของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ กมลารณ สิริจันทร์ กับ สมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ พิบูลย์ มังกร และคณะ กับ ศิลปะนามธรรม : การระบายสีแอบสแตรกต์ตามแนวทางนวลาลากและระบาย เป็น การนำเสนอผลงานศิลปะนามธรรมด้วยรูปร่าง สี และเส้น ผ่านภาพศิลปะการต่อสู้ของไทยที่มีมิติความซ้ำซ้อนความต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างสุนทรียภาพด้านความงามทางศิลปะแก่ผู้ชม

ปรารธนา แซ่อึ้ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
พันธมิตรทางทหารไทย-ญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา (2484-2488) มีผลกระทบต่อนไทยอย่างไร สุวิทย์ ธีรศาศวัต.....	1
การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ฐิตียา ทองโชติ ญัฐธิญา เปรมปรีก ธารณัฐ คงรัตน์อาภรณ์.....	27
ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ธาดารัตน์ ทิพย์รักษ์.....	45
การพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ลักขณา อินทาบัจ.....	57
การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ปรียา สงค์ประเสริฐ.....	71
การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สุดารัตน์ เลิศงาม.....	89
กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์กับการปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรัง ที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ เทียนชัย คุณยิ่งยศ.....	105
สมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับประถมศึกษา กมลภาภรณ์ สิทธิจันทร์.....	125
ศิลปะนามธรรม: การระบายสีแอบสแตรกตามแนวทางการลากและระบาย พิบูลย์ มังกร ธวิท วงศ์พลาย ปัญญา ปัญจวรรณท์.....	135

พันธมิตรทางทหารไทย-ญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา (2484-2488)

มีผลกระทบต่อไทยอย่างไร

The Impact of the Thai-Japanese Military Alliance During the Malaya and Burma Campaign in World War II (1941-1945)

รับบทความ	11/05/2023
แก้ไขบทความ	-
ยอมรับบทความ	19/05/2023

สุวิทย์ ธีรศาสตร์¹

Suwit Theerasawat

บทคัดย่อ

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นโจมตีไทยในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ไทยไม่อาจต้านทานได้จึงยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพไปโจมตีมาลายากับพม่าของอังกฤษ ต่อมาในวันที่ 21 ธันวาคม 2484 ไทยกับญี่ปุ่นได้ทำสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหาร ส่งผลให้ไทยได้ดินแดนมาลายาและพม่า 6 แห่ง (ต้องคืนให้อังกฤษเมื่อสงครามโลกยุติ) สัญญาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบทางลบต่อไทยอย่างมาก ทั้งถูกสหรัฐและอังกฤษอายัดทรัพย์สิน ถูกเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตี ทรัพย์สินและชีวิตคนไทยเสียหาย บาดเจ็บล้มตายเป็นอันมาก เกิดภาวะขาดแคลนสินค้า เงินเฟ้อ เพิ่มขึ้นกว่า 3 เท่า ถูกญี่ปุ่นบีบให้ลดค่าเงินบาทและให้ญี่ปุ่นกู้เงินไปใช้ในการทำสงคราม ไทยต้องย้ายเมืองหลวงไปอยู่จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งต้องเสียงบประมาณและแรงงานล้มตายกว่าสี่พันคน

คำสำคัญ: สงครามมหาเอเชียบูรพา สัญญาไทย-ญี่ปุ่น 21 ธันวาคม 2484

¹ศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University.

Abstract

This research paper examines the impact of the Thai-Japanese military alliance during the Malaya and Burma Campaign in World War II. On December 8, 1941, Japan launched an attack on Thailand, and despite Thailand's attempts to resist, they eventually agreed to allow Japanese troops to march through their territory to launch an attack on British Malaya and Burma. On December 21, 1941, Thailand and Japan signed a military alliance agreement, which resulted in Thailand gaining control of six territories, including parts of British Burma and Malaya (which had to be returned to the British after the war ended).

This alliance had a significant negative impact on Thailand. As a result of the agreement, Thailand's properties were seized by the United States and Britain, and their assets were attacked by Allied aircraft. Many Thai lives were lost, and a shortage of goods and inflation occurred, with the currency depreciating by over three times its original value. Japan also forced Thailand to devalue the baht and provided loans to fund the war effort. Additionally, Thailand had to move its capital city to Phetchabun province, resulting in the loss of over 4,000 lives due to the forced labor used to build the infrastructure necessary for the move.

Keywords: *Asia-Pacific War, Thai-Japanese Pact December 21, 1941*

บทนำ

ไทยเคยเข้าสงครามใหญ่ครั้งล่าสุดในช่วง พ.ศ. 2484-2488 หรือ จบไปเมื่อ 77 ปีที่แล้ว แต่หลังจากนั้นก็เกิดสงครามระหว่างประเทศ (ไม่รวมสงครามกลางเมือง) ในเอเชียอีกอย่างน้อย 14 ครั้ง คือ สงครามยิว-อาหรับ 5 ครั้ง (2490-2492, 2499, 2510, 2516, 2525) สงครามเกาหลี (2493-2496) สงครามเวียดนาม 2 ครั้ง (249, 2507-2518) สงครามเวียดนาม-กัมพูชา (2514-2532) สงครามจีน-เวียดนาม (2522) สงครามอัฟกานิสถาน-รัสเซีย (2522-2532) สงครามอิรัก-อิหร่าน (2523-2531) สงครามคูเวต-อิรัก (2533) สงครามอ่าว (อิรัก-สหรัฐและพันธมิตร 2523-2534) จะเห็นได้ว่าประเทศในทวีปเอเชียไม่เคยปลอดภัยจากสงคราม เกิดสงครามระหว่างประเทศทุก ๆ 5 ปีครั้ง การที่ไทยเราไม่มีสงครามขนาดใหญ่กับประเทศอื่นในช่วง 77 ปีที่ผ่านมาเป็น

สิ่งตีพิมพ์ ใดๆ แต่ต้นปี 2565 เกิดสงครามยูเครน-รัสเซีย (24 ก.พ.2565) และวิกฤตการณ์ไต้หวัน-จีน ขึ้นมาอีก ในอนาคตไม่ว่าไทยจะถูกดูดเข้าไปวังวนของสงครามเมื่อใด ดังนั้นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในประเด็นผลกระทบที่ไทยเข้าสู่สงคราม โดยเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ในเดือนธันวาคม 2484 ก็น่าจะเป็นเครื่องเตือนสติว่าสงครามเป็นสิ่งเลวร้ายเพียงใด

ไทยเข้าไปสู่สงครามและเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นได้อย่างไร

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในยุโรปเดือนกันยายน 2482 ไทยประกาศวางตัวเป็นกลาง ในเดือนเดียวกัน ต่อมาเพียง 14 เดือน ไทยทำสงครามอินโดจีนกับฝรั่งเศส ในช่วงที่ฝรั่งเศสอ่อนแอ จากการถูกเยอรมันยึดครองไป 3 ใน 5 จากปัญหาเส้นเขตแดนไทย-อินโดจีนของฝรั่งเศส ที่ไทยเรียกร้องให้ใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นเขตแดน สงครามดังกล่าวรบกันราว 2 เดือนเศษ (28 พ.ย. 2483-31 ม.ค. 2484) ไทยเป็นต่อทางบก แต่เพลี่ยงพล้ำทางเรือ ญี่ปุ่นเข้ามาใกล้เคียง ทำให้ไทยได้ดินแดนลาว เขมร คืน มาตั้งจังหวัดใหม่ 4 จังหวัด ทำให้ไทยเริ่มเอนเอียงมาเข้ากับญี่ปุ่นมากขึ้น

เมื่อญี่ปุ่นส่งกองทัพ 6 กองพล บุกเข้าประเทศไทย ในเช้าตรู่ของวันที่ 8 ธันวาคม 2484 เพื่อเดินทัพไปตีพม่าและมลายู เกิดการปะทะกัน 2-5 ชั่วโมง ระหว่างไทยกับญี่ปุ่น การรบจึงยุติลง ตามคำสั่งของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อเวลา 7.30 น. ของวันนั้น ไทยถูกบีบให้เซ็นสัญญากับญี่ปุ่น ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2484 อนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพ ผ่านประเทศไทย โดยไทยจะให้ความสะดวกแก่กองทัพญี่ปุ่น ตามความจำเป็น และญี่ปุ่นจะเคารพในเอกราชอธิปไตยและเกียรติยศของไทย ตามสัญญาที่ไทยยังไม่ได้เป็นพันธมิตรทางการทหารกับญี่ปุ่น แต่มีกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยมากมาย ถึง 6 กองพลและกำลังจะตามมาอีก และความจำเป็นที่ญี่ปุ่นจะต้องใช้เงิน อาหาร การขนส่งก็มากขึ้น ญี่ปุ่นจึงบีบให้ไทยเป็นพันธมิตร ทางทหาร ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ซึ่ง ครม. ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อย ไม่เห็นด้วย แต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้พูดใน ครม. ดังปรากฏ ในบันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรีวัน พุธที่ 11 ธันวาคม 2484 จอมพล ป. ให้เหตุผลในการเซ็นสัญญานี้ว่า “อ้ายไม่รับเขา เดี่ยวเขา จะปลดอาวุธทหารเรา เราก็หมดเสียง อ้ายจะสู้หรือก็ฉิบหายมาก เราจะไม่นั่งประชุมกันอย่างนี้ แต่ ในใจของผมเห็นว่า เมื่อเราจะเข้ากับเขาก็เข้าเสียให้เต็ม 100% เขาก็คงเห็นอกเห็นใจเรา” และเสียง ส่วนใหญ่ใน ครม. เห็นด้วยจึงเกิดการลงนามในสัญญาพันธมิตรดังกล่าวกับญี่ปุ่นในวันที่ 11 และ 21 ธันวาคม 2484 ในสัญญาฉบับหลังนี้ ระบุว่าต่างฝ่ายต่างเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ในด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพหรือสงบศึกกับประเทศที่ 3

ในบทความนี้ จะกล่าวถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่ไทยได้รับจากการที่ไทยเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น แต่จะไม่รวมถึงผลกระทบที่ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ และสหรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดมาก และผู้เขียนได้เขียนเป็นบทความไว้แล้วต่างหาก

ภาพที่ 1 จอมพลปพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุดช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2
(16 ธันวาคม 2481- 30 กันยายน 2487)

ที่มา: <https://th.m.wikipodia.org>

ภาพที่ 2 ดร.ปรีดี พนมยงค์ (รมต.คลัง)

ที่มา: <https://th.m.wikipedia.org>

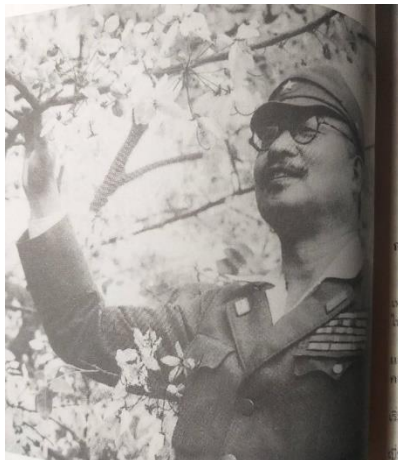
ภาพที่ 3 นายดิเรก ชัยนาม (รมต.ต่างประเทศ)

ที่มา: (ดิเรก ชัยนาม, 2513: จ)

ภาพที่ 4 พลเอกฮิเดกิ โตโจ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น (17 ต.ค. 2484-22 กค.2487)

ที่มา: <https://th.m.wikipedia.org>

ภาพที่ 5 พลโท อาเคโตะ นากามูระ ผู้บัญชาการทหารญี่ปุ่นในไทย (4 มค. 2486-14 สค. 2488)

ที่มา: (อาเคโตะ นากามูระ, 2546: 46)

ผลกระทบทางบวกต่อไทยในการเป็นพันธมิตรทหารกับญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นยังเคารพในอธิปไตยของไทย

ตลอดเวลาที่กองทัพญี่ปุ่นอยู่ในเมืองไทย จากวันที่ 8 ธันวาคม 2484- 14 สิงหาคม 2488 (ไม่รวมช่วงญี่ปุ่นแพ้สงครามแล้ว จนถึงวันที่ไทยส่งทหารญี่ปุ่นกลับญี่ปุ่นหมด เมื่อ 31 ตุลาคม 2489) รัฐบาล รัฐสภา และศาลไทย ยังมีอำนาจเหมือนเดิม โดยที่ญี่ปุ่นไม่ได้แทรกแซงการตัดสินใจ อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นเคารพในสัญญาที่กล่าวมาแล้ว กับเพราะ รมต.ที่ไม่เห็นด้วยกับการเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ลาออกไปแล้ว เช่น ดร.ปรีดี พนมยงค์ (รมต.คลัง) ดิเรก ชัยนาม (รมต.ต่างประเทศ) วิลาศ โอสถานนท์ (รมช.คมนาคม) รัฐบาลไทยจึงยอมตามที่ญี่ปุ่นขอมาเป็นส่วนใหญ่

ประเทศไทยไม่ถูกกองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์เอาทรัพยากรไปใช้ฟรี

ในระหว่างสงคราม ญี่ปุ่นต้องการเงิน เสบียง ความสะดวกในการขนส่งทหาร อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ที่ตั้งกองทหาร ฯลฯ ญี่ปุ่นต้องจ่าย เช่น เงินบาทที่กองทัพญี่ปุ่นต้องใช้ ก็ต้องกู้ เสบียง และสินค้าต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นต้องใช้ ญี่ปุ่นต้องจ่ายเสมอ แม้บางครั้งอาจจะจ่ายล่าช้าบ้างภายหลัง ญี่ปุ่นไม่จี้ ปล้น คนไทย หรือแบ่งกันฟรี (มีตัวอย่างทหารญี่ปุ่นคนหนึ่ง กินขนมจีนที่แม่ค้าหาบเอามาขายที่ตลาดสุขทัยแล้วไม่จ่ายเงิน ถูกนายทหารเอาขวานไคร้ขวานทองตายทันทีหน้าตลาดที่เกิดเหตุ ตามวินัยทหารญี่ปุ่น ชาวบ้านเล่าว่าพลทหารญี่ปุ่นคนนี้จะเข้าใจผิดคิดว่าชาวบ้านเอาขนมจีนมาให้กินฟรี ความเข้าใจผิดนี้เกิดจากการสื่อสารไม่เข้าใจภาษา)

ญี่ปุ่นยกดินแดน 6 แห่ง ให้ไทย

ญี่ปุ่นได้นำดินแดนมลายู คือ กลันตัน ตรังกานู ไทรบุรี ปลิศ ที่ไทยเคยยกให้อังกฤษในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2452) และ เมืองเชียงตุง กับเมืองพาน ในรัฐฉาน ของพม่า ซึ่งเป็นของอังกฤษมายกให้ไทย ซึ่งเป็นข้อเสนอที่ชุดญี่ปุ่นแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบ ตั้งแต่การเจรจาเดินทัพผ่านเมื่อคืนวันที่ 7 ต่อ วันที่ 8 ธันวาคม 2484 แล้ว แต่ตอนนั้นไทยไม่ได้สนใจประเด็นนี้ แต่สนใจเรื่องจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านซึ่งเป็นเรื่องวิกฤตมากกว่า ต่อมาอีก 3 วันได้มีการเจรจากับญี่ปุ่น และลงนามในวันที่ 11 และ 21 ธันวาคม 2484 ซึ่งอันหลังมีสัญญาฉบับที่ญี่ปุ่นจะยกดินแดนที่ 6 ให้กับไทย แต่มายกให้จริง ๆ เมื่อพลเอกฮิเดกิ โตโจ (Hideki Tojo 2472-2491 เป็นนายกรัฐมนตรี 17 ตุลาคม 2484-22 ตุลาคม 2489) นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น เดินทางเยือนไทยในวันที่ 3-4 กรกฎาคม 2486 และในวันที่ 20 เดือนเดียวกันก็มีการลงนามในสนธิสัญญาเขตแดนของประเทศไทยกับมลายูและพม่าของญี่ปุ่น

อนึ่ง ก่อนที่นายพลโตโจ จะมามอบดินแดน 6 แห่งให้ไทย ไทยได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐในวันที่ 25 มกราคม 2485 หลังจากนั้นไทยกับญี่ปุ่นก็ตกลงว่า ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินทั้งหมด เป็นเขตรับผิดชอบของไทย ฝั่งตะวันตกเป็นเขตรับผิดชอบของญี่ปุ่น วันที่ 9 พฤษภาคม 2485 กองทัพไทยก็เคลื่อนกองทัพพายัพ ซึ่งมีพลโทจรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ เป็นแม่ทัพเข้าสู่เมืองเชียงตุงและเมืองพาน ก็หมายความว่าดินแดน 2 แห่ง ในรัฐฉานนั้นกองทัพไทยได้ออกแรงเข้ายึดได้ 14 เดือน ก่อนที่นายพลโตโจ จะเอามายกให้ไทย ในเดือนกรกฎาคม 2486

ดินแดนทั้ง 6 แห่งนี้ ไทยได้ประกาศคืนให้อังกฤษ ในวันประกาศสันติภาพของไทย 2 วันหลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้แก่พันธมิตร ในวันที่ 14 สิงหาคม 2488 โดยที่อังกฤษไม่ได้เรียกร้องหรือสั่งให้ไทยคืนสรุปว่า ไทยได้ครอบครองดินแดนทั้ง 6 แห่งนี้ราว 2 ปี

ผลกระทบทางลบต่อไทยในการเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น

เงินทองและทรัพย์สินอื่น ๆ ของไทยในอังกฤษและสหรัฐถูกอายัด

เอามาใช้ไม่ได้ตลอดสงคราม และหลังสงครามอีกหลายปี เพราะเมื่อไทยอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านและอำนวยความสะดวกให้กองทัพญี่ปุ่น ทำให้ชาวตะวันตกในไทยรู้สึกไม่ปลอดภัย จึงหลบหนีออกจากไทย ซึ่งบางส่วนถูกทหารญี่ปุ่นดักจับได้ที่นครสวรรค์ บางส่วนนี้ออกไปได้ทางแม่สาย เมืองกาญจนบุรี และภูเก็ต ส่วนที่เหลือถูกญี่ปุ่นจับเป็นเชลย สถานทูตอังกฤษ สหรัฐ ฮอลันดา ถูกทหารญี่ปุ่นปิดล้อมกักบริเวณและต่อมาวันที่ 11 และ 21 ธันวาคม 2484 ไทยก็ลงนามในสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น ยิ่งเห็นได้ชัดว่าไทยเป็นศัตรูอังกฤษ กับสหรัฐ จึงอายัดเงินทองและ

ทรัพย์สินของรัฐบาลไทยเอาไว้ หรือเอาไว้ต่อรองกับไทยและญี่ปุ่นจำนวนเงินปอนด์และหลักทรัพย์สินที่อังกฤษยึดไว้ สำนักงานที่ปรึกษากระทรวงการคลังไทย ได้แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบว่า มี 265,753,896 บาท ทองคำไทยที่สหรัฐยึดไว้คิดเป็นเงินไทยขณะนั้น 38,390,545 บาท หรือเป็นน้ำหนักทอง 7.998 ล้านกรัม (ทองคำหนัก 15.2 กรัม เท่ากับ 1 บาท ทองคำนี้คือน้ำหนักเป็นบาท = 526,184 บาท คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันทองแท่งหนัก 1 บาท ราคาซื้อขายเมื่อ 1 กันยายน 2565 = 29,600 บาท ทองคำที่สหรัฐอายัดไว้ คิดเป็นเงินไทยปัจจุบัน = 15,575,046,400 บาท) หากเปรียบเทียบกับรายได้ของรัฐบาลไทยปี 2484 = 161 ล้านบาท ทรัพย์สินที่อังกฤษอายัดไว้ 265.7 ล้านบาท ก็มากกว่ารายได้ของรัฐบาลไทย 1 ปี ถึง 104.7 ล้านบาท หรือมากกว่า 39.5 % ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 1/ 2484 วิสามัญครั้งที่ 3 (9 ธันวาคม 2484) หน้า 3 บันทึกว่า ดร.ปรีดี พนมยงค์ รมต. คลัง แจ้งตัวเลขเงินทุนสำรองและเงินตราที่รัฐบาลไทยฝากไว้ในอังกฤษและสหรัฐ ว่ามีประมาณ 2 ใน 3 ของธนบัตรไทยที่ออกมาใช้คือประมาณ 200 ล้านบาท เงินที่ฝากในอังกฤษมี 184 ล้านบาท ในสหรัฐ 23 ล้านบาท ซึ่งตัวเลขทั้ง 2 ชุดนี้ บอกเราว่าทรัพย์สินไทยที่ถูกอายัดเป็นเงินจำนวนมาก มากกว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทยทั้งปี

ไทยต้องให้รัฐบาลญี่ปุ่นกู้เงินและถูกบีบให้ไทยลดค่าเงิน แนะนำทรัพยากรหลายอย่างของไทยไปใช้

เพียง 2 วัน หลังจากญี่ปุ่นยกทัพเข้าไทย ญี่ปุ่นก็ขอกู้เงินบาท จากรัฐบาลไทย เพื่อเอาไปใช้ในกองทัพ ครม. ไทยมีการประชุมเรื่องนี้ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รมต.คลัง ไม่เห็นด้วย เพราะถ้าให้กู้ครั้งนี้ ญี่ปุ่นจะต้องมาขอกู้อีกเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ตามความจำเป็นทางทหารของเขา หากเราให้กู้จะต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น จะทำให้ธนบัตรที่หมุนเวียนในท้องตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเป็นผลเสียทางเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้เกิดเงินเฟ้อ จึงเห็นควรให้ทหารญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรของเขาขึ้นใช้เองในกองทัพของเขา เรียกว่า Invasion notes จะดีกว่า เพราะว่าเมื่อสงครามเสร็จจึ้นลงแล้ว เราจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านี้เสีย การเงินและเศรษฐกิจของเราจะไม่ถูกกระทบกระเทือน และจะไม่เกิดเงินเฟ้อขึ้น แต่ จอมพล ป. นายกรัฐมนตรี กล่าวแย้งไม่เห็นด้วย ว่าถ้าให้กองทัพญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรใช้เอง เท่ากับเราเสียเอกราชอธิปไตย ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ว่าการที่เรายอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามาเต็มบ้านเต็มเมืองและทำอะไรได้ต่าง ๆ “แปลว่า เราได้เสียเอกราชและอธิปไตยไปแล้วดอกหรือ” มีการถกเถียงอย่างรุนแรง ระหว่างนายกรัฐมนตรี กับ รมต. คลัง ในที่สุดนายกรัฐมนตรี ก็ยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นยืมเงินบาท โดยพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น วิธีการคือ ให้โยโกฮาม่า สเปซี แบงก์กรุงเทพฯ ของญี่ปุ่นเบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคารแห่งประเทศไทย เสียดอกเบี้ย 4% ต่อปี และชำระต้นเงินเป็นทองคำ คิดราคา 1 กรัมบริสุทธิ์ ต่อ 3.06 บาท (เท่ากับ ทองบาทละ 46.51 บาท) ต่อมากลางปี 2485

ถึงปลายปี 2486 เลิกใช้วิธีกู้เงิน แต่ใช้วิธีให้เครดิตซึ่งกันและกัน คือ ให้โยโกฮาม่า สเปนซี แบงก์ที่กรุงเทพฯ ส่งธนาคารชาติญี่ปุ่น ให้เครดิตธนาคารแห่งประเทศไทย เปิดบัญชีเงินเยนพิเศษ ขณะเดียวกัน ธนาคารแห่งประเทศไทยก็เครดิตบัญชีโยโกฮาม่า สเปนซี แบงก์ที่กรุงเทพฯ เป็นเงินบาท สำหรับบัญชีเงินเยนพิเศษในตอนแรก รัฐบาลญี่ปุ่นยอมให้ไทยซื้อทองคำของญี่ปุ่นประมาณ 50% แต่กลางปี 2486 ลดเหลือให้ไทยซื้อได้ 21% คิด 1 กรัมบริสุทธิ์ต่อ 4.80 บาท สรุปช่วงตั้งแต่แรกจนปลายปี 2486 ไทยให้ญี่ปุ่นกู้ไป 216,701,083 บาท (มากกว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทย ปี 2486 ถึง 34%) ในช่วงหลังจากนั้นคือ 6 เดือนแรกของปี 2487 ให้ญี่ปุ่นไป 275 ล้านบาท แม้ญี่ปุ่นยอมให้ไทยซื้อทองเพียง 18% ของเงินที่ญี่ปุ่นกู้ไปที่เหลือจะยืมเป็นเงินเยน ทองที่ไทยซื้อที่แรก ญี่ปุ่นจะส่งมาเก็บในธนาคารแห่งประเทศไทยที่กรุงเทพฯ แต่สงครามรุนแรงมากขึ้น จนส่งทองกลับมาไม่ได้ ไทยจึงฝากทองเหล่านั้นเก็บไว้ที่ธนาคารชาติญี่ปุ่น โดยให้เอาเชือกผูกหูทองแห่งเหล่านั้นไว้ (ซึ่งหลังสงครามไทยก็ได้รับทองเหล่านั้นคืน) รวมระหว่างสงครามไทยให้ญี่ปุ่นกู้ไป 491,701,083 บาท นั้น (เป็น 3 เท่าของงบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทย ปี 2484)

ยิ่งกว่านั้น ญี่ปุ่นยังบีบให้ไทยลดค่าเงินบาท ตั้งแต่กู้เงินครั้งแรก กล่าวคือ ก่อนญี่ปุ่นยกทัพเข้าไทย อัตราแลกเปลี่ยน 1.5-3.5 เยนต่อ 1 บาท มาเป็น 1 เยนต่อ 1 บาท ซึ่งเท่ากับเงินไทยถูกญี่ปุ่นกดค่าลงไป 50-250% เพื่อญี่ปุ่นจะได้ไม่ต้องจ่ายเงินกู้ให้ไทยมาก แม้กระนั้นเงินที่ญี่ปุ่นกู้ไป กว่า 491 ล้านบาท หรือเฉลี่ยปีละ 196.7 ล้านบาทก็มากกว่ารายจ่ายของรัฐบาลไทยไม่ว่าในปีใด ๆ

นอกจากนั้นญี่ปุ่นยังได้บีบเอาทรัพยากรของไทยไปใช้ เช่น ตูรลไฟราว 50% ถูกกองทัพญี่ปุ่นเอาไปใช้ขนส่งทหาร สัมภาระ แม้จะจ่ายค่าโดยสาร ค่าระวางแต่ละตู้เหล่านั้นปกติไม่ได้มีมากนักแค่พอใช้เมื่อญี่ปุ่นเอาไปใช้เกินครึ่งของตู้โดยสารทั้งหมด ทำให้การขนส่งสินค้าของคนไทยต้องรอทั้ง ๆ ที่เราเป็นเจ้าของ ญี่ปุ่นมักอ้างว่าความจำเป็นทางทหารสำคัญต้องมาก่อนเสมอ ไทยเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นกันแล้วก็ต้องมีเป้าหมายอันเดียวกันคือชัยชนะ เหนือกองทัพฝรั่งเศส เครื่องยนต์และไม้ญี่ปุ่นถือว่าเป็นยุทธปัจจัย ญี่ปุ่นกว้านซื้อเครื่องยนต์ ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ซึ่งเป็นไม้ชั้นดีของไทยไปเกือบหมดเพื่อเอาไปต่อเรือขนส่งทหารและยุทธปัจจัย ซึ่งเรือไม้จะปลอดภัยจากทุ่นระเบิดแม่เหล็กได้ดีกว่าเรือเหล็ก ทำให้ไทยขาดไม้ในการก่อสร้าง

ไทยเกิดภาวะเงินเฟ้อ

ม.ล. เดช สนิทวงศ์ รมต.พาณิชย์ ได้คำนวณเลขดัชนีแสดงค่าใช้จ่ายในการกินอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อแจ้งให้ติเรก ชัยนาม (ซึ่งกลับมาเป็น รมต.ต่างประเทศในเดือน ตุลาคม 2486) เพื่อใช้ตัวเลขนี้ได้กับญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 ดัชนีค่ากินอยู่ (ค่าครองชีพในกรุงเทพฯ)

พ.ศ.	ค่าดัชนี
2481	100
2484	132
2485	179.99
2486	291.56
2487	
มกราคม	301.12
กุมภาพันธ์	327.46
มีนาคม	409.07

ที่มา: (ดิเรก ชัยนาม, 2513: 17)

สาเหตุที่อัตราค่าครองชีพในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะมีธนบัตรหมุนเวียนในตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากการที่ไทยให้กองทัพญี่ปุ่นกู้ไปเป็นอันมาก กับเพราะสินค้าหลายชนิดขาดแคลน ทำให้ราคาสูงขึ้น เช่น กระดาษขาดแคลนมากจนหนังสือพิมพ์ ลดจำนวนหน้า เหลือ 2 แผ่น ในต้นปี 2487 และต่อมาปลายปีก็มาปลายปีนั้นลดเหลือ 1 แผ่น กระดาษราคาสูงขึ้นจากรีมละ 2-3 บาท เป็น 200 บาท เกือบในกรุงเทพฯ ปี 2487 ถึง (20 ลิตร) ละ 6 บาท แต่ที่ลำปาง 120-200 บาท (ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการขนส่งติดขัดเพราะสถานีรถไฟถูกลูกระเบิดจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร) ศ.ดร.เกษมสุข นุ่นนนท์ ได้ระบุว่าราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล “ต้นปี 2488 ราคาน้ำตาลทรายขาวสูงขึ้นกว่าราคาเฉลี่ยระหว่างปี 2480-2483 ถึง 39 เท่า เหล็กกล้าเพิ่มขึ้นเป็น 69 เท่า เสื้อผ้าฝ้าย 43 เท่า ฝ้ายทอผ้าสีเทา 29 เท่า

สินค้าในประเทศขาดแคลน

สาเหตุหลัก ๆ มาจาก ประการแรก การขนส่งมีปัญหา จากการที่กองทัพญี่ปุ่นวางทุ่นระเบิดในอ่าวไทย เพื่อป้องกันเรือรบของฝ่ายสัมพันธมิตรเข้ามาโจมตี ขณะเดียวกันสัมพันธมิตรก็ส่งเครื่องบินมาวางทุ่นระเบิด บางทีก็ใช้เรือดำน้ำดำโจมตีเรือญี่ปุ่น ทำให้เรือสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาไทยได้น้อยมาก ส่งผลให้สินค้าที่ไทยผลิตเองไม่ได้ และเป็นสินค้าจำเป็นเกิดขาดแคลน ประการที่สอง การทิ้งระเบิดของเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตร ทำลายระบบการขนส่งทั้งสถานีรถไฟ สะพาน ราง ทำให้การขนส่งสินค้าชะงักไปทั่วประเทศ โรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากถูกระเบิดทำลาย ทำให้การผลิตสินค้าหลายชนิดลดลงมาก ประการที่สาม สินค้าหลายชนิดถูกญี่ปุ่นแย่งซื้อไปในราคาสูง เช่น ผัก

ผลไม้ เนื้อสัตว์ ไม้ เครื่องยนต์เรือ (เพื่อเอาไปต่อเรือใช้ในกองทัพ) 3 ชนิดแรกญี่ปุ่นเอาไปเลี้ยงทหาร ซึ่งมีจำนวน 117,750-150,000 คน ล้วนแต่เป็นสาเหตุทำให้สินค้าขาดแคลน

สินค้าที่ขาดแคลนมีทั้งสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีหมวดอาหาร เช่น ข้าวสาร (ซึ่งก่อนญี่ปุ่นบุก 12 บาท/กระสอบ (100 กิโลกรัม) ก็เพิ่มเป็น 16 บาทในเดือนตุลาคม 2485 และหลังจากนั้นเกิดน้ำท่วมใหญ่ไม่นานระหว่างเดือนตุลาคมถึงปลายเดือนพฤศจิกายน 2485 ก็พุ่งเป็น 32 และ 40 บาท ตามลำดับ น้ำตาลทราย น้ำตาลปึก น้ำตาลปี๊บ เหลือ ไข่ (เดิมราคาฟองละ 1 สตางค์ เพิ่มเป็น 2 และ 3 สตางค์) ผัก ผลไม้ นมข้นหวาน กาแฟ หมู (เพราะทหารญี่ปุ่นกว้านซื้อไปเสียหมด) หมวดเครื่องนุ่งห่ม มีผ้าทุกชนิดขาดแคลน (สมัยนั้นไทยยังไม่มีโรงงานทอผ้า กระดุม ชิบ ด้าย) หมวดยารักษาโรคคือมียาที่นำเข้าทุกชนิดขาดแคลน หมวดวัสดุก่อสร้างขาดแคลนทั้งเหล็กก่อสร้าง ตะปู ซีเมนต์ (เพราะโรงงานปูนซีเมนต์ถูกระเบิด) หมวดของใช้ในครัวเรือนมี ไม้ขีดไฟ (จากกล่องละ 1 สตางค์ เป็น 50 สตางค์) เทียนไข สบู่ หมวดพลังงาน มีน้ำมันทั้งดีเซล เบนซิน และน้ำมันหล่อลื่น (เพราะโรงงานกลั่นน้ำมันถูกระเบิด) หมวดอื่น ๆ มีบุหรี กระดาษทุกชนิด รวมทั้งกระดาษพิมพ์ธนบัตร รถยนต์ รถไฟ ยางรถยนต์ ยางรถจักรยาน เครื่องยนต์ อะไหล่ และภาพยนตร์

การแก้ไขของรัฐบาลทำหลายวิธี 1) ออกกฎหมายห้ามกักตุนสินค้า และห้ามขายเกินราคา ที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งมีคนฝ่าฝืน ขายไม้ขีดไฟกล่องเดียวเกินราคา ถูกตำรวจจับ และถูกศาลจำคุก 10 ปี มีข่าวนี้ลงหนังสือพิมพ์เพื่อให้คนที่จะฝ่าฝืนบางส่วนหวาดกลัว 2) รัฐบาลตั้งร้านขายสินค้าที่จำเป็น และมีร้านเอกชนที่เป็นเครือข่ายโดยร้านเหล่านี้รับสินค้ามาจากกระทรวงพาณิชย์มาขาย 3) มีการจ่ายบัตรปันส่วนให้แต่ละครัวเรือนซื้อสินค้าจำเป็นในราคาควบคุม ตามร้านของรัฐบาลและร้านเครือข่าย สินค้าที่ขายในร้านดังกล่าว หลัก ๆ คือ ข้าวสาร น้ำตาลทราย ไม้ขีดไฟ บุหรี เทียนไข สบู่ น้ำมัน สำหรับน้ำมันทางการปันส่วนให้รถส่วนตัวซื้อได้ไม่เกิน 20 ลิตรต่อเดือน รถประจำทาง 100 ลิตร/เดือน ในภาคประชาชนปรับตัวมากกว่านั้น กล่าวคือ 1) นำเข้าผ้าจากภาคอีสาน ซึ่งเป็นภาคที่ยังมีคนทอผ้าฝ้าย ผ้าไหม ใช้ในครัวเรือน เมื่อภาคกลางขาดมากที่สุด เพราะพื้นที่ภาคกลางที่การคมนาคมสะดวก ก็เลิกทอผ้ากันหมดแล้ว หันไปใช้ผ้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีสี แบบ ลาย ให้เลือกมากกว่า และคุณภาพก็ดี แต่เมื่อเกิดสงคราม ผ่านอกเข้ามาไม่ได้ จึงเดือดร้อนมากที่สุด แต่ผ้าฝ้ายทอมือจากภาคอีสานก็ส่งมาขายภาคกลางไม่มากนัก เพราะทอด้วยมือ ราคาอ่อนสงครามผืนละ 5 บาท ก็เพิ่มเป็น 20-30 บาท คนในภาคกลางส่วนใหญ่จึงต้องนำเสื้อผ้าที่ขาดมาปะ ชุน (สมัยเด็ก ช่วงราว ๆ พ.ศ. 2493-2500 ผู้เขียน อายุ 2-9 ขวบ ยังได้เห็นคนรุ่นนั้น ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ใส่เสื้อผ้าที่มีการปะ ชุน เป็นเรื่องปกติ) 2) ยารักษาโรคทุกภาคขาดยาควินินรักษาไข้ป่า ซึ่งเป็นโรคที่คนไทยเป็นมากในฤดูฝน จึงหันกลับไปใช้ยาหม้อ ซึ่งใช้สมุนไพร แต่คนที่มีความะตึกก็ยังหาซื้อได้ในตลาดมืด ยาโดเวิร์ด เป็นยารักษา

โรคบิด ก็ขาดตลาด ต้องซื้อในตลาดมืด เม็ดละ 25 บาท ยาซัลฟา ยาปฏิชีวนะรักษาแผลหนอง ฯลฯ เม็ดละ 20 บาท (ขณะนั้นค่ากับข้าววันละ 50 สตางค์ พอกินสำหรับ 3 มื้อ ขนาดครอบครัว 4-5 คน ค่าข้าวราดแกง+ไข่ต้ม 1 ฟอง = 6 สตางค์) ตลาดมืดมีได้ขายเฉพาะยา ยังมีขายสินค้าอื่น ๆ แต่สินค้าเหล่านี้ไม่วางหน้าร้าน เพราะถ้าวางแล้วไม่ขายก็มีความผิด จะซ่อนไว้หลังร้าน การทดแทนไม่ใช่มีแต่สมุนไพร แต่ยังมีสินค้าอื่น ๆ เช่น ในภาคอีสานขาดกระดุม บางคนก็ใช้หนามพุดดอกมัดเสื่อแทนกระดุม บางแห่งใช้เปลือกสะเดาเอามาต้มเป็นยารักษาไข้ป่า (มาลาเรีย) ขาดแคลนน้ำมัน รถโดยสารรถบรรทุก ส่วนหนึ่งก็ใช้ถ่านหุงข้าว ใส่เตาที่สร้างขึ้น ซึ่งอุปกรณ์เสริมนี้ปล่อยแก๊สที่เกิดจากการเผาไหม้ เข้ามาตามท่อเข้าสู่ห้องเครื่องยนต์ พอแก๊สติดไปได้ แต่คาร์บอนก็พ่นจากยวโธธรไปเมืองอุบล ระยะทาง 100 กม. ผู้ใหญ่คนละ 1 บาท (ปี 2488) ขาดกาแฟ มีการใช้เม็ดมะขามคั่วเอามาบดแทนกาแฟ ช่วงแรกก็ใช้ผสมกับกาแฟ ช่วงหลังใช้เม็ดมะขาม 100% ใช้นมสดแทนนมข้นหวาน ขาดผักสด ผลไม้สด คนไทยก็หันมาใช้ผักดอง ผลไม้ดอง ขาดหมู ปลา ไข่ ซึ่งญี่ปุ่นซื้อตัดหน้าไปเลี้ยงทหาร คนไทยก็หันไปใช้เนื้อเค็ม หมูเค็ม ปลาเค็ม (น้ำจืด) ปลาทุเค็ม และปลาเค็ม (จากปลาทะเลอื่น ๆ) ปลาร้า ปลาจ่อม ไข่เค็ม เต้าหู้ยี้ เต้าหู้ เต้าเจี้ยว สรศิลป์ แพ่งสภา (2539) กล่าวว่า ซึ่งขณะที่เกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาเรียนคณะสถาปัตยกรรมปีท้าย ๆ ได้เขียนไว้ในหนังสือ หวอ:ชีวิตไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2 เรื่อง การปรับตัวของคนไทยในช่วงนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังบันทึกว่า สมัยนั้นขาดขวดน้ำพลาสติกคนไปซื้อน้ำพลาสติกต้องนำขวดเปล่าไปเปลี่ยน ขาดไม้ขีดไฟ ก็มีการใช้ไฟแช็กบ้าง ตะบันไฟบ้าง หินเหล็กไฟบ้าง ขาดแคลนกระดาษหนังสือพิมพ์ บางโรงพิมพ์นำกระดาษหนังสือพิมพ์เก่าไปแช่น้ำและสารเคมี เพื่อทำเป็นกระดาษซึ่งคุณภาพไม่ค่อยดี ใช้นุ่นมาทดแทนฝ้าย แต่คุณภาพไม่ดีพอซักรีดก็เสียรูปที่น้ำตื้นเต้น คือ ขาดน้ำมัน และแบตเตอรี่ คนไทยบางคนใจกล้ามากไปลักลอบ ขโมยน้ำมันของทหารญี่ปุ่น มีครั้งหนึ่ง ขโมยน้ำมันขนาดถัง 200 ลิตร ได้ถังราว 20-30 ถัง จากระถางไฟที่บรรทุกมาจอดใกล้คลองรังสิต ขโมยใช้วิธีถีบถังน้ำมันลงในคลองรังสิต พอรถไฟไปแล้วก็ไล่ถังไปใช้ อีกครั้งหนึ่งรถบรรทุกสินค้าของทหารญี่ปุ่น มาจอดเสียที่ใกล้สะพานหัวช้าง ในกรุงเทพฯ เพื่อรอช่างมาซ่อม คนไทยได้ใช้จิ้งโคร่ง (คางคกชนิดหนึ่งมีในภาคใต้) รมควัน ทหารที่เฝ้ารถหลับกันหมด คนไทยขโมยทั้งยางทุกเส้น แบตเตอรี่ และสินค้าในรถไปหมด ญี่ปุ่นมีวิธีปราบขโมยที่โหด ถ้าจับขโมยได้จะไม่ส่งตำรวจไทย แต่จะเอาสิ่งที่ขโมยกรอกปากให้ตาย เรื่องดังกล่าวเกิดขึ้นในหลายจังหวัด แต่ไม่ปรากฏว่าญาติของขโมยไปร้องเรียนแก่ทางการแต่ประการใด

ประเทศไทยถูกระเบิดจากเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร

เครื่องบินอังกฤษ 3 ลำ ได้เข้ามาทิ้งระเบิดกรุงเทพฯ ครั้งแรกในคืนวันที่ 8 มกราคม 2485 เวลา 4.00 น. ซึ่งเป็นเวลา ครบ 1 เดือนที่ญี่ปุ่นบุกไทยและ 16 วัน ก่อนที่ไทยจะประกาศสงครามกับ

อังกฤษและสหรัฐ ในวันที่ 25 มกราคม 2548 อังกฤษ คงต้องการส่งสอนไทยที่ไปเป็นพันธมิตรทาง การทหารกับญี่ปุ่น การทิ้งระเบิดคืนนั้น ตกที่หัวลำโพง เยาวราช และตรอก ปี แอล ฮั่ว หลังจากนั้น คนไทยโดยเฉพาะคนกรุงเทพฯ ก็หวาดระแวง ระเบิดจากเครื่องบิน ซึ่งทิ้งลงมาเป็นระยะ ๆ วันสุดท้าย ที่ทิ้งระเบิดคือ 29 กรกฎาคม 2488 รวมเวลา 3 ปี 6 เดือน 22 วัน การทิ้งระเบิดของสัมพันธมิตรใน ช่วงแรก ทั้งในเวลาคืนเดือนหงาย เพื่อนักบินจะได้เห็นเป้าหมาย ต่อมาในปี 2486 ก็ทิ้งทั้งคืนเดือนมืด และเดือนหงาย คืนที่เดือนมืด เครื่องบินจะทิ้งพลุส่องสว่างมาก่อน นักบินเห็นเป้าในรัศมีหลายร้อย เมตร ช่วงปี 2486-2487 กรุงเทพฯ ถูกทิ้งระเบิดถึง 4000 ครั้ง ในช่วงหลัง ๆ คือ ตั้งแต่ 6 กุมภาพันธ์ 2487-กรกฎาคม 2488 เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตร มักทิ้งในเวลากลางวัน เพราะเห็นว่า เครื่องบิน ของไทยและญี่ปุ่นไม่มีทางต่อกร เครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรได้ ความถี่ของการทิ้งระเบิดจะมากขึ้น ในตอนท้าย ๆ ของสงคราม คือ ปี 2487-2488 เป้าหมายของการทิ้งระเบิด มีทั้งที่เป็นเป้าหมายทาง ยุทธศาสตร์ คือ ที่ตั้งทางทหารญี่ปุ่น สะพาน สถานีรถไฟ โรงไฟฟ้า โรงกลั่น และคลังน้ำมัน ท่าเรือ แต่ ก็มีพลาดเข้าไปตกในเขตที่อยู่อาศัย เขตการค้า โรงเรียน วัด ซึ่งอยู่ใกล้กับเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ซึ่งทำให้มีผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิตไม่น้อย เช่น การทิ้งระเบิดในคืนวันที่ 19 เวลา 22.10 น. ต่อกับ 20 ธันวาคม 2486 เวลา 00.10 น. ระเบิดตก 12 แห่ง

1. เจิงสะพานพุทธ
2. ถนนท่าดินแดงใกล้ รพ.ปากคลองสาน
3. ตรอก ปี แอง ฮั่ว (ครั้งที่ 2)
4. ท่าเรืออีสต์เอเชียติก
5. ตรอกจันทร์
6. ตรอกข้าวสาร
7. ร.พัน 7
8. โรงงานทำสบู่ ใกล้โรงกรองน้ำ สามเสน
9. สนามเป้า
10. โรงเบียร์บุญรอด
11. บางระมาด ตลิ่งชัน
12. ท่าเรือกรุงเทพฯ

จะเห็นว่า ใน 12 แห่งที่ระเบิดตก มีเพียง 3 แห่ง (25%) ที่อาจจัดว่าเป็นเป้าหมายทาง ยุทธศาสตร์ คือ ร.พัน 7 ท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรืออีสต์เอเชียติก

ระเบิดดังกล่าว ทำลายทั้งชีวิต และทรัพย์สินทั้งของคนไทยและคนญี่ปุ่น และมีหลายแห่งเป็นของฝ่ายสัมพันธมิตรเสียเอง เช่น สถานีทูตเยอรมัน ท่าเรืออีสต์เอเชียติก

เครื่องบินที่สัมพันธมิตร ส่งมาทิ้งระเบิดเมืองไทยในช่วงประมาณ 3 ปีครึ่ง มี 4 แบบ ซึ่งล้วนแต่ผลิตในสหรัฐ คือ

1. B-24 Liberator แบบนี้ สหรัฐผลิตมากกว่าทุกแบบ 18,188 ลำ รัศมีทำการ 2733-4586 กม. (แล้วแต่รุ่นและน้ำหนักระเบิด) บินสูง 8534-10,365 เมตร บรรทุกระเบิด 3632 -5805 กก. ติดปืนกล 6-10 กระบอก ลูกเรือ 11 คน

2. B-25 Mitchell ผลิต 9816 ลำ รัศมีทำการ 2170 กม. บินสูงสุด 7400 เมตร บรรทุกระเบิด 1360 กก. ติดปืนกล 12 กระบอก ลูกเรือ 5 คน

3. B-26 Marauder ผลิต 5288 ลำ รัศมีทำการ 1850 กม. บินสูงสุด 6400 เมตร บรรทุกระเบิด 1800 กก. ติดปืนกล 11 กระบอก ลูกเรือ 7 คน

4) B-29 Superfortress ผลิต 3970 ลำ รัศมีทำการ 5230 กม.-9000 กม. (แล้วแต่ว่าจะบินสูงหรือต่ำและระเบิดที่บรรทุก) บินสูงสุด 9710 เมตร. บรรทุกระเบิด 2300-9100 กก. ติดปืนกล 12 กระบอก ปืนใหญ่ 1 กระบอก ลูกเรือ 11 คน

เครื่องบิน 4 แบบที่กล่าวมาแล้ว B-24 และ B-29 ซึ่งมี 4 เครื่องยนต์ (ที่เหลืออีก 2 แบบ มี 2 เครื่องยนต์) เป็นแบบที่ใช้ทิ้งระเบิดในเมืองไทยมากที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายมาก เพราะ 4 เครื่องยนต์ ทำให้บินได้ไกลมาก บรรทุกระเบิดได้มาก คือ ต่ำสุด 2300 กก.-9100 กก. และเพดานบินหรือความสามารถในทางบินได้สูงสุด บินได้สูงมาก 8-10 กม. (สูงกว่ายอดเขาเอเวอเรสต์) ป็น ป.ต.อ.ของไทยจึงยังไม่ค่อยถึง

ภาพที่ 6 เครื่องบิน B-24 Liberator (4 เครื่องยนต์)

ที่มา: (Singnaleer, 2007)

ภาพที่ 7 เครื่องบิน B-25 Mitchell (สองเครื่องยนต์)

ที่มา: <https://en.m.wikipedia.org>

ภาพที่ 8 เครื่องบิน B-26 Marauder (สองเครื่องยนต์)

ที่มา: <https://en.m.wikipedia.org>

ภาพที่ 9 เครื่องบิน B-29 Superfortress (สี่เครื่องยนต์)

ที่มา: <https://en.m.wikipedia.org>

สำหรับความสูญเสีย และความเสียหายมีมาก โดยเฉพาะในช่วงปี 2487-2488 มีการทิ้งระเบิดถี่มาก เพื่อทำลายขวัญและการส่งกำลังบำรุงของญี่ปุ่นให้ยอมจำนนโดยเร็ว แต่จะขอยกพอเป็นตัวอย่าง คือ ที่สถานีหัวลำโพง ซึ่งพรวนบูรณ์ (ผู้แต่งบทละครมีชื่อสมัยนั้น และเจ้าของคณะละครแสดงที่โรงละครพัฒนาการ และมีบ้านอยู่ถนนนครไชยศรี) ท่านเล่าให้หลานซึ่งเป็นนายช่าง

กรมทางหลวง และผู้เขียนหนังสือ เปิดตำนานเล่าในคราวสงครามในหน้า 49 ว่า “วันนั้น (ทวอ) มันตั้งขึ้นมา ท่านก็จะวิ่งไปหาที่หลบที่หลุมหลบภัยหัวลำโพง ท่านว่ากำลังวิ่งจะไปที่นั่นอยู่แล้วก็พอดีมีมือเพื่อน ๆ มาอุดแขนท่านไว้เสียก่อน หันไปดูก็เป็นเพื่อน ๆ ท่านบอกว่าอย่าไปเลย ที่นั่นคนเยอะไปที่อื่นดีกว่า แล้วเพื่อนท่านก็พาท่านวิ่งย้อนมาทางวงเวียนโอเดียนส์ มาหลบอยู่ในซอยเล็ก ๆ ซ้าง ๆ ตรอกละแวกนั้น เสียงระเบิดไม่จางหายไปง่าย ๆ เพราะมันบินวนมาอีกรอบ คราวนี้มันกะทำลายรางรถไฟและถล่มหัวลำโพง ท่านบอกว่า จำได้ว่าก่อนจะมาหัวลำโพงยังดูสง่า ดูสวยงามอยู่ แต่พอสิ้นเสียงระเบิดเท่านั้นแหละ หัวลำโพงดูไม่ได้เลย ท่านว่ามันพังทลายหายราบไปทันที และตอนนั้นพระเพลิงกำลังลุกแดงฉานไปหมด ท่านว่า ท่านจำได้ติดตา ฝังใจตั้งแต่นั้น ก็คือ หลุมหลบภัยที่ครั้งแรกจะวิ่งไปหลบอยู่แล้ว ตรงหัวลำโพง ปรากฏว่ามันโดนระเบิดถล่มเรียบร้อยไปแล้ว เพราะลูกระเบิดลูกหนึ่งหล่นลงไปพอดี คนในหลุมหลบภัย ตายเป็นสิบ ๆ คนเลย ทุกคนแขนขาด ขาขาด หัวขาด และจนไม่รู้ว่ามีใครเป็นใคร กลืนควาเลือดคลั่งไปหมด เครื่องบินลำนั้นท่านระบุว่าบินต่ำมาก คือ เครื่องบิน B-26 Marauder มีธงชาติอเมริกันได้ปักด้วย”

สรศิลป์ แผงสภา บันทึกว่า เป้าหมายทางยุทธศาสตร์ที่ฝ่ายสัมพันธมิตรเพียรพยายามถล่มหลายครั้ง คือ สะพานพุทธยอดฟ้า กับสะพานพระราม 6 แต่ถล่มมาหลายครั้ง จนวันที่ 14 ธันวาคม 2487 เวลา 9.40 น. เครื่องบิน รวมหัวกันถล่มสะพานพุทธยอดฟ้า คราวนี้ ตัวสะพานช่วงฝั่งพระนครถูกระเบิดตัดขาด สะพานท่อน้ำ และโป๊ะจม วันเดียวกันที่ สะพานพระราม 6 ก็ถูกถล่มด้วย แต่ปลอดภัย ต่อมาวันที่ 3 มกราคม 2488 เวลา 10.30 น. เครื่องบิน B-29 44 เครื่อง ถล่มสะพานพระราม 6 ระเบิดทำให้คอสะพานและตอมอ 6 ต้น ชำรุด ในวันที่ 17 มกราคม 2488 เวลา 7.20 น. เครื่องบิน B-29 4 ลำ มาถล่มสะพานพระราม 6 ซ้ำ จนสะพานขาด วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2488 เครื่องบิน B-29 4 ฝูงมาถล่มสะพานพระราม 6 ซ้ำ เพื่อมิให้ซ่อมแซมได้ง่าย ๆ สะพานขาดอีกหลายช่วง วันเดียวกันย่านรถไฟมักกะสัน ย่านรถไฟบางซื่อ โรงงานปูนซีเมนต์บางซื่อ โรงกลั่นน้ำมัน กรมเชื้อเพลิง กระทรวงกลาโหม ช่างถนนพริ ย่านรถไฟบางกอกน้อย และหัวลำโพงก็โดนระเบิดซ้ำอีก ผู้คนบาดเจ็บล้มตายเป็นเบือ ทั้ง ๆ ที่อพยพออกไปเสียเป็นส่วนใหญ่แล้ว

ภาพที่ 10 โรงไฟฟ้าสามเสนถูกระเบิด เมื่อ 14 เมษายน 2488

ที่มา: (สรศิลป์ แพ่งสภา, 2539: 189)

ภาพที่ 11 สถานีรถไฟบางกอกน้อยถูกระเบิด เมื่อ 5 มีนาคม 2488

ที่มา: (สรศิลป์ แพ่งสภา, 2539: 184)

ไม่เพียงแต่กรุงเทพฯ ที่โดนถล่ม อีกหลายจังหวัดที่มีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ก็ถูกถล่มด้วยมือยุรยา ชุมทางบ้านภาชี ปากน้ำโพ ตะพานหิน พิชณุโลก ชุมทางบ้านดารา อุดรดิตถ์ ศิลาอาสน์ ลำปาง เชียงใหม่ นครราชสีมา ชุมทางจिरะ สะพานปรหมินท์ ข้ามแม่น้ำน่าน ได้สถานีบ้านดารา สะพานเสาวภา ข้ามแม่น้ำท่าจีนที่นครชัยศรี สะพานจุฬาลงกรณ์ ข้ามแม่น้ำแม่กลอง ที่ราชบุรี สะพานปากน้ำโพ ก็ถูกทำลายหมด ซึ่งผลการโจมตีอย่างเป็นระบบของฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้การคมนาคมทางรถไฟของไทยเป็นอัมพาต

การแก้ปัญหาของคนไทย จากการถูกระเบิดโจมตีอย่างหนักในต้นปี 2487 เป็นต้นมา สรุปได้ดังนี้

1. พรางไฟ โดยใช้วัสดุสีดำไปหุ้มหลอดไฟ ด้านบนเพื่อไม่ให้เครื่องบินเห็น
2. ดับไฟเวลาเสียงหวอดังขึ้น
3. อำพรางอาคาร โดยทาสีดำ-เขียว-เหลือง ลายพราง แล้วเอาก้านมะพร้าวมาปิดข้างบนและข้าง ๆ
4. อพยพไปอยู่กับญาติในชนบท เช่น ในสวนฝั่งธนบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี อยุธยา ลพบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี เป็นต้น จนสงครามยุติจึงกลับกรุงเทพฯ

โรงเรียนและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ต้องหยุดเรียนไปด้วย ในเดือนมิถุนายน 2487 เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนและครูอาจารย์ (แต่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในสมัยนั้นมิได้ปิดเพราะไม่ได้บังคับให้มาฟังเลกเชอร์อยู่แล้ว) สำหรับคนรวยมักจะหลบระเบิดไปพักที่หัวหิน และชะอำในบ้านตากอากาศของตน บางคนไปพักกับเพื่อน ต่อมาก็เลยซื้อที่ดินและปลูกบ้านไว้ที่หัวหินและชะอำเลยก็มี อนึ่งส่วนราชการไม่อาจหยุดงานแบบเอกชน ส่วนมากทางการอพยพไปทำงานที่บางเขน หลักสี่ นนทบุรี และปากเกร็ด ซึ่งสมัยนั้นยังเป็นที่นาเป็นส่วนมาก ไม่มีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ ช่วงปลายสงครามก่อน 6 กุมภาพันธ์ 2487 มีคนกรุงเทพฯ เกือบครึ่งอพยพหนีระเบิดไปอยู่ที่อื่นในรัศมีราว 20-120 กม.

5. สร้างหลุมหลบภัย มี 2 ประเภท ถ้าราชการสร้าง เช่น กรมรถไฟ เทศบาล สวนสัตว์ จะสร้างหลุมหลบภัยขนาดใหญ่จุคนได้ 20-40 คน แข็งแรง เป็นคอนกรีต ปลอดภัยดีถ้าระเบิดไม่ตกตรงหลุม ส่วนเอกชนก็สร้างใกล้ที่พักของตน จ้างมาขุดหรือขุดเอง เป็นหลุมขนาดเล็ก จุคนได้ 3-4 คน โดยมากเมื่อขุดหลุมแล้วฝังโองขนาดใหญ่เอาไว้เพื่อป้องกันดินพัง ต่อมาบริษัทปูนซิเมนต์ไทย ได้สร้างหลุมสำเร็จขายจุคนได้ 3 คน อย่างไรก็ตาม การทิ้งระเบิดของสัมพันธมิตร ในช่วงน้ำท่วมใหญ่เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2485 ยุติไปเลย 2 เดือน ฝ่ายสัมพันธมิตรอาจจะเห็นว่าไทยจะลำบากจากน้ำท่วมใหญ่ ก็ทุกข์มากอยู่แล้ว ในช่วงปีท้ายของสงครามก่อนจะทิ้งระเบิดในกรุงเทพฯ เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรจะแจ้งไทยเป็นสัญญาณว่าจะทิ้งระเบิด คือ ใช้เครื่องบินมาโปรยใบปลิว กับใช้เครื่องบินบินปล่อยควันสีขาว บริเวณที่จะทิ้งราว 2-3 ชั่วโมง ก่อนทิ้งระเบิด เพื่อให้คนกรุงเทพฯ หลบออกไปจากบริเวณที่จะทิ้ง อาจถือได้ว่าฝ่ายสัมพันธมิตรพอมีสปิริตอยู่บ้าง

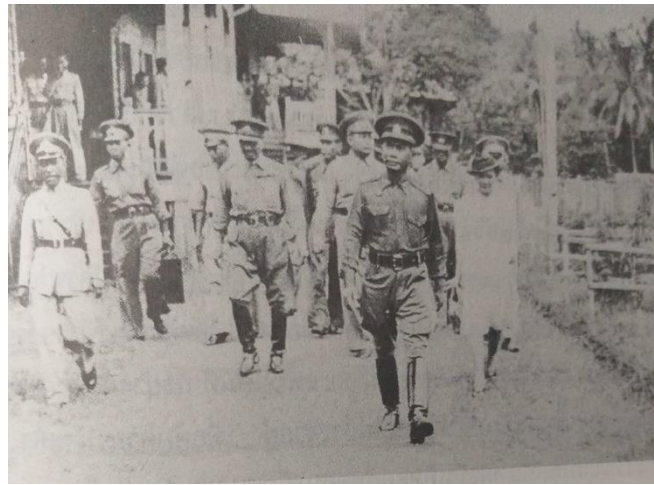
รัฐบาลตัดสินใจย้ายเมืองหลวงไปเพชรบูรณ์

การย้ายเมืองหลวงเป็นเรื่องใหญ่มาก จะต้องใช้ทั้งงบประมาณ แรงคน วัสดุ มหาศาลในการสร้างเมืองหลวงใหม่ ซึ่งจะต้องมีอาคารสำนักงานของกระทรวง กรมต่าง ๆ ค่ายทหาร โรงพยาบาล

โรงเรียน ตลาด สนามบิน ฯลฯ กระทบขวัญของข้าราชการที่จะต้องย้ายตามเมืองหลวง สาเหตุที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ตัดสินใจย้ายเมืองหลวงเพราะรัฐบาลเกรงว่า กองทัพญี่ปุ่น ถ้าเข้าตาจนเพื่อความสะดวกในการใช้ทรัพยากรของไทย อาจยึดประเทศไทย แบบที่ทำกับอินโดจีนของฝรั่งเศส ถ้าย้ายเมืองหลวงมาอยู่ให้ห่างจากกรุงเทพฯ ก็จะปลอดภัยจากญี่ปุ่น และปลอดภัยจากการโจมตีทางอากาศของฝ่ายสัมพันธมิตรมากกว่า ที่จริงก่อนที่จอมพล ป.จะเลือกเพชรบูรณ์เป็นที่ตั้งเมืองหลวงใหม่ ได้ให้เจ้าหน้าที่ไปสำรวจเมืองนครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี ก่อนแล้ว แต่ 3 เมืองแรก ยังไม่เหมาะสมเท่ากับเพชรบูรณ์ ซึ่งมีชัยภูมิเหมาะที่สุดในการป้องกันตัว เพราะมีภูเขาเป็นแนวป้องกัน 3 ด้าน ทางเหนือ ตะวันออก และตะวันตก ถ้าตั้งรับอย่างมั่นคงทางใต้เพียงด้านเดียวก็จะป้องกันเมืองนี้ไว้ได้ จอมพล ป. ได้วางศิลาฤกษ์ เมืองหลวงใหม่ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2487 เวลา 14.19 น. มีการขนย้ายอุปกรณ์การก่อสร้าง อุปกรณ์สำนักงาน เจ้าหน้าที่หลายหน่วยงาน และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน (ไปไว้ในถ้ำฤๅษี) ไปพร้อม ๆ กับการเกณฑ์คน 127,281 คน มาสร้าง ปรากฏว่า คนงานที่ถูกเกณฑ์มาเป็นไข้ป่า ถึง 14,310 คน ตาย 4,040 คน และต้องเวนคืนที่ดินราว 6000 ไร่ ดังนั้น เมื่อรัฐสภาจะตรา พ.ร.บ. อนุมัติ พระราชกำหนด ระเบียบราชการบริหาร นครหลวงเพชรบูรณ์ และยกฐานะจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นนครหลวงใหม่ ส.ส.ฝ่ายค้านเป็นจำนวนมากอภิปรายไม่เห็นด้วย เมื่อลงคะแนนเสียง ในปลายเดือนกรกฎาคม 2487 พ.ร.ก. นั้นจึงตกไป และทำให้ จอมพล ป. ต้องลาออกจากนายกรัฐมนตรี สภาได้เลือกนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 1 สิงหาคม 2487 การย้ายเมืองหลวงจึงยุติลงเพียงแค่นั้น

ภาพที่ 12 จอมพล ป.พิบูลสงคราม วางศิลาฤกษ์ เมืองเพชรบูรณ์
ที่มา: (สรศิลป์ แสงสภา, 2539: 125)

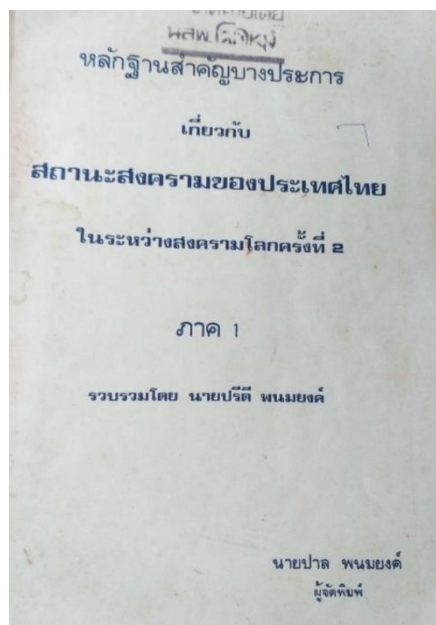
ภาพที่ 13 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ตรวจราชการเมืองเพชรบูรณ์

ที่มา: (สรศิลป์ แห่งสภา, 2539: 117)

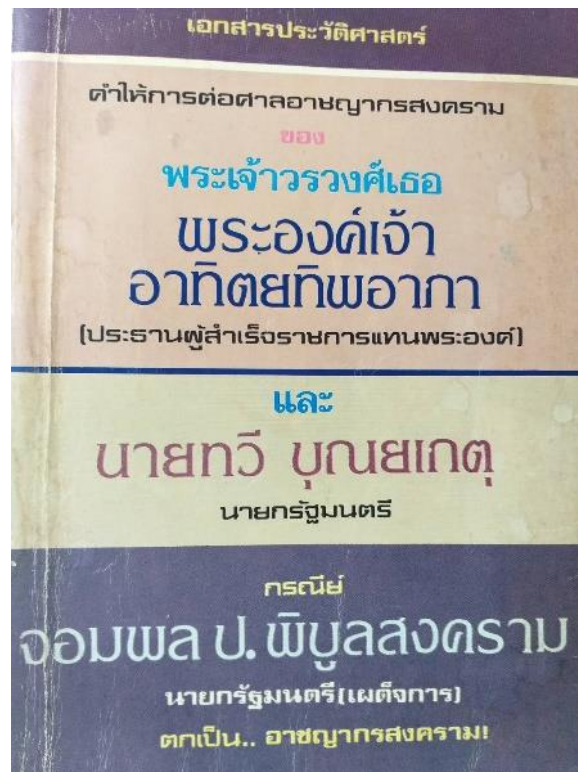
ไทยถูกลดฐานะไปอยู่ระดับรัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่น

ถึงแม้ไทยจะยังคงมีเอกราชและอธิปไตย ตลอดที่กองทัพญี่ปุ่นอยู่ในเมืองไทย ในฐานะพันธมิตรทางการทหารร่วมรบ ร่วมรุก ของไทยกว่า 3 ปีครึ่ง แต่ญี่ปุ่นได้ตั้งกระทรวงกิจการมหาเอเชียบูรพา (Ministry of Great East Asia Affairs) ในต้นเดือนกันยายน 2485 ซึ่งในวงในของรัฐบาลญี่ปุ่นก็ถกเถียงกันมาก คนที่คัดค้านการตั้งกระทรวงนี้มากที่สุดคือ นายโตโก (Togo) รัฐมนตรีต่างประเทศ เพราะทำให้กระทรวงนี้มีอำนาจลดลง เนื่องจากถูกโอนหลายหน่วยงานและหลายพื้นที่ มาขึ้นกับกระทรวงใหม่ รวมทั้งประเทศไทยซึ่งเดิมจะติดต่อกับญี่ปุ่น จะต้องผ่านกระทรวงการต่างประเทศ ก็ต้องมาติดต่อผ่านกระทรวงใหม่ เท่ากับแมนจู๊ก (รัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นในแมนจูเรีย) รัฐบาลนายกิงของวังจิงไว (รัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นที่ปกครองจีน แลบชายฝั่งทะเล) อินโดจีนของฝรั่งเศส (รัฐบาลวชี ซึ่งอยู่ในโอวาทของเยอรมนี) ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มลายู สิงคโปร์ และพม่า ซึ่งล้วนแต่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง แต่เสียงของนายพลโตโจ มากกว่าจึงตั้งกระทรวงนี้สำเร็จ ดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตไทย ประจำญี่ปุ่นขณะนั้น แสดงความไม่พอใจต่อนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ซึ่งควบตำแหน่ง รมต.ต่างประเทศ ว่าไทยไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่น จะให้ไทยไปติดต่อผ่านกระทรวงนี้ได้อย่างไร ถึงทูตไทยและจะแสดงความไม่พอใจ แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะไทยกระโดดเข้าไปอยู่กับญี่ปุ่นเต็มตัวเสียแล้ว ตั้งแต่ 21 ธันวาคม 2484 ที่เซ็นสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหาร และ 25 มกราคม 2485 ไทยไปประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐ นายพลโตโจ ได้เชิญ ดิเรก ชัยนาม พบเพื่อขอโทษและอธิบายว่า ที่ให้ชาติเอเชียติดต่อผ่านกระทรวงนี้ เพราะเราเป็นชาวเอเชียด้วยกันเหมือนกัน ยิ่งกับไทยแล้ว “ญี่ปุ่นกับไทยต้อง

ร่วมเป็นร่วมตาย เพราะเราเป็นพี่น้องกัน ฉะนั้นการติดต่อกับกระทรวงใหม่นี้ดีกว่า และได้ประโยชน์รวดเร็วด้วย” แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นจัดการประชุมวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาที่โตเกียวในวันที่ 5-6 พฤศจิกายน 2486 ทางการญี่ปุ่นได้เพียรพยายามเชิญ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ไปประชุม 3-4 ครั้ง แต่จอมพล ป. ก็ป่วยเบี่ยงโดยเหตุผลต่าง ๆ นานา โดยใช้เอกอัครราชทูตญี่ปุ่น และนายพล นากามูระ แม่ทัพจิ ของญี่ปุ่น ประจำประเทศไทย และบางครั้งก็มาพร้อมกัน แต่จอมพล ป.ก็ไม่ยอมไป โดยอ้างเรื่องสุขภาพบ้าง ไม่ชอบนั่งเครื่องบินบ้าง ไม่ชอบพักในโรงแรมบ้าง ญี่ปุ่นถึงกับจะเอาเรือรบ มารับ พร้อมเอาเรือดำน้ำมาคุ้มกัน แต่ จอมพล ป. ก็ไม่ไป ในที่สุดไทยก็ส่งพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ที่ปรึกษาของกระทรวงการต่างประเทศไปประชุมแทน ผู้ที่ได้ไปประชุมในฐานะเป็นประมุข หรือหัวหน้ารัฐบาล มีบายอ นายกรัฐมนตรีพม่า โฮเซ เปเลอเรล ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ จังจิงฮุย นายกรัฐมนตรีแมนจู๊ก (แมนจูเรีย) วังจิงไว ประธานาธิบดีของจีนนานกิง ซึ่งล้วนแต่เป็นรัฐบาลหุ่นที่อยู่ในอำนาจของญี่ปุ่น มีไทยเพียงชาติเดียวที่ผู้นำของรัฐบาล คือ จอมพล ป.ไม่ไป ร่วมโปรโมทนโยบายวงศ์ไพบูลย์มหาเอเซียบูรพาของญี่ปุ่น ซึ่งเท่ากับว่า จอมพล ป. ไม่ยอมเป็นทางเครื่องของญี่ปุ่น แต่ในระบบพิธีการทูตไทยก็ถูกลดระดับไปเท่ากับประเทศที่เป็นรัฐบาลหุ่น เพราะการติดต่อกับรัฐบาลญี่ปุ่น ต้องผ่านกระทรวงกิจการมหาเอเซียบูรพา ตั้งแต่นั้นมาจนสงครามยุติ

ภาพที่ 14 ปกหนังสือหลักฐานสำคัญบางประการเกี่ยวกับสถานะสงครามของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาค 1

ภาพที่ 15 ปกหนังสือ เอกสารประวัติศาสตร์ คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม

สรุป

วันที่ 8 ธันวาคม 2484 กองทัพญี่ปุ่น 6 กองพล ยกเข้าประเทศไทย ทั้งทางบกและทางทะเล ฝ่ายไทยต้องสู้ตามคำสั่งเดิม ครม.มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า กำลังของฝ่ายไทยมีอาจสู้กับกองทัพญี่ปุ่นได้ จึงได้สั่งหยุดยิง และอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยไปตีอังกฤษทางมลายู และพม่ากับอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นแก่กองทัพญี่ปุ่น ต่อมาอีก 2 วัน ฝ่ายญี่ปุ่นก็ขอให้ไทยทำสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารร่วมรบร่วมรุกรับญี่ปุ่น ครม. ส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วย แต่เสียงส่วนใหญ่เห็นด้วย จึงมีการทำสัญญาดังกล่าวกับญี่ปุ่น วันที่ 21 ธันวาคม 2484 ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ซึ่งเท่ากับไทยประกาศอย่างเป็นทางการว่าอยู่ข้างญี่ปุ่น ซึ่งขณะนั้นญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับสหรัฐและอังกฤษไปแล้ว การเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่นมีผลบวกต่อไทย คือ ญี่ปุ่นยังเคารพในเอกราชและอธิปไตยของไทย ไม่ถูกญี่ปุ่นเกณฑ์เอาคน เงิน และทรัพยากรของไทยไปเปล่า ๆ และยังนำดินแดนอังกฤษ 4 แห่ง ในมลายูที่เคยเป็นของไทย และ 2 แห่ง ในรัฐฉานมายกให้ไทย แต่ผลลบต่อไทยมีมากกว่า กล่าวคือ ทรัพย์สินของรัฐบาลไทยในอังกฤษและสหรัฐถูกอายัดไว้ ตลอดสงคราม และหลังสงครามยุติ เป็นเงินแต่ละปีมากกว่างบประมาณรายได้ของรัฐบาลไทยแต่ละปีไทยยังถูกญี่ปุ่น

ปั๊มเงิน ลดค่าเงินบาท และเอาตู้รถไฟไปใช้ ส่งผลให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ สินค้าขาดแคลน ซึ่งส่วนหลังเกิดจากการทิ้งระเบิดของเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตร ตัดเส้นทางคมนาคมของไทย ตลอดจนเป้าหมายทางยุทธศาสตร์อื่น ๆ ทำให้การส่งสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกือบเป็นอัมพาตและทำให้อาคารบ้านเรือนห้างร้านถูกลูกหลงทำลายไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งชีวิตของคนไทยต้องบาดเจ็บล้มตายไม่น้อย และชีวิตยากลำบาก จากการขาดแคลนสินค้า ภาวะเงินเฟ้อ และอพยพหนีลูกระเบิดจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ในชนบท ในปี 2487 รัฐบาลได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เพชรบูรณ์ เพราะไม่ไว้วางใจญี่ปุ่นอาจจะหักหลังยึดอำนาจรัฐบาล และลดอันตรายจากระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตร แต่การย้ายเมืองหลวงดำเนินไปไม่ถึงครึ่งทางก็ยุติลง เนื่องจากไทยยังถูกญี่ปุ่นปั๊มเงิน ลดค่าเงินบาท และใช้ตู้รถไฟ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ลาออก เพราะแพ้โหวตในสภา สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง เมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้ในวันที่ 14 สิงหาคม 2488 วันที่ 16 สิงหาคม 2488 ไทยประกาศว่าสงครามที่ไทยประกาศต่ออังกฤษและสหรัฐ เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2485 เป็นโมฆะ ไทยรีบคืนดินแดน ให้กับอังกฤษและยินยอมชดเชยค่าเสียหายที่ทำไว้กับฝ่ายสัมพันธมิตร

เอกสารอ้างอิง

คำให้การต่อศาลอาชญากรรมสงคราม ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนาย

ทวี บุญยเกตุ. (2526). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จักรวรรดินิยม.

จตุ จันทร์ภณ. (2554). **เปิดตำนานเรื่องเล่าในคราวสงคราม.** กรุงเทพฯ: ปราชญ์.

ชาติรี ประกิตนันทการ (2564). เมืองหลวงใหม่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ใน ชาลววิทย เกษตรศิริ และ

สภานุภูมิ บุญมา (บ.ก.). **จอมพล ป.พิบูลสงครามและท่านผู้บัญชาการโยธาธิการเมืองไทย**

สมัยใหม่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ดิเรก ชัยนาม. (2513). **ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2521). **เมืองไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง.** กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

ปรีดี พนมยงค์. (2521). **หลักฐานสำคัญบางประการเกี่ยวกับสถานะสงครามของประเทศไทย ใน**

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาค 1. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

โยชิกาวา โทชิฮารุ. (2550). **สัญญาไมตรีญี่ปุ่น-ไทยสมัยสงคราม.** แปลโดย อาทร พึ่งธรรมสาร.

กรุงเทพฯ: มติชน.

สรศิลป์ แผงสุภา. (2539). **หวนชีวิตไทยในไฟสงครามโลกครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ: สารคดี.

สุวิทย์ อิศราสวัสดิ์. (2552). **จักรวรรดินิยมเหนือแม่น้ำโขง.** กรุงเทพฯ: มติชน.

สุวิทย์ อิศาศวัต และคณะ. (2528). รายงานการวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ กลุ่มแม่น้ำชี

ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2528. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อาเคโตะ มากามูระ. (2546). ผู้บัญชาการชาวพุทธความทรงจำของนายพลนากามูระเกี่ยวกับ

เมืองไทยสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา. แปลโดย เออิจิ มูราซึมา และนครินทร์

เมฆโคโรรัตน์. กรุงเทพฯ: มติชน.

อาจันต์ ปัญจพรรค์. บอมบ์กรรณเทพฯ ภาคสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มติชน.

<https://en.m.wikipedia.org>. เรื่อง B-24 Liberator เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://en.m.wikipedia.org>. เรื่อง B-25 Mitchell เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://en.m.wikipedia.org>. เรื่อง B-26 Marauder เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://www.aviation-history.org> เข้าถึง 30 สค. 2565.

<https://www.goldtrader.or.th>. ราคาทองวันนี้ เข้าถึง 4 กย. 65.

<http://satit.up.ac.th> เรื่อง สงครามฝิ่น-อาหรับ เข้าถึง 4 ก.ย. 2565

<https://Th.m.wikipedia.org>. เรื่องสงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม, สงครามเวียดนาม-กัมพูชา

สงครามจีน-เวียดนาม สงครามอัฟกานิสถาน-รัสเซีย สงครามอิรัก-อิหร่าน สงครามคูเวต-อิรัก

สงครามอ่าว. เข้าถึง 1-4 กันยายน 2565.

การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
Conservation of Lao Khrang language, Phrong Madua Subdistrict, Mueang District,
Nakhon Pathom Province

รับบทความ	09/10/2022
แก้ไขบทความ	20/02/2023
ยอมรับบทความ	14/03/2023

ฐิตียา ทองโชติ¹ ณัฐฐิญา เปรมปรัก²
และธราณัฐ คงรัตน์อาภรณ์³
Titiya Thongchot Natthiya Premprirk
and Tharanut Kongrataporn

บทคัดย่อ

การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาสาเหตุการหายไปของภาษาลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และเพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานภาษาลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ประกอบไปด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะ ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ คนในชุมชน ผู้รู้ในชุมชน และผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านภาษาพูด ของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวครั้ง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แต่เดิมชาวบ้านนามิชุมชนอยู่บริเวณที่เรียกกันในปัจจุบันว่ากะดีเดียว แต่เนื่องจากในอดีตที่ดินที่อยู่ในปัจจุบันดังกล่าวเกิดน้ำท่วมซ้ำซากไม่สามารถอยู่อาศัยได้จึงค่อยเป็นค่อยไป โยกย้ายมาเรื่อย ๆ เพื่อหาแหล่งที่อยู่อาศัยที่มั่นคงตามพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่าที่มีลักษณะเป็นที่ดอนพออยู่ อาศัยทำกินได้ จนกระทั่งเกิดเป็นชุมชนถาวรอยู่ที่บ้านนาได้ในปัจจุบัน สาเหตุของการหายไปของภาษาลาวครั้งจากกลุ่มประชากรในตำบลโพรงมะเดื่อ พบว่า การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นนั้นทำให้เกิดค่านิยมใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้มีวัฒนธรรมอื่นเข้ามามากขึ้น ผู้คนมีอิสระมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของคนในชุมชนที่เปลี่ยนไป เป็นสังคมแห่งการทำงาน มากเกินไป หรือแม้กระทั่งการขาดการติดต่อกันระหว่างผู้ที่พูดภาษาเดียวกัน เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้

¹ครูโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

Teacher, Phraphathom Witthayalai School Mueang District, Nakhon Pathom Province

²ครูโรงเรียนอาทรสังฆะวัฒนะ 2 วัดวังตะกู อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

Teacher, Artornsangkhwattana 2 watwangtakoo School, Mueang District, Nakhon Pathom Province

³ครูโรงเรียนสกลวิทยา อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม

Teacher, Sakolwittaya school, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province

ภาษาลาวครั้งนั้นหายไปหรือมีการใช้ภาษาลาวครั้งกันน้อยลง และแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานภาษาลาวครั้งบ้านโพรงมะเตือ ตำบลโพรงมะเตือ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม คือ ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวมีการสนทนากันเป็นภาษาลาวครั้งเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและจดจำภาษาลาวครั้งเพื่อให้เยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไปได้สืบทอดภาษาลาวครั้ง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาลาวครั้งหรือความเป็นมาของภาษาลาวครั้งให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักมากขึ้น ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ภาษาลาวครั้งในชุมชนโพรงมะเตือ ให้คนทั่วไปรู้จักมากขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมภาษาลาวครั้งและวัฒนธรรมของลาวครั้ง นอกจากนี้ยังควรใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการ ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งทางวัฒนธรรมการใช้ภาษาลาวครั้งและเห็นความสำคัญของภาษาลาวครั้งต่อไป

คำสำคัญ: ภาษาลาวครั้ง การอนุรักษ์ กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

Conservation of Lao Khrang language, Phrong Madua Subdistrict, Mueang District, Nakhon Pathom Province Aim To study the history of the Lao Khrang ethnic group Baan Prong Maduea, Prong Maduea Subdistrict, Mueang District, Nakhon Pathom Province To study the reasons for the disappearance of the Lao Khrang language Ban Phrong fig Phrong Madua Subdistrict, Mueang District, Nakhon Pathom Province And to study the ways of preserving and continuing the Lao Khrang language Ban Phrong fig Phrong Madua Subdistrict, Mueang District, Nakhon Pathom Province.

This research is qualitative research. Consisting of in- depth interviews and interviews with specific informants, including people in the community, people in the community, and representatives from various groups in the community, Prong Madue Sub-district, Mueang District, Nakhon Pathom Province. Which is a remarkable language community of Thai people of Lao Khrang descent Data from the interview will be analyzed using content analysis method.

The result of the research shows that, in the past, the villagers had a community in the area now known as Kadi Diao. But since in the past, the current land was flooded repeatedly, unable to live, so gradually moved to find stable habitats in the wasteland that resembles upland habitats. have Until becoming a permanent community in Ban Na

at present The cause of the disappearance of the Lao Khrang language from the population of Phong Maduea Subdistrict found that the change in modern technology has created new values. Changes in culture today have led to more cultures coming in, people becoming more independent. Social changes of people in the community that have changed. Is a society of overwork Or even the lack of contact between people who speak the same language Is an important reason for the disappearance of the Lao Khrang language or the use of the Lao Khrang language and the conservation and preservation of the Lao Khrang language Ban Phrong fig Phrong Maduea Subdistrict, Mueang District, Nakhon Pathom Province is to encourage the adults in the family to have conversations in the Lao Khrang language in order to become familiar and remember the Lao Khrang language for the next generations to inherit the Lao Khrang language. Promoting the teaching of Lao Khrang language or the history of the Lao Khrang language for children and youth to get to know more Promoting the Lao Khrang Learning Center in Phrong Madue community For the general public to know more in order to preserve and promote Lao Khrang language and culture of Laos Khrang In addition, technology should be utilized for public relations in order to increase cultural appreciation of the use of the Lao Khrang language and to continue to see the importance of the Lao Khrang language.

Keywords: *Lao Khrang language, conservation, ethnic groups.*

บทนำ

วัฒนธรรมที่ปรากฏในสังคมไทยต้องยอมรับว่า หลายสิ่งหลายอย่างที่ใช้กันอยู่หรือแม้แต่สิ่งที่เราเรียกว่า วัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยนั้น ย่อมประกอบไปด้วยวัฒนธรรมจากชนชาติอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมไทยก็ย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมไทยมากกว่าการที่จะคงใช้อยู่ในลักษณะที่ถูกสร้างสรรค์ไว้คงเดิมตลอดไป สังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจากชนชาวพื้นเมืองที่อาศัยกันอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิ ชนชาติอื่นที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กัน นำมาหล่อหลอมกับวัฒนธรรมเดิมจนมาเป็นวัฒนธรรมไทย (ณรงค์ เส็งประชา, 2544) วัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเป็นธรรมชาติ หรือเป็นความงามตามธรรมชาตินั้น เกิดจากการสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของชุมชน เป็นกระแสนำแห่งปัญญา เป็นสิ่ง

ทรงคุณค่า เป็นสิ่งสูงส่งทางจิตวิญญาณ เป็นความสุขอันประณีตล้ำลึกจากอิสรภาพ เป็นความรู้ที่บูรณาการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน เป็นรากฐานของสังคมมาช้านาน การพัฒนาประเทศที่ตัดขาดจากรากฐานทางศิลปวัฒนธรรม จะก่อให้เกิดผลเสียอย่างมากมาย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2531)

การสื่อสารเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อมนุษย์เพราะมนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ของตนและเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม โดยถือว่าเป็นพื้นฐานของการติดต่อของมนุษย์ และเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากและประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ล้วนเกิดจากความพยายามอย่างสูงของคนต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุ

ภาษา เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารกัน มนุษย์ในทุกสังคมมีภาษาเฉพาะของตน เนื่องจากภาษามีคุณสมบัติ คือ ความเป็นระบบ เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากรุ่นอายุหนึ่งไปสู่อีกรุ่นอายุหนึ่ง เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเป็นสิ่งที่ยอมรับโดยสมาชิกของสังคม และที่สำคัญที่สุด คือเป็นสมบัติของมนุษย์ โดยทั่ว ๆ ไปภาษาแต่ละภาษามีผู้พูดที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปอาจจะอยู่ในรูปของประเทศ หรือภาษาอาจพูดกันในกลุ่มชนที่เล็กกว่าประเทศก็ได้ เช่น ในจังหวัด อำเภอบ้าน หรือแม้แต่หมู่บ้าน โดยอาจเป็นภาษาเดียวกัน หรือคนละภาษา แต่มีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นไปตามท้องถิ่นตามกลุ่มชนนั้น ๆ จึงเรียกได้ว่า “ภาษาถิ่น” (สุทธาภรณ์ ตาลกุล และคณะ, 2559) จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตภาคกลางของประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านการสื่อสารด้วยภาษาเกิดจากการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่า “ลาวครั้ง” เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตอำเภอมือง ในจังหวัดนครปฐมจึงทำให้มีลักษณะทางภาษาพูดที่แตกต่างกัน

ลาวครั้งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันว่า ลาวซี้คั้ง ลาวคั้ง หรือลาวครั้ง ที่มาของคำว่า “คั้งหรือครั้ง” มีข้อสันนิษฐาน 3 ประการ คือ ประการแรก สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ภูซัง หรือ ภูครั้ง” ซึ่งเป็นชื่อภูเขาที่มีลักษณะคล้ายระฆังอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของหลวงพระบางในประเทศลาวซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของลาวครั้ง ประการที่สอง “คั้งหรือซี้คั้ง” คือ ครั้งที่ไผ่นึกตรา และมาออกเสียงว่า “คั้ง” ในภาษาลาวครั้งเพราะในภาษานี้ไม่มีเสียงพยัญชนะควบกล้ำ ข้อสันนิษฐานประการที่สาม คือ ลาวครั้งนิยมเลี้ยงครั้งและใช้ครั้งย้อมผ้า จึงใช้ครั้งเป็นของส่งส่วยให้กับรัฐบาลไทย จึงได้ชื่อว่าลาวซี้ครั้ง นอกจากชื่อที่กล่าวไปแล้วนั้น ลาวครั้งยังมีชื่ออื่นแตกต่างกันออกไปตามท้องที่ เช่น “ลาวเต่าเหลือง” เป็นชื่อเรียกลาวครั้งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ ชื่อนี้มีที่มาจากชาวลาวครั้งที่จังหวัดนี้อาศัยอยู่ตามป่าเขา เหมือนเต่าที่มีกระดองสีเหลือง ส่วน “ลาวด่าน” เป็นชื่อเรียกลาวครั้งที่อาศัยอยู่ในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย และอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และ “ลาวโนนปอแดง” เป็นชื่อเรียกลาวครั้งที่อาศัยอยู่ในอำเภอบรรพตพิสัย

จังหวัดนครสวรรค์ นอกจากนี้ยังมีการเรียกชื่อลาวครั้งตามเสียงคำลงท้ายของภาษาลาวครั้ง คือ “ลาวกะละหรือลาวล่อก่อ” (สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ, 2554: 102)

ปัจจุบันชุมชนลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ลักษณะเด่นคือชาวชุมชนลาวครั้ง ยังใช้ภาษาลาวครั้งในชีวิตประจำวัน ในบริบทของศาสนาและประเพณีพิธีกรรมจึงทำให้มีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนที่ชัดเจนทั้งลักษณะสำเนียง คำศัพท์ อีกทั้งยังสามารถสื่อสารร่วมกันได้ นอกจากนี้แล้วภาษาลาวครั้ง ยังได้ถูกปลูกฝังให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางภาษาให้กับลูกหลาน จึงทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของการสื่อสารด้วยภาษาถิ่นของตนเอง แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปภาษาลาวครั้งก็ค่อย ๆ เลือนหายไปจากชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนที่มีเชื้อสายลาวครั้งนั้นไม่ใช้ภาษาลาวครั้งในชีวิตประจำวัน ดังเช่นแต่ก่อน ส่วนมากจะหันมาพูดภาษากลางเสียมากกว่า บางคนสามารถฟังเข้าใจแต่ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาลาวครั้งได้ ทำให้ภาษาลาวครั้งค่อย ๆ จางหายไปจากชุมชน

ด้วยเหตุแห่งความหลากหลายและเลือนหายของการสื่อสารด้วยภาษาลาวครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงกระบวนการเพื่อบูรณรักษาสายลาวครั้ง และแนวทางการสืบทอดภาษาลาวครั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม เพื่อให้ภาษาลาวครั้งยังคงอยู่คู่กับลูกชาวลาวครั้งจังหวัดนครปฐมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาสาเหตุการหายไปของภาษาลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอทางการอนุรักษ์และสืบสานภาษาลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตในการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านประชากร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และแนวทางการอนุรักษ์ภาษาลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร ได้แก่ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นทางด้านภาษาพูดของชาวไทยที่มีเชื้อสายลาวครั้ง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย

ประกอบด้วย ผู้ร่วมวิจัยที่เป็นตัวแทนจากชุมชนซึ่งเป็นผู้มีความรู้ด้านภาษาลาวครั้งของชุมชน และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ คนในชุมชน ผู้รู้ในชุมชน และผู้แทนจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามสำหรับนำข้อมูลมาวิเคราะห์เขียนสรุป และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive research) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- 1.1 เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑวัตถุโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
- 1.2 ผู้นำชุมชน (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน)
- 1.3 ประชาชนทั่วไปในชุมชนโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ภาษาลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทางผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกด้วยคำถามปลายเปิด โดยการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะกลุ่มประชาชนชาวลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น ซึ่งก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการบันทึกเสียง สนทนา หากไม่อนุญาตก็จะงดบันทึกเสียงสนทนา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 ตัวผู้วิจัย

เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ ตั้งคำถาม จดบันทึก และการวิเคราะห์ข้อมูล แต่เนื่องจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเป็นการพูดคุยเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านข้อเท็จจริงและข้อมูลด้านความคิดเห็นคำถามในการสัมภาษณ์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หรือข้อมูลที่ได้รับ

2.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถกระทำได้ 3 ระดับ คือ 1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ คือ การสัมภาษณ์ การนัดแนะ เวลา สถานที่แน่นอนไว้ก่อน 2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือ การสัมภาษณ์โดยการพบปะโดยส่วนตัว 3) การสัมภาษณ์แบบพูดคุยเป็นกันเอง คือ การพูดคุยกันธรรมดา การพูดคุยเป็นไปตามธรรมชาติ

2.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลเสียงในการสนทนาและการสัมภาษณ์ โดยจะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการบันทึกเสียงทุกครั้ง และแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ รวมถึงสมุดจดบันทึก (fields-note) ผู้วิจัยใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต รวมถึง ประเด็นความคิดเห็นต่าง ๆ

3. แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากงานหนังสือ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจแล้วเลือกวิเคราะห์ประเด็นที่สนใจ โดยผู้วิจัยแบ่งประเภทของข้อมูล ตามรูปแบบการเก็บข้อมูลเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปของประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การเก็บข้อมูลจะรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งในการเลือกตัวอย่างจะเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มประชาชนชาวลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และการสัมภาษณ์จะใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการสัมภาษณ์เชิงลึกและกำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการสรรหา และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก เตรียมตัว และคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ขั้นตอนที่ 2 การสรรหา และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้สรรหาประชาชนชาวลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยเริ่มสรรหาจากญาติพี่น้อง และได้มีการแนะนำผู้ให้ข้อมูลหลักท่านอื่น ๆ ต่อไป หรือที่เรียกว่า “Snowball Sampling” หรือ “การสุมแบบลูกบอลหิมะ” และผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ตรงกับความต้องการ บุคคลท่านนั้นสะดวกที่จะให้ข้อมูล และสามารถนัด เวลา สถานที่ที่เหมาะสมในการสัมภาษณ์ได้หรือไม่

ขั้นตอนที่ 3 การเข้าพบด้วยตนเอง พร้อมทั้งแนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ โดยก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าพบผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้โทรศัพท์สอบถามข้อมูลเบื้องต้น ทำความรู้จัก และสร้างความสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดความเชื่อใจและพร้อมที่จะให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ จากนั้นจึงนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่สะดวกแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก เมื่อได้พบผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้แนะนำตัวอย่างเป็นทางการ และแจ้งวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนอีกครั้ง ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เตรียมตัว และ คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของลาวครั้ง ก่อนเริ่มสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง และจดบันทึกข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นไปแบบกันเอง ไม่กดดัน เพื่อสร้างความสบายใจต่อผู้ให้ข้อมูลและไม่อึดอัดในการให้ข้อมูลและตอบคำถาม และเมื่อจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตขอข้อมูลเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ หากข้อมูลที่ได้นั้นไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์และสรุปผลวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการถอดคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และสร้างเอกสารของแต่ละคนไว้ จากนั้นผู้วิจัยได้อ่านเอกสารที่ได้จากการถอดคำสัมภาษณ์ รวมกับอ่านข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึก เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย และรวบรวม ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของแต่ละคนไว้ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการจำแนก ประเภทข้อมูล (typological analysis) โดยใช้การวิเคราะห์คำหลัก (domain analysis) แล้วนำข้อมูล ดังกล่าวมาพิจารณาประเด็นหลัก แล้วแบ่งเป็นประเด็นย่อยอีกครั้ง จากนั้นสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction) เพื่อสรุปข้อมูลเพื่อนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทฤษฎีหรือการทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทความ เอกสารทางวิชาการ เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลมารวมเป็นหมวดหมู่และแยกประเด็นของข้อมูลที่ต้องการ เพื่อสร้างขอบเขตที่ชัดเจนและถูกต้อง โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (word by word) แล้วอ่านบทสัมภาษณ์ดังกล่าวซ้ำหลาย ๆ รอบ เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ และใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ โดยการวิเคราะห์คำหลักจำแนกคำที่มีความสัมพันธ์กันมาไว้ในชุดข้อมูลเดียวกัน นำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นหลักและแบ่งเป็นประเด็นย่อยต่อไป จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นั้นมาสร้างข้อสรุป

แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการเขียนบรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักกับประเด็นย่อย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการตีความตามวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดและทฤษฎีที่ทำการศึกษา โดยสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

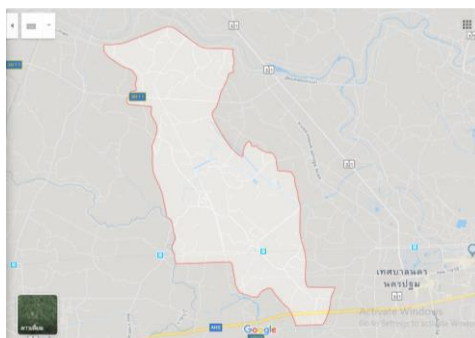
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เป็นการนำเสนอผลการศึกษาจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง บ้านโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

เดิมตำบลโพรงมะเดื่อมีชื่อ เรียกว่า “บ้านหัวเข้” เพราะคลองตรงข้ามสะพานเกวียนมีต้นมะเดื่อใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง มีโพรงใหญ่จนมีจะเข้เข้าไปอาศัยอยู่ได้ ต่อมาจะเข้หายไปเหลือแต่โพรง จึงได้เปลี่ยนชื่อจากบ้านหัวเข้มาเป็น “บ้านโพรงมะเดื่อ” ก่อนที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อจะได้ยกฐานะขึ้นได้เป็นสุขาภิบาลตำบลโพรงมะเดื่อมาก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 จนถึง พ.ศ. 2542 มีการแต่งตั้งโดยตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 จนถึง พ.ศ. 2529 และโดยการเลือกตั้ง พ.ศ. 2529 จนถึง พ.ศ. 2542 มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสุขาภิบาลตำบลโพรงมะเดื่อ จำนวน 15 คน แล้วจึงได้ยกฐานะเป็น “เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ” เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 จนถึงปัจจุบัน มีผู้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลโพรงมะเดื่อ จำนวน 4 คน

ตำบลโพรงมะเดื่อมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มทั่วทั้งบริเวณเป็นแผ่นดินผืนใหญ่ถูกแบ่งย่อยโดยคลองธรรมชาติ ลำธารธรรมชาติ และคลองชลประทาน พื้นที่ทั้งหมดเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม พื้นที่มีลักษณะลาดเอียงโดยลาดเอียงจากทางด้านทิศเหนือลงไปทางทิศใต้และทางด้านทิศใต้มีทางรถไฟสายใต้ และถนนเพชรเกษมเป็นทางแนวนอนไปทางทิศใต้

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงขอบเขตของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

ความเป็นมาของชาวลาวครั้ง

ประวัติความเป็นมาของลาวครั้งนั้น จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่าบรรพบุรุษได้อพยพมาจาก อาณาจักรเวียงจันทน์ และหลวงพระบางพร้อมกับลาวกลุ่มอื่น ๆ ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย ด้วยเหตุผลที่ทางการเมืองและเป็นเชลยศึกยามสงคราม อาศัยอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย

ในการอพยพของชาวลาวพบว่ากลุ่มคนลาวที่ถูกกวาดต้อนมายังเมืองสุพรรณบุรีก็ยังคงแยกอยู่กันตามวัฒนธรรมย่อยของตนจึงปรากฏว่าในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีแห่งนี้ ประกอบด้วยชุมชนคนลาวหลายกลุ่มด้วยกัน เช่น ลาวเวียง (ลาวเวียงจันทน์) ลาวโซ่ง ลาวพวน และลาวครั้ง ในระยะแรกนั้นส่วนใหญ่ต่างก็ยังคงมีความรู้สึกกังวลกับอนาคตของตนด้วยเหตุที่อยู่ในฐานะเชลยสงครามซึ่งรูปการทั่วไปแล้วมักจะต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัยบ่อย ๆ ผู้คนยังคงทำมาหากินด้วยการหาของป่าล่าสัตว์ และทำไร่เลื่อนลอยเหมือนเมื่อครั้งที่ยังอยู่ในเขตญ่ด ประเทศลาว จะเห็นได้ว่าการทำมาหากินในลักษณะนี้ต้องอาศัยธรรมชาติเป็นหลักในบางครั้งต้องประสบกับภาวะภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาทิ น้ำท่วมหรือฝนแล้ง ในปี พ.ศ. 2374 การทำนาไม่ได้ผลชาวบ้านต้องหากลวยจากป่ามาหุงผสมกับข้าวสารที่พอมีเหลืออยู่ ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องเผชิญกับความป่วยไข้ต่าง ทั้งไข้ทรพิษ ไข้จับสั่น โรคท้องร่วง โรคบิด โรคคุดทะราด บาดทะยัก วัณโรค กาฬโรค และอหิวาตกโรค

เมื่อต้องเผชิญต่อสถานการณ์เช่นนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่รวมทั้งลาวครั้งจึงต้องอพยพเพื่อหาแหล่งทำกินและที่อยู่อาศัยในที่แห่งใหม่อยู่เสมอการตั้งถิ่นฐานหรือการเคลื่อนย้ายของกลุ่มลาวครั้งนั้นมักจะมีผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นผู้ดูแลปกป้องและควบคุมความเป็นระเบียบของกลุ่ม ผู้นำกลุ่ม คือ ผู้ที่มีความสามารถทั้งในการรบและการเจรจาติดต่อกับผู้คนนอกชุมชน ในการอพยพนั้นจะเห็นได้ว่าลาวครั้งไม่ได้อยู่เป็นหลักแหล่ง ในที่ใดที่หนึ่งอย่างถาวรเหมือนกับชาวบ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ ในแถบภาคกลางของประเทศไทย ลักษณะการย้ายถิ่นที่อยู่หลายครั้งเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ในดินแดน

ประเทศสยามได้อย่างค่อนข้างเป็นอิสระจากการควบคุมของส่วนกลาง ความรู้สึกที่ว่าตนเป็นคนต่าง วัฒนธรรมก็เป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ลาวครั้งแยกตัวอยู่อย่างไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับคนกลุ่มอื่น ๆ มากนัก ความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการอยู่ร่วมกันในสังคมชาวลาวครั้งก็ บรรณานี้เช่นเดียวกันกับคนกลุ่มอื่น ๆ และหากต้องคอยเสี่ยงภัยกับภัยอื่นเนื่องจากการปล้นสะดม และถูกรบกวนอยู่เนื่อง ๆ ก็จำเป็นจะต้องย้ายไปหาที่ปลอดภัยแห่งใหม่อยู่เสมอ อาชญากรรมและ โจรกรรมเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการย้ายถิ่นฐานของชาวลาวครั้ง

ภาพที่ 2 ชาวลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ที่มา: (กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งโพรงมะเดื่อ, 2560)

สรุปได้ว่า จากประวัติและความเป็นมาของลาวครั้งได้ข้อค้นพบว่าการตั้งถิ่นฐานของชาวลาวครั้งมี ความเป็นมาอันยาวนาน กระจายตัวตามจังหวัดต่าง ๆ ชาวลาวครั้งมีอยู่อาศัยมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ มีอาหารการกินที่ได้จากวัตถุดิบภายในท้องถิ่น มีภาษาเป็นของตนเองเพื่อ ใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน ตั้งแต่เกิดจนตายมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีบรรพบุรุษ และพระพุทธศาสนา โดยมีบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนกับผี

คำศัพท์ดั้งเดิมของภาษาลาวครั้ง

ภาษาลาวครั้งจัดอยู่ในตระกูลภาษาไทย สาขาคะวันตกเฉียงใต้ มีความคล้ายคลึงกับภาษาลาวใน แถบภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศลาว ภาษาลาวที่พูดกันเป็นส่วนใหญ่ในอำเภอนครไทยจังหวัดพิษณุโลก “พยัญชนะในภาษาลาวครั้งมี 20 หน่วยเสียง ได้แก่ (ก) (ข) (ค ฆ) (ง) (จ) (ช ส) (ด) (ต) (ท ฐ) (ณ) (บ) (ป) (ฟ ผ) (ม) (พ) (ญ ย) (ว) (ล) (ห ฮ) (อ) ทั้งหมดเป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นได้ แต่เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ 9 หน่วยเสียง ได้แก่ (-ก) (-ง) (-ป) (-ด) (-น) (-ม) (-ย) (-ว) และ (-อ) หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำมักจะไม่ปรากฏทั่วไปในภาษาลาวครั้ง เช่น พรึก เรียก พิก ปลา เรียก ปา

และ ซ ใช้ ซ เช่น ช้าง เป็น ช้าง สระในภาษาลาวครั้งมี 18 หน่วยเสียง ได้แก่ (อิ) (อี) (เอะ) (เอ) (แอะ) (แอ) (อื) (อื) (เออะ) (เออ) (อะ) (อา) (อุ) (อู) (โอะ) (โอ) (เออะ) (ออ) และสระประสม มี 6 หน่วยเสียง ได้แก่ (เอียะ) (เอีย) (เอือะ) (เอือ) (อัวะ) (อัว) แต่เดิมในภาษาลาวครั้งไม่มีเสียงสระเอือ เช่น เกลือ ออกเสียง เกีย เสือ ออกเสียง เสีย วรรณยุกต์มี 5 หน่วยเสียง แต่อาจจะมีแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละท้องถิ่น ลักษณะเด่นของภาษาลาวครั้งที่แตกต่างกันจากภาษาลาวกลุ่มอื่น ๆ นอกจากลักษณะทางเสียงแล้ว เรื่องคำลงท้ายก็เป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของกลุ่ม” แม้จะออกเสียงและสำเนียงเพี้ยน ๆ ไป

ตอนที่ 2 สาเหตุของการเลือนหายของภาษาลาวครั้ง

ในปัจจุบันถือได้ว่าสังคมไทยของเราได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างยิ่ง จากการที่ได้วิจัยภาคสนามในพื้นที่จริง ณ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ทำให้พบว่าได้มีปัจจัยในหลาย ๆ ด้านที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ดังต่อไปนี้

1. อาจจะมาจากรื่องเล่าที่เป็นเรื่องขบขันในสมัยก่อนว่าเวลาชาวลาครั้งนั่งรถเมล์หรือเดินทางไปไหน แล้วในขณะนั่งรถ รถโคร่งเครงทำให้มีคนบอกให้จับราวไว้ แต่ทว่าคนลาวครั้งเข้าใจว่าผู้อื่นจะมาจับตัวคนลาวไว้ ชาวลาครั้งจึงเกิดความกลัวว่าจะโดนจับตัว จึงเป็นเหตุผลที่ชาวลาครั้งไม่พูดภาษาลาวครั้ง พยายามจะกลบเกลื่อนความเป็นลาวโดยการพูดภาษาไทย
2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นนั้นทำให้เกิดค่านิยมใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย ส่งผลให้เกิดความอายในการพูดภาษาลาวครั้งหรือจึงเป็นสาเหตุที่จะให้ภาษาลาวครั้งเลือนหายไปในปัจจุบัน
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้มีวัฒนธรรมอื่นเข้ามามากขึ้น นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม และสิ่งเหล่านี้ก็มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมด้วย คือ ผู้คนมีอิสระในการเลือกคู่ครอง จึงทำให้มีการแต่งงานกับคนที่เป็นชาติพันธุ์อื่น จึงต้องใช้ภาษากลางในการสื่อสาร
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของคนในชุมชนที่เปลี่ยนไปเป็นสังคมแห่งการทำงาน ผู้คนออกไปทำงานจึงไม่ได้มีเวลาที่จะสนใจในประเพณีอันดั้งเดิมที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน นอกจากนี้ยังเกิดจากการย้ายถิ่นฐานของชาวลาครั้งเพื่อไปประกอบอาชีพนอกเขตพื้นที่บ้านของตนเองจึงทำให้ไม่ได้ใช้ภาษาลาวครั้ง
5. การขาดการติดต่อกันระหว่างชาวลาครั้ง เมื่อชาวลาครั้งมีการกระจายตัวออกไปอยู่ในชุมชนอื่น ทำให้ขาดการติดต่อและพูดคุยกับชาวลาครั้งด้วยตนเอง

ตอนที่ 3 แนวทางในการอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งของชาวลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ

จากการสัมภาษณ์นั้นส่งผลต่อการให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีแต่เนื่องจากการใช้ภาษาลาวครั้งของคนในชุมชนนั้นจะสิ้นสุดลงหากไม่มีการใช้ภาษาและไม่มีการอนุรักษ์ไว้ เหตุดังกล่าวทำให้แนวโน้มของการรักษาประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ เสื่อมคลายลงไปประกอบกับการมีวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมของเด็กรุ่นใหม่ที่มีความรู้มากขึ้นไปทำงานนอกชุมชน และใช้ชีวิตแบบคนในเมืองที่ต้องเร่งรีบและเปิดรับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น

นอกจากจะทำให้คุณค่าทางสังคมของชุมชนเสื่อมสลายไปแล้ว สภาพทางกายภาพก็จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าเสียดายด้วยการปล่อยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่จะทำให้ชุมชนสูญเสียเอกลักษณ์ ภาษาที่ดั้งเดิมย่อมเป็นตัวเร่งให้เกิดความอ่อนแอในการจะธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่มากยิ่งขึ้น การพัฒนาชุมชนไปอย่างไม่มีทิศทางทำให้คนในชุมชนขาดเป้าหมายร่วมกัน เช่น การปรากฏของตึกคอนกรีตภายในชุมชน เป็นต้น การปล่อยให้ผลกระทบต่าง ๆ ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียเอกลักษณ์ไปในที่สุดเป็นสิ่งที่ไม่ควรยอมให้เกิดขึ้น ดังนั้น การกำหนดแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์ภาษาจึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ชุมชนมีความแข็งแกร่งและรักษาคุณค่าที่มีในด้านต่าง ๆ ไว้ได้ แม้ปัจจุบันจะมีแผนพัฒนาพื้นที่ที่ส่งผลถึงชุมชนเป็นที่ยอมรับให้เกิดความเป็นชุมชนขึ้น ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาที่เป็นเอกภาพ ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภาษาลาวครั้ง ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยแบ่งแนวทางออกเป็น 3 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมภายในครอบครัว สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่สุด และมีความสำคัญยิ่งของสังคม เพราะสถาบันขั้นมูลฐานที่เป็นจุดเริ่มต้นของสถาบันทั้งหลาย ดังนั้น การปลูกฝังภาษาลาวครั้งที่ดีที่สุด ควรเริ่มต้นจากครอบครัวโดยส่งเสริมในผู้ใหญ่ในครอบครัวมีการสนทนากันเป็นภาษาลาวครั้งเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและจดจำภาษาลาวครั้งเพื่อให้เยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไปได้สืบทอดภาษาลาวครั้งต่อไป

2. แนวทางการส่งเสริมภาษาลาวครั้งในมิติทางการศึกษา การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งให้คงอยู่ตลอดไป ถึงแม้โลกจะเปลี่ยนแปลงเป็นโลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นตัวเร่งให้ภาษาถิ่นสูญหายไป ควรนำภาษาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมภาษาลาวครั้งในด้านการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ทำทาง สำนวน หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ก็จะช่วยปลูกฝังให้เด็กสามารถเรียนรู้รับรู้การมีอยู่ คุณค่า และความสำคัญของภาษาลาวครั้ง

3. แนวทางในการประชาสัมพันธ์ภาษาลาวครั้ง ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ลาวครั้งในชุมชนโพรงมะเดื่อ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษา ทำทาง สำนวน หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปลูกฝัง

ให้ผู้คนที่ภายใน และภายนอกชุมชน สามารถเรียนรู้และรับรู้ถึงการมีอยู่ และคุณค่าความสำคัญของภาษาลาวครั้ง

4. แนวทางการส่งเสริม สนับสนุน ภาษาลาวครั้ง โดยใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วย ในปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทส่งผลให้แนวโน้มหรือค่านิยมการใช้สื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก เราจึงควรใช้เทคโนโลยีส่งเสริมและพัฒนาในการอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งให้คนยุคใหม่เข้าถึงได้ง่าย โดยใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ เช่น Facebook, Instagram, Twitter เป็นต้น เพื่อให้ชาวลาวครั้งในชุมชนโพรงมะเดื่อ มีความเข้าใจความเป็นมาและชาวซึ่งวัฒนธรรมการใช้ภาษาลาวครั้งและเห็นความสำคัญของภาษาลาวครั้ง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย โดยใช้การพรรณนาตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

จากการศึกษาความเป็นมาของชาวลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า แต่เดิมชาวบ้านมีชุมชนอยู่บริเวณที่เรียกกันในปัจจุบันว่ากะดีเดียว แต่เนื่องจากในอดีตที่ดินที่อยู่ในปัจจุบันดังกล่าวเกิดน้ำท่วมซ้ำซากไม่สามารถอยู่อาศัยได้ จึงค่อยเป็นค่อยไปโยกย้ายมาเรื่อย ๆ เพื่อหาแหล่งที่อยู่อาศัยที่มั่นคงตามพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่าที่มีลักษณะเป็นที่ดอนพออยู่อาศัยทำกินได้ จนกระทั่งเกิดเป็นชุมชนถาวรอยู่ที่บ้านนาได้ในปัจจุบัน

ในส่วนของความเชื่อ จารีต ประเพณี และพิธีกรรมเกี่ยวกับผีเจ้านาย ชาวลาวครั้งถือเรื่องความเชื่อในการนับถือผีเจ้านาย ถือเป็นศูนย์รวมของจิตวิญญาณของกลุ่มชนในระดับสังคม ในแต่ละชุมชนมักมีผีเจ้านายในชุมชนของตนเอง ซึ่งมีภาพในความเชื่อ (มโนทัศน์) ว่าเป็นบุคคลในอดีตที่บรรพบุรุษตนเองเคารพนับถือสืบต่อกันมา ซึ่งไม่สามารถบอกเล่าถึงที่มาที่ไปได้ เชื่อว่าบุคคลในอดีตได้รับการเคารพนับถือเป็น “เจ้านาย” นั้น อาจมีวีรกรรมที่ยอมรับนับถือในบุญบารมี และอำนาจในการปกป้องดูแลชาวลาวครั้งให้มีชีวิตอย่างปกติสุขตลอดมา

ชาวเวียงจันทน์จำนวนมากได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยและในจำนวนนั้นหลายร้อยคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตชุมชนบ้านนา หมู่ที่ 1 ตำบลโพรงมะเดื่อแห่งนี้ โดยในช่วงกลุ่มชนนี้ยึดอาชีพการทำไร่และสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนเรียกกันติดปากว่า “ลาวครั้ง” เอกลักษณะสำคัญของกลุ่มลาวครั้งคือการนับถือผีเจ้านาย ซึ่งตามมโนทัศน์เชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีวีรกรรม มีบุญบารมี และถือเป็นวิญญาณที่คุ้มครองชาวลาวครั้งให้ดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขเช่นเดียวกับความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นหลายอย่างทั้งเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน เครื่องดนตรีอย่างกลองยาวและแคน

รวมไปถึงเครื่องจักรสานที่เกือบจะเลือนหายไป จนกระทั่งในช่วงหลัง ทางเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้จัดประกวดภูมิปัญญาชาวบ้าน ทางชุมชนบ้านนาได้นำกลองยาว แคน มาเล่นประกวด จนได้รับรางวัลชนะเลิศ โดยมีลุงบิน ทาทราย ที่เป็นครูภูมิปัญญาด้านนี้เป็นตัวนำ

ภาษาของชาวลาวครั้งนั้นจัดอยู่ในตระกูลไท-กะได มีความคล้ายคลึงกับภาษาลาวในแถบภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น แขวงหลวงพระบาง แขวงไชยบุรี รวมทั้งภาษาพูดในจังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดเลย ซึ่งอยู่ใกล้กับแขวงหลวงพระบาง และแขวงไชยบุรี และมีความคล้ายคลึงกับภาษานครไทยภาษาที่ใช้พูดในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะครอบครัวของชาวลาวครั้ง ในอดีตชาวไทยลาวครั้งจะอาศัยอยู่ร่วมกันในลักษณะของครอบครัวขยาย ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา พ่อ แม่ และลูก โดยผู้สูงอายุในบ้านมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุของการหายไปของภาษาลาวครั้งจากกลุ่มประชากรในตำบลโพรงมะเดื่อ พบว่า การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นนั้นทำให้เกิดค่านิยมใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้มีวัฒนธรรมอื่นเข้ามามากขึ้น ผู้คนมีอิสระมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของคนในชุมชนที่เปลี่ยนไป เป็นสังคมแห่งการทำงานมากเกินไป หรือแม้กระทั่งการขาดการติดต่อกันระหว่างผู้ที่พูดภาษาเดียวกัน เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ภาษาลาวครั้งนั้นหายไปหรือมีการใช้ภาษาลาวครั้งกันน้อยลง

อย่างไรก็ตามการอนุรักษ์ภาษาอันทรงคุณค่าไม่ให้สูญหายหลงลืมไปจากความทรงจำโดยเฉพาะในคนรุ่นใหม่ที่กำลังคล้อยตามไปกับกระแสแห่งสังคมภายนอกก็ควรมีแนวทางการอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ส่งเสริมในผู้ใหญ่ในครอบครัวมีการสนทนากันเป็นภาษาลาวครั้งเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและจดจำภาษาลาวครั้งเพื่อให้เยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไปได้สืบทอดภาษาลาวครั้ง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาลาวครั้งหรือความเป็นมาของภาษาลาวครั้งให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักมากขึ้น ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ลาวครั้งในชุมชนโพรงมะเดื่อ ให้คนทั่วไปรู้จักมากขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมภาษาลาวครั้งและวัฒนธรรมของลาวครั้ง นอกจากนี้ยังควรใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งทางวัฒนธรรมการใช้ภาษาลาวครั้งและเห็นความสำคัญของภาษาลาวครั้งต่อไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีผลการวิจัยที่ตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา ซึ่งทางผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลที่อาศัยการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า ชาวลาวครั้งมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มีอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ เป็นของตนเอง แต่หากการเปลี่ยนแปลงไปของสภาพสังคมในปัจจุบันทำให้วัฒนธรรมบางอย่างผิดแปลกและ หายไปโดยเฉพาะภาษาถิ่น รวมไปถึงการขาดการติดต่อกันระหว่างผู้ที่พูดภาษาเดียวกันและการที่สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นแบบสังคมเมือง ผู้คนจึงต้องย้ายออกไปเพื่อประกอบอาชีพอื่น ส่งผลให้ภาษาลาวครั้งในตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีผู้ที่พูดได้จำนวนน้อยลงหรือเรียกได้ว่ามีการใช้สันทกกันในชีวิตประจำวันกันน้อยนั่นเอง

อย่างไรก็ตามเนื่องจากชาวบ้านตำบลโพรงมะเดื่อได้มีการสร้างศูนย์การเรียนรู้ลาวครั้งในบริเวณ วัดโพรงมะเดื่อ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มาศึกษาหาความรู้และร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวลาวครั้งรวม ไปถึงภาษาลาวครั้งด้วยนั้น ยังมีอีกหลายแนวทางที่สามารถอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งให้คงอยู่ต่อไปได้โดยการ ส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้ใช้ภาษาลาวครั้งในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความเคยชินแก่ลูกหลาน การส่งเสริม สถาบันการศึกษาให้นำภาษาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียนให้เข้ากับแต่ละพื้นที่ เป็นตัวเลือกที่สำคัญของการ เลือกใช้ภาษาหรือแม้กระทั่งใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ภาษาลาวครั้งเป็นที่รู้จักแก่คน ทั่วไปไม่เพียงแต่รู้จักภายในชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่ชาวบ้านตำบลโพรงมะเดื่อเท่านั้นที่ต้องการอนุรักษ์และ สืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรมลาวครั้ง แต่ยังมีอีกหลายพื้นที่ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งยังคงมีการสืบสานและ อนุรักษ์ให้คงอยู่สู่คนรุ่นหลังต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนโพรงมะเดื่อ ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกับครอบครัวลาวครั้งและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบ ในวิถีชีวิตของชาวลาวครั้ง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.ปราธนา แซ่เอ็ง โดยการแนะนำตรวจแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของ ผศ.ดร.ปราธนา แซ่เอ็ง เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ในขณะนี้

ขอขอบคุนนายอัมพันธ์ ทองโชติ และนางอัมพร ไสเอี่ยม และนางเล็ก ทองโชติ ผู้ให้ข้อมูลที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ และแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

ขอขอบคุณศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑวัดโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลหลักสองท่าน คือ นางมาลี บ่อแก้ว และนายกมลพรรณ บ่อแก้ว ที่สละเวลาให้ข้อมูลประวัติความเป็นมา และภาษาของชุมชนลาวครั้ง จึงขอขอบคุนไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ บ่อแก้ว. ประชาชนชุมชนลาวครั้ง. (2563). **สัมภาษณ์**. 1 มีนาคม.
- กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งโพรงมะเดื่อ. (2560). **ร่ำบวงสรวง**. ค้นเมื่อ มีนาคม 25, 2563, จาก <https://www.facebook.com/LaoKhung.Thailand/posts/1538936639451589/>
- ณรงค์ เส็งประชา. (2544). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บังอร ปิยะพันธุ์. (2541). **ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประกาศิต แพลนพิมาย และอร่าม กภาพักดี. (2548). **ประวัติความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง**. ค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 28, 2563, จาก <https://sites.google.com/site/phasathaionline/hnwy-kar-reiyn-ru9>.
- พระพุฒินันท์ รสีโย (ธนธรรมโรจน์). (2562). **การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชนลาวครั้งตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรดิฐ ชันธเสมา, ชาวครั้งในชุมชน. (2563). **สัมภาษณ์**. 3 มีนาคม.
- มยุรี ถาวรพัฒน์ และคณะ. (2549). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ลาวครั้ง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.
- มาลี บ่อแก้ว, หัวหน้าศูนย์อนุรักษ์ชาวลาวครั้ง. (2563). **สัมภาษณ์**. 1 มีนาคม.
- เล็ก ทองโชติ, ชาวครั้งในชุมชน. (2563). **สัมภาษณ์**. 20 กุมภาพันธ์.

- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. (2554). **การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2531). **วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- สีลา วีระวงส์. (2539). **ประวัติศาสตร์ลาว**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สินัน ทองรูน, ชาวครั้งในชุมชน. (2563). **สัมภาษณ์**. 1 มีนาคม.
- สุทธาภรณ์ ตาลกุล และคณะ. (2559). การสื่อสารเพื่อสืบทอดภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 13 (63), 169-180.
- สุวรรณ ชันธเสมา, ชาวครั้งในชุมชน. (2563). **สัมภาษณ์**. 3 มีนาคม.
- อัมพร ไสเอี่ยม, ชาวครั้งในชุมชน. (2563). **สัมภาษณ์**. 29 กุมภาพันธ์.
- อัมพันธ์ ทองโชติ, ปราชญ์ชุมชนชาวครั้ง. (2563). **สัมภาษณ์**. 29 กุมภาพันธ์.
- เอกศิริ ไสเอี่ยม, ชาวครั้งในชุมชน. (2563). **สัมภาษณ์**. 29 กุมภาพันธ์.

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น

Factors Contributing to the Success of the Operation of the

Khon Kaen Provincial Justice Office

รับบทความ 09/10/2022

แก้ไขบทความ 20/02/2023

ยอมรับบทความ 01/03/2023

ธาดารัตน์ ทิพย์รักษ์¹

Tadarat Tipparak

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นและเพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมและเอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากประชากรจำนวน 27 คน โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรภายในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานอยู่ในช่วงระยะเวลา 1-10 ปี 2) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.11$, $\sigma = .794$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด คือ ปัจจัยการสื่อข้อความ ($\mu = 4.49$, $\sigma = .675$) รองลงมา คือ ปัจจัยโครงสร้างระบบราชการ ($\mu = 4.31$, $\sigma = .757$) และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยทรัพยากร ($\mu = 3.70$, $\sigma = .948$) และ 3) แนวทางที่เหมาะสมและเอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น คือ การสื่อสารที่ชัดเจนและทำให้บุคลากรเข้าใจทิศทางการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ปัจจัย ความสำเร็จ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research were to study the factors contributing to the success of the operation of the Khon Kaen Provincial Justice Office and to propose appropriate guidelines conducive to the success of its operation. It is quantitative research. A questionnaire was used to collect data from a population of 27 people, and the data was analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The result found that: 1) most of the personnel in the Khon Kaen Provincial Justice Office are females, aged 20–30 years. Most of them have a bachelor's degree. The duration of work is in the range of 1–10 years; 2) Most of the respondents had their opinions about the factors contributing to the success of the Khon Kaen Provincial Justice Office overall at a high level ($\mu=4.11$, $\sigma=.794$). When considering each factor, it was found that most of the respondents were of the opinion that the factors contributing to the success of the Khon Kaen Provincial Justice Office were the communication factor ($\mu=4.49$, $\sigma=.675$), followed by the bureaucratic structure factor ($\mu=4.31$, $\sigma=.757$) and the least is the resource factor ($\mu=3.70$, $\sigma=.948$) and 3) Appropriate and conducive to the success of the operation of the Khon Kaen Justice Office is to communicate clearly and make personnel understand the direction of working together.

Keyword: *factor, success*

บทนำ

สืบเนื่องจากสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนายุติศาสตร์ และแปลงนโยบายของกระทรวงยุติธรรมเป็นแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากร และบริหารราชการประจำทั่วไปของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการของกระทรวงยุติธรรม โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็นระดับกองและสำนักเฉพาะราชการบริหารส่วนกลาง ทำให้ภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุ

เป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง เพราะไม่มีส่วนราชการรองรับในระดับภูมิภาคในฐานะเป็นส่วนราชการผู้แทนกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมเฉกเช่นกับกระทรวงอื่น ๆ (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2563: ออนไลน์)

อย่างไรก็ตามเนื่องจากข้อจำกัดตามมาตรการจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ และการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมจึงได้แก้ปัญหาโดยการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) ขึ้น เป็นหน่วยงานภายในของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวในการบริหารจัดการงานยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด รวมทั้งดำเนินการตามระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายให้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นส่วนราชการ ตามแนวทางการจัดส่วนราชการในภูมิภาคของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2550 จึงได้ดำเนินการโครงการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่อง 5 จังหวัดประกอบด้วย เชียงใหม่ ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา สุราษฎร์ธานี และปัตตานี ขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 โดยจัดให้มีอัตรากำลังข้าราชการไปปฏิบัติงานประจำอย่างน้อย จังหวัดละ 5 อัตรา และจัดสรรงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์เพิ่มเติมเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อศึกษารูปแบบการทำงาน และประเมินความคุ้มค่าของการจัดตั้ง ก่อนที่จะเสนอขอจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศต่อไป ซึ่งยึดหลักการบริหารงานยุติธรรมประจำจังหวัด บนพื้นฐานหลักการ

- 1) เป็นศูนย์รวมในการบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพโดยนำแนวทางการบริหารแบบบูรณาการ (integration) มาใช้อย่างเหมาะสมด้วยการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมให้มีการทำงานในลักษณะเป็นกลุ่มเดียวกันโดยนำภารกิจของทุกหน่วยงานมาบริหารร่วมกันภายใต้คณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ซึ่งประธานคณะกรรมการฯ จะเป็นผู้รับผิดชอบ (เจ้าภาพ) ในทุกภารกิจทำนองเดียวกับระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO)
- 2) กำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่มีผลผูกพันทุกส่วนราชการในสังกัดที่จะต้องสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรร่วมกัน (corporate core) เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าประหยัดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด
- 3) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการแปลงยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมและกรมในสังกัดไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชนรวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยบริการประชาชนตามแนวทางการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง
- 4) การจัดโครงสร้างและระบบงานจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามนโยบายของรัฐบาลที่จะไม่มีการเพิ่มอัตรากำลังตั้งใหม่แต่จะใช้วิธีการเกลี้ยอัตรากำลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่หมุนเวียนมาปฏิบัติงานตามความเหมาะสมซึ่งถือเป็น

การพัฒนาบุคลากรของกระทรวงยุติธรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้บุคลากรมีความรู้ในการกิจของหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากงานประจำของตนเองและสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้

5) ราชการส่วนกลางจะมีระบบกลไกการสนับสนุน (back office) อย่างจริงจัง เช่น ระบบการติดตามประเมินผลระบบการจูงใจหรือการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานและระบบการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2563: ออนไลน์) เมื่อพิจารณาจากภารกิจและหน้าที่ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น โดยหน่วยงานให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในองค์การที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น อาทิ การสื่อสารความ (communication) ทรัพยากร (resources) จุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน (dispositions or attitudes of implementer) และโครงสร้างระบบราชการ (bureaucratic structure) (Edwards, 1980: 148 อ้างถึงใน สัญญา เคนาภูมิ และ บุรฉัตร จันทร์แดง, 2562: 106)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น และนำเสนอแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้ข้อมูลที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น และแนวทางที่พัฒนาระบบและเอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรม เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือ บุคลากรภายในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น จำนวน 27 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำแนกเป็น ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยประเด็นคำถาม

4 ด้าน ได้แก่ การสื่อสารข้อความ ทรัพยากร จุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และโครงสร้างของระบบราชการส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยยังตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยก่อนนำไปใช้ด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา เท่ากับ 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ใช้แบบสอบถามทั้งหมด 27 ชุด

4.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและอธิบายวิธีการทำแบบสอบถามแก่ประชากร และนัดวันเวลาในการเก็บแบบสอบถามคืน

4.3 ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของแบบสอบถามภายหลังการเก็บข้อมูล

4.4 นำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ทำโดยบุคลากรในองค์กรจำนวน 27 ชุด มาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

5.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

5.3 ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรภายในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 84.0 อายุบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นมีอายุระหว่าง 20-30 ปี มากที่สุดจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 บุคลากรในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 76.0

บุคลากรภายในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานอยู่ในช่วงระยะเวลา 1-10 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.11$, $\sigma=.794$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด คือ ปัจจัยการสื่อสารข้อความ ($\mu=4.49$, $\sigma=.675$) รองลงมา คือ ปัจจัยโครงสร้างระบบราชการ ($\mu=4.31$, $\sigma=.757$) และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยทรัพยากร ($\mu=3.70$, $\sigma=.948$) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า

2.1 การสื่อสารข้อความ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.49$, $\sigma=.675$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 หน่วยงานของท่านมีช่องทางการสื่อสารกับบุคลากรหลายช่องทาง อาทิ Facebook, Line มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.68$, $\sigma=.557$) และข้อที่ 3 หน่วยงานของท่านมีการสื่อสารการจัดการประชุมในทุก ๆ เดือนเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือการทำงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.68$, $\sigma=.476$) รองลงมาคือ ข้อที่ 4 บุคลากรภายในหน่วยงานมีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดี ในหลักมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อกับบุคคลอื่นทั้งทางการพูดและการเขียน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.40$, $\sigma=.577$) และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 หน่วยงานของท่านมีการสื่อสารข้อความไปยังบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.20$, $\sigma=.645$)

2.2 ทรัพยากร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของทรัพยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.70$, $\sigma=.948$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 หน่วยงานของท่านมีการวางแผนการจัดซื้อ จัดจ้างสำหรับการบริหารงานให้เป็นไปตามระเบียบและมีความสอดคล้องกับความต้องการใช้ และข้อที่ 4 หน่วยงานของท่านมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.76$, $\sigma=.970$) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 หน่วยงานของท่านมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอและหน่วยงานของท่านมีการกำหนดงบประมาณสำหรับการบริหารงานอย่างเพียงพอมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.72$, $\sigma=.891$) และน้อยที่สุด

คือ ข้อที่ 3 หน่วยงานของท่านมีการจัดสรร วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ งานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.56$, $\sigma=.961$)

2.3 จุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.94$, $\sigma=.795$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 บุคลากรภายในหน่วยงานมีความผูกพัน ต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=.707$) และข้อที่ 2 บุคลากรภายใน หน่วยงานมีทัศนคติในการทำงานที่ดีมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=.577$) รองลงมาข้อที่ 3 บุคลากรภายในหน่วยงานมีความรักและสามัคคีร่วมทำงานกันเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยความ คิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.88$, $\sigma=.881$) และข้อที่ 4 บุคลากรภายในหน่วยงานมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.88$, $\sigma=1.013$)

2.4 โครงสร้างระบบราชการ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงสร้างระบบราชการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.31$, $\sigma=.757$) เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 3 หน่วยงานของท่านมีสายการบังคับบัญชาของแต่ละ หน่วยงานอย่างชัดเจน ทำให้ทราบตำแหน่งหน้าที่ในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu=4.52$, $\sigma=.586$) รองลงมาหน่วยงานของท่านมีการแบ่งโครงสร้างชัดเจน ทำให้ หน่วยงานทราบถึงบทบาทและภารกิจตามโครงสร้างค่าเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.44$, $\sigma=.651$) และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 4 ระบบราชการเอื้อให้การดำเนินงานในหน่วยงานของ ท่านมีประสิทธิภาพค่าเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=1.000$)

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากรสำนักงานยุติธรรม จังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.11$, $\sigma=.794$) เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของ บุคลากรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด คือ ปัจจัยการสื่อสารข้อความ ($\mu=4.49$, $\sigma=.675$) รองลงมา คือ ปัจจัยโครงสร้างระบบราชการ ($\mu=4.31$, $\sigma=.757$) และน้อย ที่สุด คือ ปัจจัยทรัพยากร ($\mu=3.70$, $\sigma=.948$) จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจกกริน วรรณาม, กฤษวรรณ โล้วชรินทร์ และกษพร มุสิกบุญเลิศ (2562) ที่ศึกษาเรื่องเงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จใน การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า เงื่อนไขที่เอื้อต่อ ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล มี 4 ด้าน ได้แก่ เงื่อนไขด้านการบริหาร

จัดการเงื่อนไขด้านชุมชน เงื่อนไขด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ และเงื่อนไขด้านเครือข่ายและผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เป็นผลมาจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเรื่องร้องเรียน-ร้องทุกข์ และรับแจ้งเบาะแสการกระทำผิดกฎหมาย การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น การส่งเรื่องและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการติดตามผล ดังนั้น การแจ้งผลการดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องชัดเจน เพื่อลดความผิดพลาดในการทำงานเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยพบว่า

1.1 การสื่อสารข้อความ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของบุคลากรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.49$, $\sigma=.675$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 หน่วยงานของท่านมีช่องทางการสื่อสารกับบุคลากรหลายช่องทาง อาทิ Facebook, Line มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.68$, $\sigma=.557$) และข้อที่ 3 หน่วยงานของท่านมีการสื่อสารการจัดการประชุมในทุก ๆ เดือนเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือ การทำงานเพื่อพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.68$, $\sigma=.476$) รองลงมาคือ ข้อที่ 4 บุคลากรภายในหน่วยงานมีมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดี ในหลักมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อกับบุคคลอื่นทั้งทางการพูดและการเขียน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.40$, $\sigma=.577$) และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 หน่วยงานของท่านมีการสื่อสารข้อความไปยังบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกันมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.20$, $\sigma=.645$) จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาวิรุ์ กล่อมเกลี้ยง (2563) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำโครงการส่งเสริมการจ้างงานใหม่สำหรับผู้จบการศึกษาใหม่โดยภาครัฐและภาคเอกชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการ คือ การได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคิดเป็นร้อยละ 20.75 รองลงมาวัตถุประสงค์โครงการมีความชัดเจน ร้อยละ 20.33 และน้อยที่สุดระยะเวลาของโครงการร้อยละ 7.88 ทั้งนี้ เนื่องจากลักษณะของการทำงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นแตกต่างจากการดำเนินโครงการ ประกอบกับทางหน่วยงานให้ความสำคัญกับการสื่อสารซึ่งเป็นกลยุทธ์และกระบวนการหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่การรับรู้ การเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันของบุคลากร เพราะภารกิจของหน่วยงาน คือ พัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในภารกิจของกระทรวงยุติธรรม ศูนย์ยุติธรรมชุมชน และอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนรวมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และ

ให้คำปรึกษาทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งให้ข้อมูลงานบริการของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม

ดังนั้นข้อความต่าง ๆ ทั้งจากผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อให้การดำเนินงานด้านยุติธรรม อาทิ บริการให้คำปรึกษากฎหมาย บริการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ บริการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท บริการงานกองทุนยุติธรรม บริการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา บริการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความ ตาม ป.วิอาญา 134/1 บริการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้มีรายละเอียดที่ซับซ้อน

1.2 ทริพยากร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของทริพยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.70$, $\sigma = .948$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 หน่วยงานของท่านมีการวางแผนการจัดซื้อ จัดจ้างสำหรับการบริหารงานให้เป็นไปตามระเบียบและมีความสอดคล้องกับความต้องการใช้ และข้อที่ 4 หน่วยงานของท่านมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.76$, $\sigma = .970$) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 หน่วยงานของท่านมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอและหน่วยงานของท่านมีการกำหนดงบประมาณสำหรับการบริหารงานอย่างเพียงพอมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.72$, $\sigma = .891$) และน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 3 หน่วยงานของท่านมีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานที่เพียงพอต่อความต้องการใช้งานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$, $\sigma = .961$) จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณ์ รักชาติเจริญ และคณะ (2559) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนมิติ (นโยบาย) ไปสู่การปฏิบัติ มีดังนี้ ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยด้านเนื้อหาของนโยบาย ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยหน่วยงานและองค์การที่ขับเคลื่อนนโยบาย ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยพื้นที่และประชาชนที่ได้รับผลจากนโยบาย ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบาย ปัจจัยที่ 5 ปัจจัยผู้นำและผู้ปฏิบัติงานของนโยบาย และปัจจัยที่ 6 ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบาย

ทั้งนี้เพราะว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานราชการที่ต้องปฏิบัติตามการจัดซื้อ จัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2560 เป็นต้นมา ทำให้การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุโดยการซื้อ การจ้าง การเช่า และการแลกเปลี่ยนซึ่งการจัดหาพัสดุเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการองค์กร โดยต้องคำนึงถึงความคุ้มค่า ความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถตรวจสอบได้

1.3 จุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.94$, $\sigma=.795$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1 บุคลากรภายในหน่วยงานมีความผูกพันต่อองค์กรมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=.707$) และข้อที่ 2 บุคลากรภายในหน่วยงานมีทัศนคติในการทำงานที่ดีมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=.577$) รองลงมา ข้อที่ 3 บุคลากรภายในหน่วยงานมีความรักและสามัคคีร่วมทำงานกันเป็นกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.88$, $\sigma=.881$) และข้อที่ 4 บุคลากรภายในหน่วยงานมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.88$, $\sigma=1.013$) สอดคล้องกับกนกพร อินดาวงศ์ (2563: 11) ที่ระบุว่าความสำเร็จในการจัดหาและใช้ทรัพยากรที่เป็นระบบ (System Resource) การจัดหาและการใช้ทรัพยากร (Procurement and Resource Using) จำเป็นจะต้องจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร เช่น เงินงบประมาณได้ครบถ้วนพอเพียงใด เป็นการพิจารณาประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรในลักษณะที่มีเงินเพียงพอสำหรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติและเงินนั้นถูกใช้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานความถูกต้องเหมาะสม ไม่เกิดการสูญเปล่า

1.4 โครงสร้างระบบราชการ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างระบบราชการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.31$, $\sigma=.757$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 3 หน่วยงานของท่านมีสายการบังคับบัญชาของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน ทำให้ทราบตำแหน่งหน้าที่ในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.52$, $\sigma=.586$) รองลงมาหน่วยงานของท่านมีการแบ่งโครงสร้างชัดเจน ทำให้หน่วยงานทราบถึงบทบาทและภารกิจตามโครงสร้างค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.44$, $\sigma=.651$) และน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 4 ระบบราชการเอื้อให้การดำเนินงานในหน่วยงานของท่านมีประสิทธิภาพค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=1.000$) ที่ระบุว่าการปฏิบัติงานที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพนั้น ๆ และมีหลักฐานของความสำเร็จปรากฏชัดเจน โดยมีการสรุปวิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติตลอดจนความรู้และประสบการณ์ ที่ได้บันทึกเป็นเอกสาร และเผยแพร่ให้หน่วยงานภายในหรือภายนอกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งโครงสร้างระบบราชการของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นมีลักษณะที่สอดคล้องกับระบบการปกครองตามกฎหมาย Weber เสนอกลไกการบริหารที่เรียกว่า ระบบราชการในอุดมคติ (ideal-type bureaucracy) ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) หน้าที่ที่ถูกกำหนดอย่างตายตัว (fixed official duties) หมายถึงทุกตำแหน่งมีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ชัดเจน เป็นทางการตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้อย่างเป็น

ลายลักษณ์อักษรในกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับองค์กร 2) อำนาจตามลำดับชั้น (hierarchy of authority) ระบบราชการมีการจัดหมวดหมู่ตำแหน่งต่าง ๆ เป็นลำดับชั้นซึ่งตำแหน่งที่อยู่สูงกว่าเป็นผู้บังคับบัญชาตำแหน่งที่ต่ำกว่า รองลงมาทำให้มีลักษณะลำดับชั้นเป็นสายการบังคับบัญชาเพื่อให้แน่ใจว่าผู้บังคับบัญชาจะสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของตำแหน่งระดับรองลงมาได้ ตลอดจนกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์และการสื่อสารตามสายการบังคับบัญชา 3) ระบบของกฎระเบียบ (systems of rules) การทำงานตามกฎระเบียบทำให้เกิดความเท่ากันของทุกคนที่มาติดต่อทั้งนี้กฎระเบียบของระบบราชการมี 2 ประเภท คือ กฎที่ควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่อยู่ในองค์กร และกฎเชิงเทคนิคที่ควบคุมผลการกระบวนกรปฏิบัติหน้าที่ตามแต่ละตำแหน่ง (อรุณี สันฐิตวิณัยย์, 2560: 681)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

หน่วยงานควรปรับปรุงการดำเนินการด้านทรัพยากร ดังนี้ 1) บริหารจัดการงบประมาณ โดยการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการใช้งบประมาณ และให้บุคลากรร่วมกันทบทวน ประเมินผลแผนกลยุทธ์ของส่วนงานในระดับปฏิบัติเพื่อให้การใช้งบประมาณบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย พันธกิจและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และ 2) ใช้กระบวนการ PDCA ในการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน การลงมือทำการตรวจสอบการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของแผนการดำเนินงานที่มีปัญหา และให้ความสำคัญกับเรื่องเร่งด่วนในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้

2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างละเอียด เพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงานของบุคลากรสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น และศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในการช่วยเหลือและให้ความรู้แก่ประชาชนทางด้านกฎหมาย

เอกสารอ้างอิง

กนกพร อินตาวงค์. (2563). รายงานการวิจัยสหกิจศึกษาเรื่อง การพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กร. ขอนแก่น: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- กฤษณ์ รักษาติเจริญ และคณะ. (2559). ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพ
แห่งชาติสู่การปฏิบัติ. *BU Academic Review*, 15 (2), 1-16.
- กัญญาวิร์ กล่อมเกลี้ยง. (2563). รายงานการวิจัยสหกิจศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จใน
การนำโครงการส่งเสริมการจ้างงานใหม่สำหรับผู้จบการศึกษาใหม่โดยภาครัฐและ
ภาคเอกชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาสำนักงานจัดหางานจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น:
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จักรกรีน วรรณาม, กฤษวรรณ โล้วชรินทร์ และกชพร มุสิกบุญเลิศ. (2562). เงื่อนไขที่เอื้อต่อความสำเร็จใน
การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์*, 27 (2), 163-193.
- สัญญา เคนาภูมิ และบุรฉัตร จันทร์แดง. (2562). ตัวแบบทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การ
ปฏิบัติ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 3 (1), 105-113.
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2563). *วิสัยทัศน์และภารกิจองค์กร*. ค้นเมื่อ กรกฎาคม 24,
2565, จาก <https://khonkaen.moj.go.th/view/4702>
- อรุณี สันธิติวณิชย์. (2560). ฐานปรัชญาของระบบราชการในอุดมคติ. *Kasetsart Journal of
Social Sciences*, 38, 679-688.

การพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากร

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Development of the Manual for the Electronic Document System for Personnel,
Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

รับบทความ	12/11/2022
แก้ไขบทความ	20/02/2023
ยอมรับบทความ	01/03/2023

ลักขณา อินทาปัจ¹

Lukkana Intapat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 2) เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรก่อนและหลังการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยเชิงปริมาณ คือ บุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 63 คน คำนวนจากตารางของ Krejcie & Morgan สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่เกิดจากความไม่เสถียรของระบบ และเกิดจากผู้ใช้งานที่ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน 2) ผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และผ่านการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย องค์กรประกอบ ทั้งหมด 21 องค์กรประกอบ และ 3) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรต่อการใช้งานคู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ก่อนและหลังใช้งานมีความแตกต่างกัน โดยที่หลังใช้งานมีค่าสูงกว่าก่อนใช้งานทั้งรายด้านทุกด้าน และภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น การพัฒนาคู่มือจากสภาพปัญหาของหน่วยงานนั้นจะช่วยให้ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์หลังการใช้สูงกว่าก่อนการใช้งาน

คำสำคัญ: คู่มือ ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ความพึงพอใจ

¹เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

General Administration Officer, Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University.

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the problem of using e-office system for staff of the Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University 2) develop a user manual for e-document system and 3) compare the satisfaction of staff before and after using the e-document system. This research use mixed method research. The quantitative research sample group was 63 staff of the Faculty of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University 63 people, calculated from the table of Krejcie & Morgan, using a simple random sampling method. Qualitative research section, The key informants were staff from the faculty of management science. Nakhon Pathom Rajabhat University, 5 people that selected by purposive sampling.

The results of the research revealed that 1) problems in the use of e-document systems, most of them are caused by system instability and caused by users who still have a misunderstanding 2) The researcher has drafted a manual for the e-document system that passed the content validity check from experts It consists of 21 components and 3) the results of the comparison of staff satisfaction with the use of e-document system manual before and after use are different, with the after use was higher than before use in every aspect and the overall picture was statistically significant at the .05 level. Therefore, the development of the manual based on the problems of the agency will help the satisfaction or achievement after use is higher than before use.

Keywords: *manual, e-office system, satisfaction*

บทนำ

ระบบงานสารบรรณเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานเอกสารและเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กร ซึ่งประกอบด้วย การจัดทำเอกสาร การรับเอกสาร การส่งเอกสาร การจัดเก็บเอกสาร การยืมเอกสาร และการทำลายเอกสาร เพื่อให้การค้นหา ติดตาม สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็วตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานระบบสารบรรณ พ.ศ. 2526 (สำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยงานระบบสารบรรณ, 2548) ซึ่งระบบสารบรรณแบบเดิมมีความซับซ้อนในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความล่าช้าและสิ้นเปลืองทรัพยากร เช่น กระดาษ และเวลาในการทำงานเป็นอย่างมาก ดังนั้น ในหลายหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานราชการได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบงานสารบรรณ ทำให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการจัดการเอกสารเพิ่มมากขึ้น เรียกว่า ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นระบบที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสำนักงานเพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็วในการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบฐานข้อมูล ซึ่งจะทำให้บุคลากรในหน่วยงานสามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นร่วมกันได้ ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทำให้ข้อมูลจะเป็นปัจจุบันและถูกต้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการระบบผ่านระบบเครือข่าย โดยใช้เทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ตเข้ามาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร เช่น การจัดทำบันทึกข้อความ หนังสือเวียน ทำให้บุคลากรสามารถทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา ลักษณะที่สำคัญของระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ คือ ช่วยลดจำนวนเอกสาร รวดเร็ว และประหยัดเวลา เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับองค์กร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ โดยเรียกว่าระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ระบบดังกล่าวใช้จัดการงานเอกสารของหน่วยงานให้เกิดความสะดวก และรวดเร็ว ประหยัดทรัพยากร และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ทำให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งผลให้การทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพจนสามารถตรวจสอบการทำงานในองค์กรได้

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้นำระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มาให้บุคลากรใช้เป็นการรับ-ส่งข้อมูล มาใช้เพื่อการบริหารงานของบุคลากร โดยบุคลากรทุกคนต้องเรียนรู้การใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบด้วย การเข้าระบบ การสร้าง-ส่งบันทึกข้อความ คำสั่ง ประกาศ หนังสือส่งออกภายนอก และการตั้งค่าเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งเป็นการลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่จำเป็น โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กับงานสารบรรณ มีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานให้มีความรวดเร็วต่อเนื่อง แก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่สามารถให้บริการสืบค้นติดตามงาน และที่สำคัญ คือ ช่วยลดกระดาษ ลดพื้นที่การเก็บเอกสาร ทำให้ลดค่าใช้จ่ายของคณะวิทยาการจัดการได้ ซึ่งหากพิจารณาการดำเนินงานตามสภาพความเป็นจริงในหน่วยงานของคณะวิทยาการจัดการ พบว่า ภายในคณะวิทยาการจัดการในแต่ละวันมีการใช้เอกสารกันเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งของเอกสารมาจากภายในคณะ และภายนอกหน่วยงาน ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นของผู้วิจัยเอง พบว่า บุคลากรหลายท่านนั้นยังไม่มีความเข้าใจในขั้นตอนการทำการระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เอกสารถูกตีกลับ เกิดความล่าช้าที่จะต้องแก้ไข และบางส่วนไม่

สามารถทำได้ด้วยตนเอง เนื่องจากไม่เข้าใจ ซึ่งจากการตรวจสอบแล้วพบว่าปัญหา คือ ไม่มีคู่มือหรือวิธีทำให้ดูเป็นแนวทาง ทำให้กังวลว่าจะทำผิด จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน กล่าวคือ มาเพิ่มงานในส่วนของผู้หน้าที่เพิ่มมากขึ้นที่จะต้องช่วยอธิบายขั้นตอน วิธีการทำต่าง ๆ ซึ่งทำให้ต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้น และเป็นปัญหาที่ยังพบอยู่เสมอ ๆ และยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งการพัฒนาคู่มือการทำงาน จึงน่าจะเป็นทางออกในการแก้ปัญหาและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้

เนื่องจากบุคลากรคณะวิทยาการจัดการบางส่วนยังมีความเข้าใจการใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไม่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหา ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำวิจัยการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากอาจารย์บางท่านยังไม่รู้วิธีการทำบันทึกข้อความ (ไทย) และบันทึกข้อความเปล่า และการจัดทำโครงการในการอบรมให้กับนักศึกษาได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไว้ให้บุคลากร เพื่อดูขั้นตอนการทำเอกสารในระบบ เพราะคณะวิทยาการจัดการยังไม่มีคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเป็นจำเป็นที่จะต้องทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาคู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณะวิทยาการจัดการขึ้นมา เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการใช้วิธีแบบผสมผสาน (mixed method) โดยทำการศึกษาสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากร และใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ประเมินความพึงพอใจในการใช้งานคู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณะวิทยาการจัดการ รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการพัฒนาคู่มือการใช้งานเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาใช้ในการพัฒนาระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรของทางคณะวิทยาการจัดการ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้กับองค์กรได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2. เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

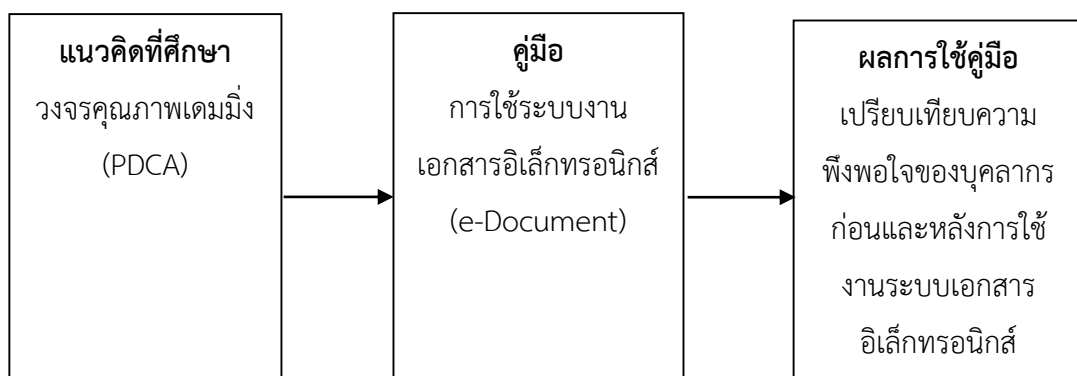
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรก่อนและหลังการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

ความพึงพอใจของบุคลากรก่อนและหลังการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ แตกต่างกันทั้งรายด้าน และภาพรวม โดยที่หลังใช้งานสูงกว่าก่อนใช้งาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการทำวิจัยจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นขั้นตอนในการทำวิจัย โดยใช้หลักการของวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) หลักการบริหารตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) ซึ่งย่อมาจาก Plan-Do-Check-Act แปลว่า วางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ปรับปรุง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan-P) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do-D) ขั้นตอนที่ 3 การติดตามประเมินผล (Check-C) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (ACT-A) (Deming, 1993)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยได้จัดกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้

ประชากร คือ บุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 75 คน

กลุ่มตัวอย่างงานวิจัยเชิงปริมาณ คือ บุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 63 คน คำนวณจากตารางของ Krejcie & Morgan (1970, 608-609) สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย ซึ่งจะนำมาใช้ในการประเมินระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติ คือ มีอายุงานไม่น้อยกว่า 3 ปี และได้ใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ มาไม่น้อยกว่า 1 ปี ซึ่งจะนำมาสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาปัญหาในการใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำมาทำการพัฒนาเป็นคู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2.1.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยดูความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ/โครงสร้าง และวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งในงานนี้คำถามจำนวน 2 ข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ผ่านเกณฑ์ทดสอบคุณภาพ

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามประเมินการใช้งานคู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยแบบสอบถาม 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นคำถามปลายปิดสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน สาขาวิชา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพื่อวัดระดับความพึงพอใจ 3 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาของคู่มือ 2) ด้านรูปแบบของคู่มือ 3) ด้านการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

3. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในงานวิจัยนี้มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ คู่มือและแบบสอบถามประเมินการใช้งาน คู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ มีการทดสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้

3.1 คู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ นำคู่มือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยดูความสอดคล้องกันขององค์ประกอบคู่มือ โดยมีเกณฑ์ คือ ต้องผ่าน 2 ใน 3 คน ในแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นปรับปรุงคู่มือตามข้อเสนอแนะ ผลการประเมินได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกรายข้อทั้ง 21 ข้อ ผ่านเกณฑ์คุณภาพ

3.2 แบบสอบถามประเมินการใช้งานคู่มือระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

3.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหาสาระ/โครงสร้าง โดยกำหนดคะแนนที่ใช้ในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง

3.2.2 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลอง (try out) กับที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ และจำแนกความเชื่อมั่นในแต่ละตอนโดยการคำนวณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา ควรมากกว่า 0.60 (นพพร จันทรนาชู, 2563: 66) ซึ่งในงานนี้ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.964 แสดงว่าแบบประเมินผ่านเกณฑ์ทดสอบคุณภาพ

3.2.3 นำผลที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถาม เพื่อสำหรับนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รายละเอียดการเก็บข้อมูลขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอายุงานไม่น้อยกว่า 3 ปี และได้ใช้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ มาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2. นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

3. นำคู่มือไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 คน ประเมินผลก่อนใช้ และภายหลังได้ใช้คู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้พัฒนาขึ้นมา โดยการวัดร้อยละความพึงพอใจ และการเปรียบเทียบนัยสำคัญทางสถิติก่อนและหลังจากใช้คู่มือ
4. ปรับปรุงคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะซ้ำกัน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่

2.1.1 ใช้จำนวนและร้อยละ รายงานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าร้อยละวัดความพึงพอใจก่อนใช้และหลังใช้โดยมีเกณฑ์การวัด คือ ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับบริการ = ผลรวมของร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือระดับมากและมากที่สุด

2.1.2 ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือ

2.1.3 คำนวณหาร้อยละความพึงพอใจในแต่ละข้อและความพึงพอใจรวมได้ ดังนี้

ร้อยละความพึงพอใจของผู้รับบริการ = ผลรวมของร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้คู่มือระดับมากและมากที่สุด

2.2 สถิติอนุมานใช้การทดสอบที (t-test) ชนิด paired sample t-test ในการเปรียบเทียบนัยสำคัญทางสถิติของความพึงพอใจการใช้คู่มือการใช้งานก่อนและหลังใช้คู่มือ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เกิดปัญหาจากอินเทอร์เน็ต ปัญหาจากการรอเขียนล่าช้า ปัญหาจากการแนบเอกสารไม่ครบ ปัญหาจากการส่งผิดต้องให้เจ้าหน้าที่คณะดำเนินการแก้ไขให้ ปัญหาที่พบคือส่งเอกสารผิดเส้นทาง การค้นหาเอกสารเก่า หากเกิน 1 ปี ค้นหาค่อนข้างยาก เอกสารเพื่อลงนามไม่ระบุผู้จัดทำ การดึงเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยออก ปัญหาในการเลือกเส้นทางสำหรับชนิดเอกสารต่าง ๆ ปัญหาจากผู้รับ ไม่เปิดเอกสารหรือใช้เวลานาน อุปกรณ์/

เครื่องมือสื่อสาร (devices) บางชนิดไม่สามารถใช้งาน/รองรับ ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ การจัด format เอกสารในระบบ หลังการบันทึกไฟล์ข้อมูลจะไม่เป็นตามรูปแบบที่จัด เช่น ย่อหน้าแล้วแต่ระบบไม่ไปจัดชิดกันหน้า การใช้ template ระบบแล้วปรับแก้ไขไม่ครบถ้วน อาจทำให้เอกสารผิดพลาด คู่มือการใช้งานเป็นเอกสาร แต่เมื่อต้องการใช้งานหาไม่เจอ ปัญหาด้านการจัดรูปแบบเอกสารที่ไม่เสถียร เช่น หากคัดลอกข้อความ จาก word ที่มีการจัดลำดับเลขตามไลบรารีลำดับเลขในระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จะไม่จัดลำดับเลขให้ตามนั้น ทำให้ระบบค้าง ปัญหาในหัวข้อการติดตามเอกสาร ทำได้เพียงให้ทราบว่าเอกสาร ขณะนั้นอยู่ที่ผู้ใด แต่ไม่มีระบบในการสื่อสารเพื่อติดตามกับบุคคลนั้น ปัญหาที่ผู้ใช้งาน ไม่เรียนรู้ ไม่มีความพยายามในการใช้ระบบ การเสียเวลาของการเซ็นเอกสารหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น โดยต้องไปเริ่มเซ็นเอกสารใหม่ตั้งแต่ต้นทาง ทำให้การทำงานต้องเซ็นเอกสารซ้ำหลาย ๆ รอบเมื่อผิดพลาด ระบบควรจะมีเส้นทางการจัดส่งเอกสารที่ครบพร้อม รู้ว่าเส้นทางควรผ่านใครบ้าง ในแต่ละบันทึกข้อความผ่านจำนวนผู้รับมากเกินไป จนบางครั้งใช้เวลานาน ระยะเวลาในการเก็บเอกสาร 1 ปีน้อยเกินไป เนื่องจากเอกสารบางประเภท เราสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่าง หรือใช้เพื่อการตรวจสอบย้อนหลังมากกว่า 1 ปีได้ รูปแบบของเอกสารไม่สวยงาม หรือถูกตามรูปแบบมาตรฐานของทางราชการ การปรับแก้ไขทำได้ยาก และเสียเวลามาก การค้นหาหนังสือย้อนหลังทำได้ยากและยุ่งยาก ถ้าไม่สามารถจำเลขทะเบียนหนังสือได้ ไม่มีระบบการเตือนเมื่อมีเอกสารเข้าใหม่ หรือเมื่อมีการติดกลับเอกสารเพื่อการแก้ไข นอกเหนือจากการเข้ามาดูในระบบเท่านั้น ปัญหาในการจัดหน้าเอกสาร และการตั้ง tab บนระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ การจัดเก็บและค้นหาเอกสารในระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ได้เพียงแค่ 360 วัน ปัญหาในการใช้คำสั่งขั้นสูง การแสดงผลหน้าจอไม่สะดวกเหมือนทางคอมพิวเตอร์ ปัญหาจากอินเทอร์เน็ต ถ้าอินเทอร์เน็ตเสีย ก็ไม่สามารถใช้ระบบได้ ปัญหาจากการเปิดเอกสารล่าช้า ทำให้การอนุมัติเลยกำหนดเวลา ปัญหาจากการโดนติดกลับเอกสาร เวลาที่ใช้ในการประมวลผลค่อนข้างนานในการพิมพ์เอกสารถ้าเปลืองไปกดปุ่มแบลค (ย้อนกลับ) ข้อมูลหาย เช่น เราสร้างตาราง ถ้าต้องการลบตาราง ถ้าใน word เรากดแบลค (ย้อนกลับ) ข้อมูลจะยังคงอยู่

2. จากข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยประกอบด้วย องค์กรประกอบ ทั้งหมด 21 องค์กรประกอบ

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรต่อคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการก่อนและหลังใช้แตกต่างกันทั้งรายด้านทุกด้าน และภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ด้านเนื้อหา

หลังใช้งานสูงกว่าก่อนใช้งานคิดเป็นผลต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{d}$) เท่ากับ -2.347 ด้านรูปแบบเท่ากับ -2.545 ด้านการนำไปใช้เท่ากับ -2.661 และภาพรวมเท่ากับ -2.518 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของบุคลากรต่อคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการจัดการผู้ใช้บริการก่อนและหลังใช้

ความพึงพอใจ	ก่อนใช้คู่มือ		หลังใช้คู่มือ		$\bar{d}$	S.D. $_{\bar{d}}$	t	Sig
	($\bar{X}$)	(S.D)	($\bar{X}$)	(S.D)				
ด้านเนื้อหา	2.28	0.760	4.63	0.473	-2.347	0.952	-19.566*	0.000
ด้านรูปแบบ	2.18	0.720	4.72	0.428	-2.545	0.860	-23.477*	0.000
ด้านการนำไปใช้	2.18	0.720	4.84	0.348	-2.661	0.829	-25.481*	0.000
ด้านภาพรวม	2.22	0.706	4.73	0.364	-2.518	0.836	-23.915*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สรุปการพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ จากสภาพปัญหานั้นจะช่วยให้ ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์หลังการใช้งานสูงกว่าก่อนการใช้งาน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สรุปปัญหาหลักคือ ปัญหาจากการรอ เกษียนล่าช้าทำให้บางบันทึกใช้ระยะเวลานาน ปัญหาจากการแนบเอกสารไม่ครบ ปัญหาจากการส่ง เส้นทางผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของสดใส เลิศเดช (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือการ ปฏิบัติงานธุรการและงานสารบรรณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับสภาพปัญหาด้านการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารงานทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ระดับค่าเฉลี่ย คือ 2.60 ระดับ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.65 และระดับสภาพปัญหา คือ ปานกลาง จึงต้องมีการพัฒนาคู่มือการ ปฏิบัติงานขึ้นมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

2. การพัฒนาคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประกอบด้วย องค์ประกอบ ทั้งหมด 21 องค์ประกอบ โดย พัฒนาผ่านกระบวนการ PDCA สอดคล้องกับงานวิจัยของสดใส เลิศเดช (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานธุรการและงานสารบรรณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาเล่มคู่มือการปฏิบัติงานธุรการ

และงานสารบรรณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นการปรับปรุง แกะไข เล่มคู่มือการปฏิบัติงานธุรการและงานสารบรรณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดยประเด็นจะเกี่ยวข้องกับการพิมพ์ผิด ข้อความสลับซับซ้อน รูปแบบของเล่มคู่มือยังไม่สมบูรณ์จึงต้องมีการปรับแก้ในรายละเอียดหลายอย่างในเล่มคู่มือ

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรต่อคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการผู้ใช้บริการก่อนและหลังใช้ แตกต่างกันทั้งรายด้านทุกด้าน และภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่หลังใช้งานสูงกว่าก่อนใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวนา แง่มสุราช, มารศรี กลางประพันธ์ และภิญโญ ทองเหลา (2556) ที่ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยคู่มือการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณรี ปานศิริ (2557) ที่ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการใช้คู่มือการใช้สถิติเพื่อการวิจัย พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้คู่มือการใช้สถิติเพื่อการวิจัยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้คู่มือการใช้สถิติเพื่อการวิจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ จันทรแจ้ง (2559) ที่ได้พัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยก่อนการพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการ ผู้ใช้มีปัญหาการเบิกจ่าย ร้อยละ 35.37 และหลังจากการพัฒนาการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการ ผู้ใช้มีปัญหาการเบิกจ่ายลดลงเหลือร้อยละ 17.32 สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระยุทธ ชาแดง (2560: ออนไลน์) ที่ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนด้วยการฝึกอ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะ และกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีการสอนตามคู่มือครู เท่ากับ 4.90 และ 1.98 คะแนน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบที (t-test) ได้ค่า t เท่ากับ 39.429 และพบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่า ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองที่เรียน โดยใช้วิธีการสอนด้วยการฝึกอ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะมีความพึงพอใจ ในการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียน โดยวิธีการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพจน์ ไทยสุริยะ (2560) ที่ผลการวิจัย พบว่าการเปรียบเทียบสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ท่าทาง สูงกว่าการสอนแบบร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สูงกว่าการเรียนการสอนแบบร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาฝีมือหรือเทคนิคในการเรียนนั้นทำให้ผลการใช้งานมีความพึงพอใจ หรือการทำคะแนนมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าก่อนการใช้งาน หรือการวัดประสิทธิภาพก่อนและหลังใช้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาฝีมือหรือเทคนิคต่าง ๆ จากสภาพปัญหาของหน่วยงาน นั้นจะช่วยให้ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์หลังการใช้สูงกว่าก่อนการใช้งาน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของบุคลากรต่อคู่มือการใช้งานระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการ ผู้ใช้บริการก่อนและหลังใช้แตกต่างกันทั้งรายด้านทุกด้าน และภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยที่หลังใช้งานสูงกว่าก่อนใช้งาน ดังนั้นทาง คณะวิทยาการจัดการ ควรเผยแพร่คู่มือเพื่อให้บุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องได้ใช้เพื่อช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งถัดไป

2.1 งานวิจัยนี้วัดเฉพาะความพึงพอใจก่อนและหลังใช้คู่มือการใช้งานระบบเอกสาร อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับบุคลากรคณะวิทยาการจัดการเท่านั้น ผู้สนใจสามารถนำไปศึกษาโดย วัดประสิทธิภาพการใช้คู่มือก่อนและหลังใช้ว่าช่วยลดระยะเวลาในการทำงานได้เท่าไร

2.2 ผู้ที่สนใจสามารถนำแนวทางการพัฒนาคู่มือนี้ไปใช้ในการออกแบบงานประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้ เช่น งานจัดเก็บพัสดุ งานประกันคุณภาพการศึกษา งานบริหารความเสี่ยง

เอกสารอ้างอิง

- นพพร จันทราชู. (2563). รูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในจังหวัด กาญจนบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 15 (1), 60-75
- ธีระยุทธ ชาแดง. (2560). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความพึงพอใจ การอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจโดยวิธีการสอนด้วยแบบฝึก อ่านเพิ่มเติมเสริมทักษะกับการสอนแบบ ปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนลาซาล กรุงเทพฯ. ค้นเมื่อ สิงหาคม 8, 2565 จาก http://www.edu-journal.ru.ac.th/AbstractPdf/2560-51_1510561483_is-eng58-0015.pdf

- พัชรินทร์ จันท์แจ้ง. (2559). การพัฒนาคู่มือการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภาวนา แง่มสุราช, มารศรี กลางประพันธ์ และภิญโญ ทองเหลา. (2556). การศึกษาผลของคู่มือการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความพึงพอใจความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10 (51), 97-104.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526. (2548). ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 122). ตอนพิเศษ 99 ง (23 กันยายน)
- วรรณรี ปานศิริ. (2557). การพัฒนาคู่มือการใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สดใส เลิศเดช. (2562). การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานธุรการและงานสารบรรณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6 (2), 271-287.
- สุพจน์ ไทยสุริยะ. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนประชานิเวศน์ ที่ได้รับการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (cooperative language learning) กับการสอนภาษาโดยใช้ท่าทาง (total physical response). วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 7 (1), 177-189.
- Deming, W. E. (1993). *PDCA cycle a quality approach*. Cambridge, MA: MIT.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS
The Development of Quality Assurance Systems within Educational Institutions
with the 3PPS Supervision Process

รับบทความ	23/11/2022
แก้ไขบทความ	21/02/2023
ยอมรับบทความ	14/03/2023

ปรียา สงค์ประเสริฐ¹
Preeya Songprasert

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS และ 2) ศึกษาผลการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำนวน 40 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนในสังกัดที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 4 ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 2 ท่าน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แบบนิเทศตามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีค่าสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีผลการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการนิเทศ

¹ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

Abstract

The objectives of this research were; 1) to comparison knowledge and understanding of the process to development of the quality assurance system within the school's educational institutions after used the 3PPS supervision process. 2) to study the results of the development of the quality assurance system within the school's educational institutions. Under the office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 1.

The samples used in this research study were schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, for 40 schools, from the schools under the jurisdiction that have been assessed for external quality, round 4, the fiscal year 2022. Assign 2 respondents per school namely administrators and teachers responsible for educational quality assurance work. The tool used to collect data was the assessment of knowledge and understanding of quality assurance within the educational institution. A supervision form according to the implementation of internal quality assurance in educational institutions using the 3PPS supervision process.

The results show that 1) The administrators and teachers in charge of educational quality assurance have higher knowledge and understanding of the development of quality assurance systems within educational institutions. After the development of quality assurance systems within educational institutions through the 3PPS supervision process 2) The schools under Nakhon Si Thammarat Primary Education Service Area Office 1 have a quality assurance process within the school. Overall, at the highest level.

Keywords: *internal quality assurance, education quality assurance, supervision process.*

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมส่วนรวม (เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, 2545) คุณภาพการศึกษาจึงสะท้อนถึงคุณภาพคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาในบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน รูปแบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในระบบ

ดังนั้นสถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561 ก)

สถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกัน ทั้งในด้านงบประมาณ คุณภาพ บุคลากรหรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียน รวมทั้งปัจจัยเอื้ออื่น ๆ เช่น ความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา การสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์กร ที่อยู่ใกล้เคียง สถานศึกษา และการติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด สิ่งเหล่านี้ล้วนกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561 ข: 1)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกกฎกระทรวง ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาดังกล่าว โดยได้กำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561 ก: 87) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีกระบวนการดังนี้ คือ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กฎกระทรวงกำหนดในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) จัดส่งให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับ ดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยตรงและนำผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาใช้เป็นหลักฐานเชื่อมโยงในการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอกจากหน่วยงานภายนอก ดังนั้น เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือโรงเรียนในสังกัด ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามบริบทเพื่อสร้างเป้าหมาย

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และเพื่อเชื่อมโยงสู่การประเมินคุณภาพภายนอกด้วย ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ ซึ่งรับผิดชอบงานประกันคุณภาพสถานศึกษาได้พัฒนากระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ซึ่งมีองค์ประกอบครอบคลุมกระบวนการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่าสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ ดังนั้น จึงได้นำกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มาใช้เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

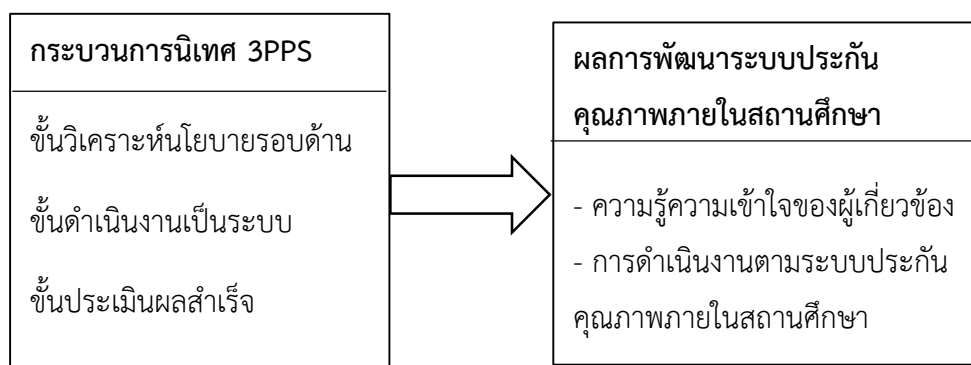
1. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร และครูงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 109 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 40 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากโรงเรียนในสังกัดที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 4 ประจำปีงบประมาณ 2565 โดยกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 2 ท่าน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการติดตามตรวจสอบคุณภาพและประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา
2. ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง องค์กรประกอบที่สถานศึกษาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหน่วยงานต้นสังกัดร่วมกันดำเนินการ เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา
3. กระบวนการนิเทศ หมายถึง ขั้นตอน หรือกระบวนการดำเนินการเพื่อติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา แก้ปัญหา และประเมินผลการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้
4. กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS หมายถึง ขั้นตอน หรือกระบวนการดำเนินการเพื่อติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา แก้ปัญหา และประเมินผลการดำเนินการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นวิเคราะห์นโยบายรอบด้าน ขั้นดำเนินงานเป็นระบบ ขั้นประเมินผลสำเร็จ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

อุทุมพร จามรมาน (2544: 1) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การให้หลักฐาน ข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียน และสาธารณชน มีความมั่นใจในคุณภาพของนักเรียน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2562: 7) ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การสร้างมาตรฐานของการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

จากแนวคิดของนักวิชาการการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็น การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โดยการวางแผนอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานตามแผน และการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาต่อไป

1.2 ประเภทของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2554: 43) ได้แบ่งประเภทของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1.2.1 การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน (Internal Quality Assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายใน โดยวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นการปฏิบัติโดยบุคลากรของสถาบันการศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถาบันศึกษานั้น ๆ

1.2.2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก (External Quality Assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

โดยสรุปแล้วการประกันคุณภาพการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นการติดตาม ตรวจสอบของสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาเองโดยการดูแลจากต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งเป็นการติดตาม และตรวจสอบจากหน่วยงานประเมินภายนอก

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

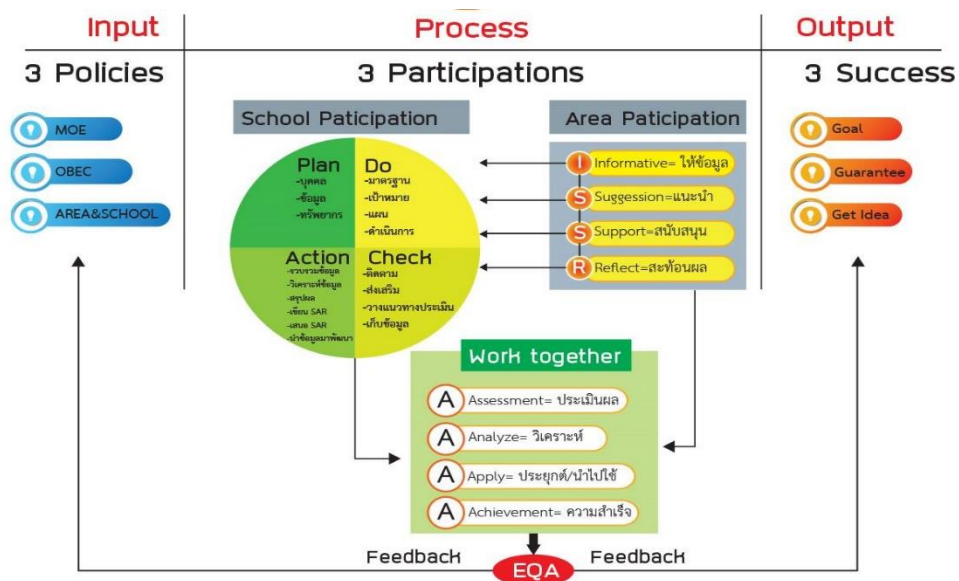
ความหมายของการนิเทศการศึกษา

สัจด์ อุทรานันท์ (2530: 7) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกันของครู และผู้นิเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้การนิเทศศึกษาก็เป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาการสอนของครู อันจะส่งผลที่ดีขึ้นของนักเรียนโดยตรงไปสู่ผลการเรียนรู้

รัตนาน นครเทพ (2552: 19) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษารวมถึงการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือการให้ความช่วยเหลือครูในด้านต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ทำให้ครูมีความพึงพอใจ มีกำลังใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐาน และส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย อีกทั้งผ่านการประเมินทั้งภายในและภายนอก

สรุปได้ว่าการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการจัดกิจกรรมระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพเพิ่มขึ้นและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา

กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS

ภาพที่ 1 กระบวนการนิเทศ 3PPS

กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS เพื่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์นโยบายรอบด้าน เป็นการรับทราบแนวปฏิบัติตามกฎหมายกระทรวงการ
2. ขั้นตอนดำเนินงานเป็นระบบประกอบด้วย

2.1 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประกอบด้วยกระบวนการทำงานด้วยระบบ PDCA

2.2 การนิเทศติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นกระบวนการนิเทศติดตาม และแนะนำช่วยเหลือการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากต้นสังกัด

2.3 การเชื่อมโยงข้อมูลสู่การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพภายนอกโดยมีกระบวนการ

2.4 ขั้นการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นกระบวนการที่สถานศึกษาเข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอกโดยคณะผู้ประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) องค์กรมหาชน

3. ขั้นประเมินผลความสำเร็จ เป็นขั้นตอนสรุปภาพความสำเร็จหลังจากการดำเนินงานไปในแต่ละรอบปีและรอบประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างการศึกษาวิจัยโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากโรงเรียนในสังกัดที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอกในปีการศึกษา 2565 จำนวน 41 โรงเรียน

3. ประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจด้านการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS แก่สถานศึกษาในสังกัด

4. การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นวิเคราะห์นโยบายรอบด้าน เป็นการให้ความรู้ผ่านการอบรม และช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ แก่ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้กลุ่มตัวอย่าง

ทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนการเข้ารับการพัฒนาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจำนวน 30 ข้อ และหลังการพัฒนาให้ทำแบบทดสอบฉบับเดียวกันซึ่งผู้วิจัยได้พิมพ์สลับข้อคำถามใหม่อีกครั้ง

4.2 ขั้นตอนงานเป็นระบบ ประกอบด้วย กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่ และการรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบตรวจสอบการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาในการเก็บข้อมูลทักษะการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 40 โรงเรียน โดยใช้เครื่องมือนิเทศเมื่อโรงเรียนดำเนินการตามระบบ PDCA ของโรงเรียนเรียบร้อยแล้ว

4.2.1 การดำเนินงานของโรงเรียนดำเนินการตามกระบวนการ PDCA ดังนี้

1) ขั้นวางแผน (Plan) ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่บุคลากร การแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี วิเคราะห์สังเคราะห์ แผนระดับต่าง ๆ

2) ขั้นตอนการ (Do) ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและเป้าหมายโดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ตามเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนด

3) ขั้นตรวจสอบ (Check) ได้แก่ กระบวนการ นิเทศ ติดตาม ดูแลให้คำปรึกษาในการดำเนินงานตามแผนพัฒนา วางกรอบการประเมิน และจัดเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ดำเนินการประเมินคุณภาพระหว่างการทำงานภาคเรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

4) ขั้นการดำเนินงานให้เหมาะสม (Action) ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานตามมาตรฐาน วิเคราะห์ หาจุดเด่น จุดด้อย จุดควรพัฒนา และแนวทางการยกระดับคุณภาพในปีต่อไป

4.2.2 การดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยการนิเทศติดตาม เพื่อติดตามตรวจสอบ แนะนำช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน และแก้ปัญหาในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่

1) การนิเทศติดตามและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ

2) การดำเนินการเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลสู่การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นกระบวนการเตรียมความพร้อมเพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพภายนอก

4.2.3 ขั้นการรับการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นกระบวนการที่สถานศึกษาเข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอกโดยคณะผู้ประเมินจาก สมศ. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

4.3 ขั้นประเมินผลสำเร็จ เป็นขั้นตอนสรุปภาพความสำเร็จหลังจากการดำเนินงานไปในแต่ละรอบปีและรอบประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อไป ได้แก่ การบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐาน ผลการประเมินคุณภาพภายนอก การมีข้อมูลที่ถูกต้องในการเป็นฐานข้อมูลต่อไป

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยกระบวนการทางสถิติ และจัดทำสรุปรายงานผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการวัดความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ก่อนและหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครู

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ผู้บริหาร						
ก่อนเรียน	30	17.68	2.63	439	5147	24.77*
หลังเรียน	30	28.65	1.27			
ครู						
ก่อนเรียน	30	14.93	4.13	539	7927	18.05*
หลังเรียน	30	28.40	1.43			

n = 40 df = 39

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการวัดความรู้ความเข้าใจ ด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา หลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีค่าสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 40 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา หลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีค่าสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการพัฒนาระบบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ด้วยกระบวนการนิเทศ 3PPS ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาระบบการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 ด้วยกระบวนการนิเทศ 3PPS ขั้นการวางแผน

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
ขั้นวางแผน				
1	การให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรฯ	4.68	0.51	มากที่สุด
2	แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพ	4.81	0.70	มากที่สุด
3	การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง 3 ปี	4.68	0.43	มากที่สุด
4	วิเคราะห์ผลการประเมินภายนอกย้อนหลัง	4.82	0.24	มากที่สุด
5	วิเคราะห์ สังเคราะห์ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี	4.78	0.26	มากที่สุด
6	มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน	4.88	0.32	มากที่สุด
7	เตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและทรัพยากรฯ	4.65	0.60	มากที่สุด
	เฉลี่ย	4.76	0.44	มากที่สุด
ขั้นดำเนินการ				
1	กำหนดมาตรฐานการศึกษาตามประกาศ สพฐ.	5.00	0.00	มากที่สุด
2	กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมตามบริบท	4.74	0.24	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนากระบวนการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1
ด้วยกระบวนการนิเทศ 3PPS ขั้นการวางแผน (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
3	ประกาศมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	4.86	0.34	มากที่สุด
4	จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายสู่การปฏิบัติ	4.88	0.46	มากที่สุด
5	กำหนดแนวทางดำเนินการ ที่ชัดเจน	4.80	0.64	มากที่สุด
6	จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและเป้าหมาย	4.78	0.66	มากที่สุด
7	ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.68	0.62	มากที่สุด
8	ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกฯ	4.71	0.46	มากที่สุด
9	การติดตามตรวจสอบ ประเมินผล ระหว่างการดำเนินงาน	4.64	0.72	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.79	0.46	มากที่สุด
ขั้นตรวจสอบ				
1	นิเทศ ติดตาม ดูแล ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานตามแผนพัฒนา	4.68	0.6	มากที่สุด
2	วางกรอบการประเมิน และ จัดเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	4.80	0.73	มากที่สุด
3	ดำเนินการประเมินคุณภาพภาคเรียนละ 1 ครั้ง	4.66	0.62	มากที่สุด
4	ให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง	4.84	0.67	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.75	0.66	มากที่สุด
ขั้นการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ				
1	รวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานตามมาตรฐาน	4.67	0.48	มากที่สุด
2	นำข้อมูลที่ได้มา ตรวจสอบเพื่อจัดทำรายงาน	4.86	0.36	มากที่สุด
3	วิเคราะห์ข้อมูลตามมาตรฐาน	4.90	0.30	มากที่สุด
4	ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมาย	4.92	0.30	มากที่สุด
5	วิเคราะห์ สังเคราะห์หาจุดเด่น จุดควรพัฒนา	4.60	0.51	มากที่สุด
6	การศึกษาและจัดทำแนวทางการยกระดับคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป	4.57	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาระบบการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1
ด้วยกระบวนการนิเทศ 3PPS ขั้นการวางแผน (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
7	จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
8	เสนอรายงานการประเมินตนเองต่อต้นสังกัด	5.00	0.00	มากที่สุด
9	นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาการศึกษาในปีต่อไป	4.90	0.30	มากที่สุด
10	ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมาย	4.53	0.48	มากที่สุด
		4.79	0.32	มากที่สุด
	เฉลี่ย	4.77	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการพัฒนาระบบการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1 ด้วยกระบวนการนิเทศ 3PPS ขั้นการวางแผน ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่ มีการกำหนดปฏิทินชัดเจนในการดำเนินงาน ซึ่งมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, $SD = 0.32$)

ขั้นตอนการ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $SD = 0.46$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาตามประกาศ สพฐ. และประกาศมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมายให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5$, $SD = 0.00$)

ขั้นการตรวจสอบ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, $SD = 0.66$) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, $SD = 0.67$)

ขั้นประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, $SD = 0.32$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าประเด็นที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการเขียนรายงานการประเมินตนเองเสนอต่อต้นสังกัด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, $SD = 0.00$)

ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, $SD = 0.47$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าขั้นตอนที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินการ และขั้นการประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $SD = 0.46$ และ $\bar{X} = 4.79$, $SD = 0.32$)

อภิปรายผล

ผลการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า หลังการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ผู้บริหาร และครูมีความรู้ความเข้าใจด้านกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตามหลักทฤษฎีเชิงระบบ (system approach) คือ การจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมกันอยู่ในโครงการหรือขบวนการนั้นเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้ในการวางแผนและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Schoderbe, Schoderbek & Kefalas (1990: 6-10) ที่กล่าวว่าการแก้ปัญหาในปัจจุบัน จำเป็นต้องมองที่ระบบมากกว่าพิจารณารายละเอียดของแต่ละปัญหา และนอกจากนี้พบว่ากระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีองค์ประกอบที่ครอบคลุมรายละเอียดการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และมีประสิทธิผล เช่นเดียวกับการวิจัยของ พระสุรชัย สุรชโย (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษาประกอบไปด้วย 1) ปณิธาน วัตถุประสงค์ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ 2) ผู้นำและการบริหารจัดการ 3) กลยุทธ์ 4) ลูกค้า/ผู้เรียน 5) บุคลากร 6) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 7) ข้อกำหนดของหลักสูตร 8) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 9) กิจกรรมพัฒนาบุคลากร 10) การสนับสนุนผู้เรียน 11) สิ่งสนับสนุนและอำนวยความสะดวก 12) การประกันคุณภาพกระบวนการเรียนและการสอน 13) ข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมและความสัมพันธ์กับชุมชน/สังคม 14) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อองค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยระดับอุดมศึกษา ทั้ง 14 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 มีผลการพัฒนาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS มีการดำเนินการที่ชัดเจน และเป็นระบบ โดยผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดของ Harris (1985: 28) ซึ่งได้เสนอ

ขั้นตอนการนิเทศเป็น 6 ขั้นตอน คือ การประเมินสภาพการทำงาน การจัดลำดับความสำคัญของงาน เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์และกิจกรรมต่าง ๆ ออกแบบวิธีการทำงานเป็น กระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่าง ๆ จัดสรรทรัพยากร เป็นกระบวนการกำหนด ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ประสานงานเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุก ๆ อย่างเพื่อจะทำให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผล สำเร็จ และนำสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสม สามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด นอกจากนี้รายละเอียดพัฒนาระบบประกัน คุณภาพการศึกษาตามกระบวนการนิเทศแบบ 3PPS ยังสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหากิตติศักดิ์ สิริวิฑูโก (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา การวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา คือ ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็น มาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 4 ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล มาตรฐานที่ 1 คุณภาพ ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และมาตรฐาน ที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการนิเทศแบบ 3PPS เป็นกระบวนการนิเทศตามแนวคิดเชิงระบบซึ่งสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของ โรงเรียน
2. ควรสนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษามีระบบ ขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติและตรวจสอบได้ และมีประสิทธิผลในการดำเนินงานตามกระบวนการของ รูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2545). การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

- พระมหากิตติศักดิ์ สิริวิฑูรโก. (2561). **การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรชัย สุระชัย. (2561). **พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนา นครเทพ. (2552). **การนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในโดยการประยุกต์ใช้แบบกัลยาณมิตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). **การนิเทศการศึกษา หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2554). **แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2562). **2019 ก้าวข้ามขีดจำกัด ขับเคลื่อนงานประเมิน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561 ก). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561 ข). **หลักสูตรการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพัฒนามาตรฐานผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาตามรูปแบบแนวทางการประเมินแนวใหม่และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2544). **การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ฟันนีพับลิชชิง.
- Harris, B. M. (1985). **Supervisory behavior in education** (2nd ed.). Englewood Cliff, NJ: Prentice-Hall.

Schoderbek, C. G., Schoderbek, P. P. & Kefalas, A. G. (1990). **Management system: Conceptual consideration.** Texas: Business Publications.

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

The Development of the Consumables Management System of the Faculty
of Humanities and Social Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

รับบทความ	15/01/2023
แก้ไขบทความ	20/02/2023
ยอมรับบทความ	14/03/2023

สุดารัตน์ เลดงาม¹
Sudarat Ledngam

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ 2) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง และ 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองที่มีต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา ในสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง แบบสอบถามประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาคือ ไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณทั้งบัญชีวัสดุและรายการวัสดุคงเหลือและลงรายการวัสดุซ้ำ ไม่ได้ลงรายการวัสดุซื้อเข้าของปีงบประมาณ 2564 ใส่จำนวนเบิกในช่องจำนวนคงเหลือโดยใส่ชื่อผู้เบิกในช่องหมายเหตุใส่ยอดจ่ายผิดช่อง รายงานวัสดุคงเหลือรายงานไม่ครบทุกรายการ 2) ระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประกอบด้วย ข้อมูลบุคลากรและร้านค้า ข้อมูลวัสดุในสต็อกการบันทึกรับ-จ่ายวัสดุ ใบเบิก สรุปบัญชีเป็นรายการ สรุปเป็นหมวดหมู่ สรุปสิ้นปี สรุปวัสดุคงเหลือ และสรุปยอดยกมาปีงบประมาณใหม่ ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพของระบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ระดับความพึงพอใจของผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

¹เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ปฏิบัติการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Administration Officer, Practitioner Level of Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University.

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบ การบริหารจัดการ ความพึงพอใจที่มีต่อระบบการบริหารจัดการ
วัสดุสิ้นเปลือง

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the problems and needs in developing the consumables management system of various disciplines, 2) To develop the consumables management system, and 3) To study the level of satisfaction of the person responsible for the disbursement of consumables towards the development of the consumables management system. The study population includes those responsible for reimbursing the subject's consumables and ASEAN Studies under the Faculty of Humanities and Social Sciences, totaling 16 people. The research tools were the executive interview form regarding the guidelines for the development of the consumables management system Consumables Management System Efficiency Questionnaire and a questionnaire on satisfaction with the consumables management system of the Faculty of Humanities and social sciences Nakhon Pathom Rajabhat University.

The results showed that 1) The problem was that the formula was not used for calculating both the bill of materials and the inventory of materials and the material billing was repeated. Did not list the purchase materials of the fiscal year 2021. Enter the amount of disbursement in the remaining amount box by entering the name of the disburser in the remark box. Put the amount paid in the wrong box. Inventories report is missing all items. 2) Consumables management system of the Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat University, consisting of personnel and shops information Information on materials in stock, recording, receiving - paying for materials, requisition, account summary as a list Summarized by category Summary of year-end summary Summary of supplies and summarize the balance brought forward to the new fiscal year system performance feedback level Overall, it was at the highest level and 3) the level of satisfaction of the person responsible for disbursing consumables of various disciplines in the Faculty of Humanities and Social

Sciences towards the overall consumables management system development was in high level.

Keyword: *system development, management, satisfaction with consumables management system*

บทนำ

ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ข้อ 213 กำหนดให้ภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณของทุกปี ให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐ หรือหัวหน้าหน่วยพัสดุ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบพัสดุซึ่งมิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ตามความจำเป็น เพื่อตรวจสอบการรับจ่ายพัสดุในงวด 1 ปีที่ผ่านมา และตรวจนับพัสดุในวันเปิดทำการวันแรกของปีงบประมาณเป็นต้นไป ว่ารับจ่ายถูกต้องหรือไม่ พัสดุดังกล่าวอยู่ตรงตามบัญชี/ทะเบียนหรือไม่ และพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มาตรา 112 ให้หน่วยงานของรัฐ จัดให้มีการควบคุมและดูแลพัสดุที่อยู่ในความครอบครอง ให้มีการใช้และการบริหารพัสดุที่เหมาะสม คัดค้าน และเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐมากที่สุด และมาตรา 113 ให้รวมถึงการเก็บ การบันทึก การเบิกจ่าย การยืม และการตรวจสอบ เป็นต้น (ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560, 2560: ออนไลน์) การบริหารงานพัสดุมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงจำนวนพัสดุที่หน่วยงานมีไว้ในราชการ โดยการจัดทำบัญชีหรือทะเบียนคุมจำแนกรายการตามประเภทและชนิดของพัสดุ พร้อมทั้งให้มีหลักฐานการรับ-จ่ายพัสดุที่ได้บันทึกในบัญชีหรือทะเบียนคุมไว้ประกอบการตรวจสอบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางการบริหารเกี่ยวกับ ต้นทุนผลิตของหน่วยงาน นอกจากนั้น การควบคุมยังช่วยในการเก็บรักษา ดูแลบำรุงรักษาพัสดุให้อยู่ในสภาพใช้งานได้ดียิ่งขึ้น และทำให้ทราบว่าพัสดุใดหากจะใช้ต่อไป จะทำให้เกิดความสูญเสีย ค่าใช้จ่ายในการดูแล บำรุงรักษา หรือพัสดุใดหมดความจำเป็นสมควรที่จะจำหน่าย และจัดหาพัสดุดทดแทน การตรวจสอบพัสดุประจำปีกำหนดให้กระทำภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณของทุกปี ตรวจสอบการรับจ่ายพัสดุในงวด 1 ปีที่ผ่านมา และตรวจรับพัสดุประเภทที่คงเหลืออยู่เพียงวันสิ้นงวดนั้น ในการตรวจสอบตามวรรคหนึ่งให้เริ่มดำเนินการตรวจสอบพัสดุในวันเปิดทำการวันแรกของปีงบประมาณเป็นต้นไปว่าการรับจ่ายถูกต้องหรือไม่ พัสดุดังกล่าวอยู่ตรงตามบัญชีหรือทะเบียนหรือไม่ มีพัสดุใดชำรุด เสื่อมสภาพ หรือสูญไป เพราะเหตุใด หรือพัสดุใดไม่จำเป็นต้องใช้

ในหน่วยงานของรัฐแล้วให้เสนอรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อผู้แต่งตั้งภายใน 30 วันทำการ (นิรันดา เฉลิมสถาน, 2561: 1)

ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เกิดจากผู้ปฏิบัติงานขาดการวางแผนในกระบวนการของงานพัสดุ และขาดการศึกษาระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความผิดพลาด แนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุหน่วยงานควรสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้ารับการอบรมการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานในการจัดซื้อจัดจ้าง และแจ้งให้ผู้ปฏิบัติงานภายในหน่วยงานทราบโดยทั่วกัน รวมถึงการศึกษาระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และทำให้การปฏิบัติงานไม่ให้เกิดความล่าช้า (อริสรา สุตสระ, 2562: 1)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นหน่วยงานที่มีสาขาวิชาต่าง ๆ จำนวน 15 สาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา โดยมีผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา สาขาละ 1 คน การจัดซื้อวัสดุสิ้นเปลืองนั้น ทางงานพัสดุสำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นผู้สำรวจความต้องการ และรวบรวมจัดซื้อวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้ในแต่ละปีงบประมาณ ของทุกสาขาวิชาในคราวเดียวกัน ปีละ 1-2 ครั้ง การบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองที่ผ่านมา มีการควบคุมการตัดยอดการเบิกจ่าย การใช้วัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาโดยงานพัสดุสำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งสาขาวิชายังไม่เข้าใจในการตัดยอดการเบิกจ่ายวัสดุ การประมาณการใช้วัสดุยังไม่เป็นไปตามความต้องการ มีการประมาณการวัสดุมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชา

ปัจจุบันคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ยังไม่มีระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดยอดการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลือง จากการสำรวจความต้องการของสาขาวิชาในการใช้วัสดุสิ้นเปลือง สาขาวิชาที่มีความต้องการวัสดุสิ้นเปลืองที่หลากหลาย และแตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชา การยกยอดวัสดุสิ้นเปลืองที่เหลือจากปีงบประมาณก่อนหน้า การรับวัสดุสิ้นเปลืองเข้า และจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองออก ในปีงบประมาณปัจจุบัน สาขาวิชาไม่สามารถจัดทำบัญชีวัสดุได้ครบถ้วน ทำให้การรายงานวัสดุคงเหลือประจำปีเป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งส่งผลให้การรายงานวัสดุคงเหลือประจำปีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ส่งไปยังงานพัสดุ กองกลาง สำนักงานอธิการบดี เป็นไปด้วยความล่าช้า การมีระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองจะช่วยให้ผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความเข้าใจ สะดวกในการตัดยอดการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลือง ทำให้การรายงานวัสดุคงเหลือประจำปีรายงานได้อย่างรวดเร็ว ลดระยะเวลาในการดำเนินการตัดยอดการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลือง และหน่วยงานสามารถนำยอดคงเหลือ

ของวัสดุจากระบบบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองมาใช้เป็นข้อมูลในการประมาณการค่าใช้จ่ายของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่มาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา และความต้องการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหา และความต้องการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. มีระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีประสิทธิภาพ
3. ได้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่มีต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง กำกับดูแลให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 16 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 5 คน ได้แก่ คณบดี รองคณบดีฝ่ายบริหาร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัย และผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการพิเศษ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกประชากร ได้แก่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานเป็นผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีระดับการใช้งานโปรแกรม Microsoft Excel อยู่ในระดับดี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. จัดทำแบบสอบถาม โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมเนื้อหาการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง
3. แจกแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปยังประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 16 คน ได้แก่ ผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถาม จัดหมวดหมู่ของข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ
5. สัมภาษณ์แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวกในการใช้งาน ด้านความครบถ้วนของระบบ ด้านความถูกต้องตามระเบียบงานพัสดุ และด้านความรวดเร็วในการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี พร้อมข้อเสนอแนะ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
6. วิเคราะห์แบบสอบถาม รายงานผล และสรุปผล โดยนำปัญหา และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์มาพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

7. ทดลองใช้คู่มือ ปรับปรุง และแก้ไข

7.1 นำคู่มือที่ได้จากการพัฒนา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์

7.2 แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการวัสดุ สิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

7.3 แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการวัสดุ สิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจให้กับบุคลากร ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อประเมินความพึงพอใจ

8. สรุปผลการวิจัยที่ได้หลังจากได้ทดลองใช้คู่มือ พร้อมทั้งสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เลือกใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 5 คน ถึงแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และนำแนวทางที่ได้มาพัฒนาเป็นคู่มือการดำเนินงาน วัสดุ แบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้น โดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเป็นรายข้อ จำนวน 4 ข้อ โดยมี คำอธิบายข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความเข้าใจตรงกันในความหมายของ แต่ละหัวข้อ และจัดลำดับหัวข้อในการสัมภาษณ์

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือ แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม เพื่อการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบการบริหาร จัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สำหรับผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม ประกอบด้วย 1 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 12 ข้อ

แบบสอบถามตอนที่ 1 ประเมินคำตอบเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556 ก: 121) คือ

ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด	ให้ค่าน้ำหนัก 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก	ให้ค่าน้ำหนัก 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง	ให้ค่าน้ำหนัก 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย	ให้ค่าน้ำหนัก 2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยมาก	ให้ค่าน้ำหนัก 1 คะแนน

การแปลงผลค่าคะแนน แปลผลโดยถือตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย โดยใช้สูตรอัตราภาคั่น

$$\frac{5-1}{5} = 0.80$$

4.51-5.00	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ชุดที่ 2 แบบสอบถาม เพื่อการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สำหรับผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

แบบสอบถามตอนที่ 2 ประเมินคำตอบเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556 ก: 121) คือ

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ให้ค่าน้ำหนัก 5 คะแนน

ระดับความพึงพอใจมาก ให้ค่าน้ำหนัก 4 คะแนน

ระดับความพึงพอใจปานกลาง ให้ค่าน้ำหนัก 3 คะแนน

ระดับความพึงพอใจน้อย ให้ค่าน้ำหนัก 2 คะแนน

ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด ให้ค่าน้ำหนัก 1 คะแนน

การแปลงผลค่าคะแนน แปลผลโดยถือตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย โดยใช้สูตรอัตราภาคั่น

$$\frac{5-1}{5}=0.80$$

4.51-5.00 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยขั้นตอนในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1.1 ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัย

2.1.2 ศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ เพื่อความชัดเจนตามความมุ่งหมายของการวิจัย เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา

2.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ และปรับปรุงแก้ไข

2.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพัฒนาและปรับปรุง

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีขั้นตอนในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2.2 สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์ ตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยนำเสนอแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ที่แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดสอบด้านเนื้อหา และข้อคำถาม โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน วิเคราะห์ และพิจารณาข้อคำถามเป็นรายข้อ พร้อมทั้งให้ความคิดเห็นในแต่ละประเด็น เพื่อนำมาปรับปรุงข้อคำถาม ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำมาคำนวณหาความสอดคล้องของเนื้อหา (Item Objective Congruence Index: IOC) มีค่าเท่ากับ 0.67-1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (try-out) กับอาจารย์ในสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.961 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของทุกสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา จำนวน 16 คน ได้ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานพัสดุ 3-6 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 ซึ่งมีระดับการใช้งานโปรแกรม Microsoft Excel ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50

1. ผลการศึกษาปัญหาในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองที่ได้รวบรวม จากการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปีงบประมาณ 2564 ที่สาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา จำนวน 16 สาขาวิชาได้รายงานมายังงานพัสดุคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงได้ดังนี้

ลำดับที่	ปัญหาที่พบ	จำนวน	ร้อยละ
1	ไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณทั้งบัญชีวัสดุและรายการวัสดุคงเหลือ	5	23.81
2	ไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณบัญชีวัสดุ	3	14.29
3	ไม่ได้ยกยอดวัสดุคงเหลือมาจากปีงบประมาณ 2563	2	9.52
4	เลือกประเภทวัสดุไม่ถูกต้อง	2	9.52
5	ลงรายการวัสดุซ้ำ	1	4.76
6	ไม่ได้ลงรายการวัสดุซื้อเข้าของปีงบประมาณ 2564	1	4.76
7	ใส่จำนวนเบิกในช่องจำนวนคงเหลือ	1	4.76
8	ใส่ชื่อผู้เบิกในช่องหมายเหตุ	1	4.76
9	ใส่ยอดจ่ายผิดช่อง	1	4.76
10	รายงานวัสดุคงเหลือรายงานไม่ครบทุกรายการ	1	4.76
11	ยกยอดวัสดุคงเหลือของปีงบประมาณ 2563 ไม่ครบ	1	4.76
12	ใช้สูตรและไม่ใช้สูตรในการคำนวณในบัญชีวัสดุ	1	4.76
13	ไม่ได้รวมยอดรวมทั้งสิ้นในรายงานวัสดุคงเหลือ	1	4.76
รวม		21	100.00

จากผลการศึกษาปัญหาในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองที่ได้รวบรวม จากข้อมูลการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปีงบประมาณ 2564 พบว่า สภาพปัญหา คือ ไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณทั้งบัญชีวัสดุ และรายการวัสดุคงเหลือ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 23.81 รองลงมาไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณบัญชีวัสดุ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ไม่ได้ยกยอดวัสดุคงเหลือมาจากปีงบประมาณ 2563 และเลือกประเภทวัสดุไม่ถูกต้อง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 9.52 และลงรายการวัสดุซ้ำ ไม่ได้ลงรายการวัสดุซื้อเข้าของปีงบประมาณ 2564 ใส่จำนวนเบิกในช่องจำนวนคงเหลือใส่ชื่อผู้เบิกในช่องหมายเหตุ ใส่ยอดจ่ายผิดช่อง รายงานวัสดุคงเหลือรายงานไม่ครบทุกรายการ ยกยอดวัสดุคงเหลือของปีงบประมาณ 2563 ไม่ครบ ใช้สูตรและไม่ใช้สูตรในการคำนวณในบัญชีวัสดุไม่ได้รวมยอดรวมทั้งสิ้นในรายงานวัสดุคงเหลือ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความสะดวกในการใช้งาน ด้านความครบถ้วนของระบบ

ด้านความถูกต้องตามระเบียบงานพัสดุ และด้านความรวดเร็วในการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปีสรุปได้ดังนี้

ด้านความสะดวกในการใช้งาน พบว่า เมื่อลงรายการวัสดุแต่ละรายการทำให้การแยกประเภทวัสดุมีความถูกต้อง โดยกำหนดให้มีประเภทวัสดุตามความเหมาะสมของรายการวัสดุที่ได้จัดซื้อไม่ต้องแสดงประเภททั้งหมดเพราะวัสดุบางประเภทไม่ได้มีการจัดซื้อมาใช้คู่มือการใช้งานระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ควรมีภาพประกอบพร้อมคำอธิบายเพื่อให้ผู้ใช้งานเข้าใจ และใช้งานได้สะดวก โดยการเข้าใช้งานในระบบควรมีรหัสผ่านสำหรับผู้เข้าใช้เพื่อป้องกันการแก้ไขข้อมูล การลบข้อมูล ซึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลสูญหายได้ และเมื่อมีการแจ้งเตือนการลงรายการวัสดุในระบบ โดยตั้งเป็นไลน์กลุ่มสำหรับผู้ใช้งานระบบในการพูดคุยตอบข้อซักถามเกี่ยวกับระบบ

ด้านความครบถ้วนของระบบ พบว่า ก่อนการรับจ่ายวัสดุแต่ละครั้ง ให้มีการลงข้อมูลในใบเบิกวัสดุก่อนแล้วจึงจ่ายวัสดุให้กับผู้เบิก โดยควรมีให้เลือกรายการครอบคลุมและครบถ้วน และระบบควรแสดงยอดคงเหลือของวัสดุแต่ละรายการว่าปัจจุบันมีวัสดุเหลืออยู่จำนวนเท่าใด

ด้านความถูกต้องตามระเบียบงานพัสดุ พบว่า ควรมีการระบุรหัสของวัสดุแต่ละรายการเป็นตัวอักษรแล้วตามด้วยตัวเลข เช่น รหัส ก 001 เพื่อให้สามารถค้นหาสินค้าหรือหากสินค้ามีปัญหาสามารถนำมาเปลี่ยนโดยที่ไม่เกิดปัญหากับทางร้าน

ด้านความรวดเร็วในการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี หากนำระบบมาใช้จะทำให้เกิดความรวดเร็วในการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี

3. ผลการศึกษาระดับประสิทธิภาพของการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ข้อคำถามความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดยกมา	4.63	0.71	มากที่สุด	1
2. ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดรับเข้า	4.58	0.70	มากที่สุด	2
3. ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดจ่ายออก	4.54	0.76	มากที่สุด	3
4. ด้านการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี	4.44	0.70	มาก	4
รวม	4.55	0.72	มากที่สุด	-

จากการศึกษาระดับประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.55$, $\sigma=0.72$) เมื่อจำแนกแต่ละด้านพบด้านที่มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดยกมา ($\mu=4.63$, $\sigma=0.71$) ด้านการลงบัญชีวัสดุยอรับเข้า ($\mu=4.58$, $\sigma=0.70$) ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดจ่ายออก ($\mu=4.54$, $\sigma=0.76$) ตามลำดับ และด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.44$, $\sigma=0.70$)

4. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ข้อคำถามความคิดเห็น	ระดับความพึงพอใจ			
	μ	σ	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการออกแบบระบบ	4.51	0.64	มากที่สุด	1
2. ด้านการใช้งานระบบ	4.23	0.58	มาก	2
3. ด้านคู่มือการใช้งานระบบ	4.19	0.61	มาก	3
รวม	4.31	0.61	มาก	-

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.31$, $\sigma=0.61$) เมื่อจำแนกแต่ละด้านพบด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการออกแบบระบบ ($\mu=4.51$, $\sigma=0.64$) และด้านที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการใช้งานระบบ ($\mu=4.23$, $\sigma=0.58$) ด้านคู่มือการใช้งานระบบ ($\mu=4.19$, $\sigma=0.61$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชา และกลุ่มวิชาอาชีวศึกษา จำนวน 16 สาขาวิชา ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า ปัญหา คือไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณทั้งบัญชีวัสดุและรายการวัสดุคงเหลือ รองลงมาไม่ได้ใช้สูตรในการคำนวณบัญชีวัสดุ ไม่ได้ยกยอดวัสดุคงเหลือมาจากปีงบประมาณ 2563 เลือกประเภทวัสดุไม่ถูกต้อง และลงรายการวัสดุซ้ำ ไม่ได้ลงรายการวัสดุซื้อเข้าของปีงบประมาณ 2564 ใส่จำนวนเบิกในช่องจำนวนคงเหลือ ใส่ชื่อผู้เบิกในช่องหมายเหตุใส่ยอดจ่ายผิดช่อง รายงานวัสดุคงเหลือรายงานไม่ครบทุกรายการ ยกยอดวัสดุคงเหลือ ของปีงบประมาณ

2563 ไม่ครบ โดยใช้สูตรและไม่ใช้สูตรในการคำนวณในบัญชีวัสดุ ไม่ได้รวมยอดรวมทั้งสิ้นในรายงานวัสดุคงเหลือโดย

1.1 ด้านความสะดวกในการใช้งาน พบว่า เมื่อลงรายการวัสดุ แต่ละรายการ ทำให้การแยกประเภทวัสดุมีความถูกต้อง โดยกำหนดให้มีประเภทวัสดุตามความเหมาะสมของรายการวัสดุที่ได้จัดซื้อ ไม่ต้องแสดงประเภททั้งหมดเพราะวัสดุบางประเภทไม่ได้มีการจัดซื้อมาใช้ คู่มือการใช้งานระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ควรมีภาพประกอบพร้อมคำอธิบายเพื่อให้ผู้ใช้งานเข้าใจ และใช้งานได้สะดวกโดยการเข้าใช้งานในระบบควรมีรหัสผ่านสำหรับผู้เข้าใช้เพื่อป้องกันการแก้ไขข้อมูล การลบข้อมูลซึ่งอาจทำให้ข้อมูลสูญหายได้ มีการแจ้งเตือนการลงรายการวัสดุในระบบ โดยตั้งเป็นไลน์กลุ่มสำหรับผู้ใช้งานระบบในการพูดคุยตอบข้อซักถามเกี่ยวกับระบบ

1.2 ด้านความครบถ้วนของระบบ พบว่า ก่อนการรับจ่ายวัสดุแต่ละครั้งให้มีการลงข้อมูลในใบเบิกวัสดุก่อนแล้วจึงจ่ายวัสดุให้กับผู้เบิก ควรมีข้อมูลร้านค้า และการแยกประเภทวัสดุให้เลือกอย่างครอบคลุมและครบถ้วน และระบบควรแสดงยอดคงเหลือของวัสดุแต่ละรายการ ว่าปัจจุบันมีวัสดุเหลืออยู่จำนวนเท่าใด

1.3 ด้านความถูกต้องตามระเบียบงานพัสดุ พบว่า ควรมีการระบุรหัสของวัสดุแต่ละรายการเป็นตัวอักษรแล้วตามด้วยตัวเลข เช่น รหัส ก 001 เพื่อให้สามารถค้นหาสินค้าหรือหาสินค้ามีปัญหาสามารถนำมาเปลี่ยนโดยที่ไม่เกิดปัญหากับทางร้าน สอดคล้องกับโอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2558: 46) กล่าวว่า ในการพัฒนาระบบนั้น ได้มีการกำหนดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และกำหนดขั้นตอนที่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ระบบโดยพยายามให้มีข้อบกพร่องน้อยที่สุด เพราะการวิเคราะห์ระบบในปัจจุบันมีความซับซ้อนของงานมากกว่าสมัยก่อน และสอดคล้องกับการศึกษาของสุภัสนาราวรรณ กุลทอง (2560: 1) ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า ปัญหาการบริหารงานพัสดุของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ตามความเห็นของผู้ปฏิบัติหน้าที่งานพัสดุ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ และเจ้าหน้าที่พัสดุ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจำหน่ายพัสดุ ด้านการจัดหาพัสดุ ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ และด้านการควบคุมพัสดุ

2. จากการศึกษาระดับประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ของคณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อจำแนกแต่ละด้านพบด้านที่มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดยกมา ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดรับเข้า ด้านการลงบัญชีวัสดุยอดจ่ายออก ตามลำดับ และด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี

3. จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้รับผิดชอบในการเบิกจ่ายวัสดุสิ้นเปลืองของสาขาวิชาต่าง ๆ ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกแต่ละด้านพบด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการออกแบบระบบ และด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการใช้งานระบบ และด้านคู่มือการใช้งานระบบ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหาในการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมขึ้นมา เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานด้านการรับเข้า-จ่ายออก การรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของหน่วยงาน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. การใช้งานระบบควรมีความสม่ำเสมอในการบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน แม้จะมีระบบมาช่วยให้เกิดความสะดวกในการรายงานวัสดุคงเหลือประจำปี แต่การลงข้อมูลรับเข้าและจ่ายออกให้เป็นปัจจุบันก็เป็นสิ่งสำคัญในการใช้งานระบบ
2. การรักษาความปลอดภัยของระบบฐานข้อมูล เป็นการควบคุมการเข้าถึงข้อมูล กำหนดสิทธิในการเข้าถึงฐานข้อมูล โดยผู้ที่เข้าถึงฐานข้อมูลจะสามารถเข้าได้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ไม่สูญหาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงที่อาจทำให้ข้อมูลผิดพลาดได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ดังนั้น ในการศึกษาครั้งถัดไปควรมีการศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของคณะ ศูนย์ สำนัก ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อเป็นการวางแผนการจัดการระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลืองของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัสดุสิ้นเปลือง ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และนำข้อมูลที่ค้นพบมาพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นิรันดา เกลิมสถาน. (2561). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลการเบิกจ่ายวัสดุสำนักงาน

คณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556 ก). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

_____. (2556 ข). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560).

ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 134). ตอนพิเศษ 210 ง (23 สิงหาคม)

สุภัสสราวรรณ กุลทอง. (2560). ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานพัสดุใน

โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เขต 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยบูรพา.

อริสรา สุตสระ. (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในมหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2558). ระบบฐานข้อมูล Database Systems. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper & Row.

กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์กับการปฏิบัติงานของ
นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้
The Social Work Process and the Practice of Medical Social Workers
with an Unidentified Homeless Patient

รับบทความ	13/03/2023
แก้ไขบทความ	29/03/2023
ยอมรับบทความ	19/04/2023

เทียนชัย คุณยศยิ่ง¹
Thianchai Khunyodying

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะและทัศนคติ กระบวนการค้นหาตัวตนของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ และแนวทางการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ โดยดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลและปฏิบัติงานเกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์กับกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ในโรงพยาบาล 8 แห่ง จำนวน 11 ราย

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่สามารถระบุตัวตนได้ จำแนกออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการรักษา ระยะเตรียมจำหน่าย และระยะติดตามและประเมินผล โดยในแต่ละระยะจะจำแนกกระบวนการปฏิบัติงานเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติงาน และการติดตามสถานะ และตัวตนของผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษา พบว่า ในการปฏิบัติงานควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติสำหรับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ และส่งเสริมการทำงานสหวิชาชีพในการปฏิบัติงานเพื่อร่วมกันหาแนวทางและกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานเชิงรุกหรือการทำงานเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้นในการลงไปติดตามและแสวงหาข้อมูลที่เป็น ส่วนด้านนโยบาย ควรสนับสนุนอัตรากำลังของนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ให้สอดคล้องกับจำนวนเตียงผู้ป่วย ทั้งนี้เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาทางด้านสังคมได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำสำคัญ: ผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์

Abstract

Qualitative research was done to study knowledge skills and attitudes in the identification process for medical social workers to identify unidentified homeless patients, and relevant identification methods. Data was gathered by semi-structured interview from 11 social workers and medical social workers in hospitals who deal with, or have dealt with, unidentified homeless patients in eight hospitals.

Results were social worker

Processes with identifying homeless patients may be classified into three phases according to length of time that the patient undergoes treatment: preparation, follow up, and evaluation. In each phase, the operational process should be classified, and operational guidelines established for identifying the status and identity of unidentified homeless patients.

These findings suggest that a practical manual should be formulated for identifying unidentified homeless patients and promote multidisciplinary work in practice to jointly develop guidelines and determine common practices including promoting social worker performance to be more proactive and spatially engaged in acquiring necessary information. Social worker policy sections in hospitals should be encouraged in accordance with patient bed number to effectively resolve patient care is cases involving social problems.

Keywords: *unidentified homeless patient, medical social worker, social work process*

บทนำ

คนเร่ร่อน คนไร้บ้านหรือผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและประเด็นปัญหาที่ปรากฏในสังคมไทย โดยเฉพาะเขตเมืองมากในหลายทศวรรษ ซึ่งประเด็นของคนไร้บ้านคนเร่ร่อนได้มีความเชื่อมโยงกับประเด็นคนจน การพัฒนาเมืองที่ต่างได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงสร้างนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Shinn, 2010) หรือในมุมมองทางสังคมศาสตร์มองว่า กลุ่มคนเร่ร่อน คนไร้บ้าน หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่มีที่อยู่หรือไม่สามารถหาที่อยู่เป็นของตนเองได้ ซึ่งสาเหตุอาจจะมาจากหลายปัจจัย เช่น การถูกทอดทิ้ง การหนีออกจากบ้าน การไร้ที่พึ่ง ความยากจน เป็นต้น

และด้วยบริบทที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมในประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทย ปรากฏการณ์ของคนไร้ที่อยู่อาศัยเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐและเอกชนที่ไม่ตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มนี้ การเพิ่มขึ้นของคนไร้บ้านเนื่องมาจากมีคนอพยพจากเขตชนบทเข้าสู่เมืองมากขึ้นและอายุขัยของประชากรเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ นโยบายของรัฐเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การขาดการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนอย่างเหมาะสมและพอเพียง ความเสื่อมโทรมของที่อยู่อาศัย เป็นต้น ปัญหาการใช้ชีวิตในที่สาธารณะของคนไร้บ้านและคนเร่ร่อนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากสถานการณ์ดังกล่าวมูลนิธิอิสรชนได้มีสำรวจกลุ่มคนเร่ร่อนไร้บ้าน และผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะพบว่า ชุมชนเมือง เป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงอาหารได้ง่ายมากกว่าการอยู่ชนบทเนื่องจากความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา และปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้นในการศึกษาดังกล่าว จะศึกษาผ่านประสบการณ์การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการ และแนวทางการปฏิบัติงานในการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเร่ร่อนที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์มีแนวทางที่ชัดเจนแล้วมากขึ้น รวมทั้งองค์ประกอบทางด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการปฏิบัติงาน ที่จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการติดตาม ตรวจสอบสถานะและตัวตน หรือกลับคืนสู่ครอบครัวอีกครั้ง รวมทั้งสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และทัศนคติกับการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้
2. เพื่อศึกษากระบวนการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้
3. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตน

ขอบเขตการวิจัย

นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล 2 แห่ง ได้แก่ 1) โรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัย จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ 2) โรงพยาบาลสังกัดสำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลสุรินทร์ โรงพยาบาลตราด โรงพยาบาลตะกั่วป่า โรงพยาบาลราชบุรี และโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร รวม 8 แห่ง รวมทั้งสิ้น 11 ท่าน

โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานและให้บริการกับกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ และต้องมีการปฏิบัติงานมาแล้วอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป และใบประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับรองอนุญาต

นิยามศัพท์เฉพาะ

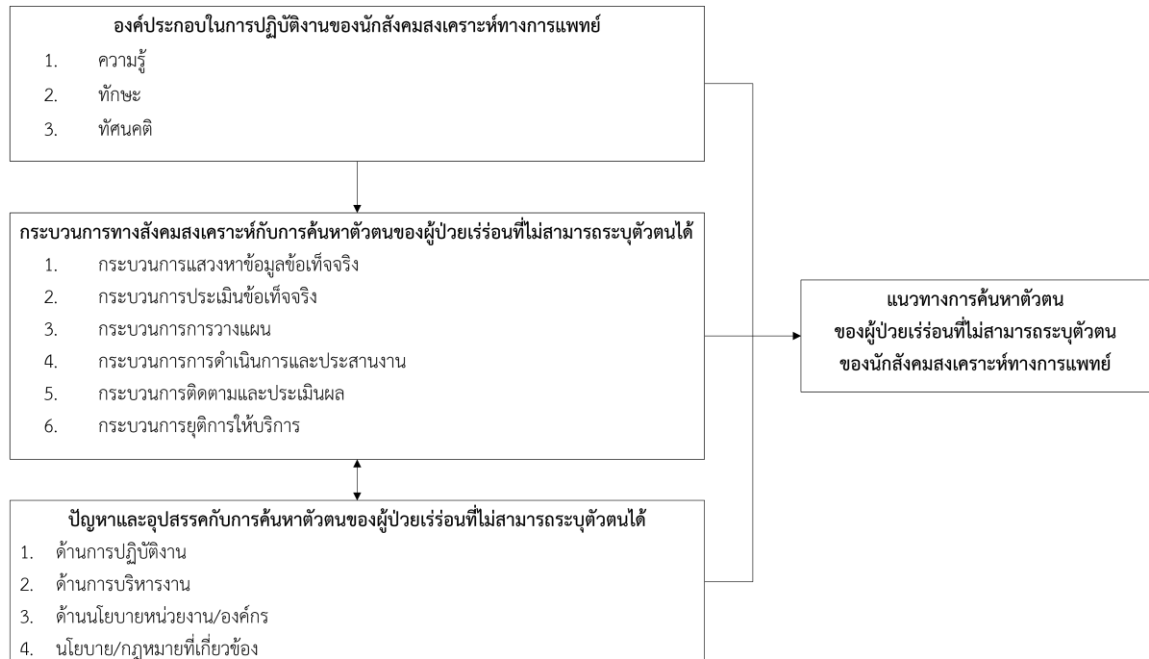
ผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ หมายถึง ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมีสัญชาติไทย แต่ไม่มีเอกสารแสดงหรือบัตรประชาชนแสดงที่ทางราชการออกให้ในการระบุตัวตน ซึ่งผู้ป่วยกลุ่มนี้จะมีลักษณะเรื้อรัง ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้

นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลโดยการปฏิบัติงานต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และความรู้เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับโรคอาการเจ็บป่วยในการปฏิบัติงานและเข้าใจในสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยเรื้อรังโดยรวม เพื่อประโยชน์ในการให้บริการและความช่วยเหลือ

กระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ โดยมีกระบวนการในการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) กระบวนการแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริง 2) กระบวนการประเมินข้อเท็จจริง

3) กระบวนการวางแผน 4) กระบวนการดำเนินการและประสานงาน 5) กระบวนการติดตามและประเมินผล 6) กระบวนการยุติการให้บริการ 7) กระบวนการยุติการให้บริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษา โดยสรุปดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนเรื้อรังและไร้บ้าน

คำนิยามของคนเรื้อรังและไร้บ้าน

จากการทบทวนและศึกษานิยามความหมายของคนเรื้อรังและไร้บ้าน หมายถึง บุคคลที่อยู่ในภาวะไร้บ้าน ไร้ที่พักพิงและเรื้อรัง โดยอาศัยตามพื้นที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ ป้ายรถเมล์ สถานีขนส่งใต้ สะพานลอย ที่รกร้าง เป็นต้น ซึ่งมีผลมาจากผลกระทบของโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรมโดยระยะเวลาในการใช้ชีวิตของคนไร้บ้านหรือเรื้อรังไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน หรืออาจจะอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดชีวิต

สถานะและตัวตนของคนเร่ร่อนและไร้บ้าน

หมายถึง การไม่มีเอกสารหลักฐานพิสูจน์ตัวตนหรือการขาดบัตรประชาชนหรือเอกสารแสดงตัวตนของคนเร่ร่อนและไร้บ้าน ซึ่งการเป็นกลุ่มคนไม่มีสถานะที่ชัดเจนว่าเป็นคนไทยเพราะไม่มีเอกสารหลักฐานทางทะเบียนราษฎรมายืนยันนั้นทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ขาดโอกาสในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ และไม่ได้รับสิทธิของความเป็นพลเมืองรวมไปถึงการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ซึ่งผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวไม่ได้ส่งผลแค่กลุ่มคนที่ไม่มีสถานะและตัวตน แต่หากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขหรือช่วยเหลือ ย่อมมีผลกระทบต่อสังคมอย่างมากทั้งระดับจุลภาคถึงระดับมหภาค

2. แนวคิดงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์

ความหมายของงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์

งานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ หมายถึง การปฏิบัติงานที่อาศัยความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และความรู้เฉพาะในการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับโรคหรืออาการเจ็บป่วยหรือมีปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่ม โดยผู้ปฏิบัติงานต้องเข้าใจบริบทของผู้รับบริการในฐานะผู้ป่วยตลอดจนบริบททางสังคมและครอบครัวผู้ป่วยเพื่อประโยชน์ในการให้บริการและความช่วยเหลือ

หลักการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์

หลักการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานพึงยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพราะเปรียบเป็นการเจตนารมณ์ของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์โดยหลักการดังกล่าวข้างต้นถือเป็นส่วนหนึ่งซึ่งงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์นำไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายต่างได้ และยังเป็นตัวแปรที่สำคัญและส่วนหนึ่งของการศึกษากระบวนการของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเร่ร่อนที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้

วิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์

เปรียบเทียบเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของงานสังคมสงเคราะห์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของงานที่นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติงานสำหรับการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ ผู้ป่วย คือกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติงานซึ่งผู้ป่วยก็มีประเภทของผู้ป่วยที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของปัญหาและความต้องการรวมถึงโรคและอาการป่วยทางกาย

กระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์

แบ่งออกเป็น 2 กระบวนการ กระบวนการแรก คือ กระบวนการปฏิบัติงานประการแรกเป็นการปฏิบัติงานทั่วไปของงานสังคมสงเคราะห์เป็นกระบวนการที่จะชี้แนะในขั้นตอนและรายละเอียด

ของกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในแต่ละขั้นตอนโดยอาศัยบริบทของผู้ใช้บริการและสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ กระบวนการที่สอง คือ กระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ที่นำเอาวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ เป็นการทำงานที่มีแบบแผน ขั้นตอนแนวทางหลัก แนวทางรอง ในการรองรับการปฏิบัติงานและการเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการ โดยผสมผสานเข้ากับการแพทย์และสุขภาพในกระบวนการและขั้นตอน ที่เน้นไปที่เหตุและผล ประกอบกับพยาธิสภาพของโรคและบริบทของผู้ป่วย

3. แนวคิดและทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กับคนเร่ร่อน

แนวคิดสิทธิมนุษยชน

เป็นแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในการทำงานของวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ต่อการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยเร่ร่อน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้ป่วยย่อมได้รับในฐานะพลเมือง ผ่านการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์บนพื้นฐานของแนวคิดสิทธิมนุษยชนในการเคารพในศักดิ์ศรีและความเสมอภาคของผู้ป่วยเร่ร่อนที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ในการได้รับการบริการทางการแพทย์ ตลอดจนการได้มาซึ่งสถานะตัวตนของตนเอง

ทฤษฎีสถานะแวดล้อม

สะท้อนให้เห็นบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยเร่ร่อน วิธีชีวิต สาเหตุที่จะออกมาเร่ร่อน การปรับตัวที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ และวินิจฉัยของนักสังคมสงเคราะห์มากขึ้น ซึ่งในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องให้นักสังคมสงเคราะห์ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์และวางแผนการให้บริการและช่วยเหลือทางสังคมได้อย่างตรงจุด

ทฤษฎีการแก้ไข้ปัญหา

การนำทฤษฎีการแก้ไข้ปัญหามาปรับใช้ สิ่งที่สำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติจะต้องเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่ทำให้ผู้ใช้บริการเร่ร่อน เพื่อนำสิ่งที่ได้นำมาเข้าสู่กระบวนการ ในแก้ไข้ปัญหา 4Ps โดยการนำทฤษฎีนี้ไปปรับใช้จำที่จะต้องเน้นการขอความร่วมมือจากผู้ใช้บริการ ในการหาทางออกและแก้ไข้ปัญหานั้นได้ ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ต้องแสวงหาสิ่งที่อยู่ภายในหรือแรงจูงใจของผู้ใช้บริการที่มีส่วนในการจัดการปัญหา ตลอดจนการค้นหาทรัพยากรทางสังคมที่อยู่ภายในผู้ใช้บริการในการนำเชื่อมโยงกับกระบวนการแก้ไข้ปัญหา 4Ps รวมทั้งการสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงการรับบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานที่จำเป็น

แนวคิดการพิทักษ์สิทธิประโยชน์

การปฏิบัติงานที่เป็นการจัดขัดขวางสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้มนุษย์ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์และสิทธิที่ควรได้รับ โดยการปกป้องและรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยอาศัย

ศักดิ์ศรีแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งถือเป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชนในการนำมาเรียกร้อง และพิจารณาสิทธิพลิกย้อยเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะและการคุ้มครองสถานะบุคคล

ดร.ณิ ไพศาลพาณิชย์กุล (2556) ได้ศึกษา แนวคิดทางกฎหมายในการพิสูจน์และพัฒนาสิทธิ ในสถานะบุคคลตามกฎหมาย โดยจากผลการศึกษาพบว่า สิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมายเป็น ถ้อยคำตามกฎหมายที่นำมาปรับใช้เพื่ออธิบายสิทธิของบุคคล รวมไปถึงสิทธิของคนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ หรือแม้แต่ผู้มีปัญหาสถานะบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัย อรสา จันทรชุม (2551) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรองสถานะบุคคลเพื่อเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานศึกษาเฉพาะกรณีคนไทยตกสำรวจที่เป็น ผู้ประสบภัยสึนามิพื้นที่ตำบลบางม่วง และตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการรับรองสถานะบุคคล ความล่าช้าของการดำเนินการทาง กฎหมาย ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานไม่มีความเข้าใจในเรื่องสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงการบริการของรัฐ ในระหว่างที่รอดำเนินการทางทะเบียนราษฎร ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญในการปฏิบัติงานของนักสังคม สงเคราะห์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน บทบาทงานสังคมสงเคราะห์กับคนไร้บ้าน

Lindsey, E. W (2010: online) ได้ศึกษาเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์กับมารดาไร้บ้านโดย ใช้ความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหา โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการค้นหาวิธีการหรือกระบวนการ ที่นักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้ในกระบวนการช่วยเหลือหรือการปฏิบัติงาน ตลอดจนรูปแบบการ เสริมสร้างศักยภาพของผู้ใช้บริการกับครอบครัวที่มีแม่เป็นเรื้อรังไร้บ้านโดยการผสมผสาน องค์ประกอบของการปฏิบัติงานทางสังคมที่เน้นความแข็งแรง และแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการแก้ไข ปัญหา จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานที่เน้นผู้ให้บริการศูนย์กลาง มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับ การทำงานกับบุคคลไร้ที่อยู่ เนื่องจากการมุ่งเน้นไปที่ปัญหาเชิงโครงสร้างและประโยชน์ในการจัดการ กับทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ การแสดงออกของผู้ใช้บริการต่อการเปลี่ยนผ่านทางสังคม ความสัมพันธ์ กับองค์กรทางการเมือง ความสัมพันธ์ทางสังคมและความขัดแย้งระหว่างบุคคล ทั้งนี้ปัญหาที่คนไร้บ้าน หลายคนประสบเป็นสิ่งที่แตกต่างทางสังคมของคนไร้บ้านหลายคน ซึ่งในการศึกษายังพบว่า ไม่มี รูปแบบใดในการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นไปที่การเอาใจใส่ซึ่งทำให้การประเมินสถานะผู้ใช้บริการมี ประสิทธิภาพไปกว่าวิธีการปฏิบัติงานแบบรายบุคคลซึ่งการปฏิบัติงานต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือของ ผู้ใช้บริการร่วมด้วย

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Glumbíková et al. (2018: e292-e297) ที่ศึกษาเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ในฐานะเครื่องมือในการปฏิบัติงานกับการต่อต้านการเลือกปฏิบัติในการเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพของคนไร้บ้าน โดยผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงการกดขี่หรือการเลือกปฏิบัติที่มีผลกระทบต่อคนไร้บ้านในการเข้าถึงการดูแลสุขภาพ พบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการรับบริการ คือ ปัญหาทางการเงิน ปัญหาต่อมาคือ สถานพยาบาลมีระยะทางที่ไกล ปัญหาทางด้านสุขภาพจิต

ดังนั้นสถานะและตัวตนของคนเร่ร่อน จึงเป็นปัญหาที่สำคัญในการยืนยันตัวตนของคนเร่ร่อนที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ เพราะเมื่อไรที่กลุ่มคนเร่ร่อนออกห่างจากระบบทางสังคมมากเท่าไร ตัวตนเองก็จะถูกลบเลือนหายไป ซึ่งแน่นอนว่าปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติงานกับกลุ่มผู้ป่วยคนเร่ร่อน นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ จึงต้องปฏิบัติงานบนหลักของสิทธิมนุษยชน กฎหมาย มาตรการและนโยบายที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นได้มากที่สุดและการปฏิบัติงานต้องตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษากระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับการค้นคว้าตัวตนของผู้ป่วยเร่ร่อนที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ โดยใช้การวิจัยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative Methodology) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (guided Interview) โดยมีแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์โดยในการดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านระบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม ZOOM หรือ โปรแกรม Microsoft Teams โดยได้ดำเนินการบันทึกเสียงเท่านั้น

สรุปผลการวิจัย

องค์ความรู้ ทักษะและทัศนคติของนักสังคมสงเคราะห์

องค์ความรู้ ในการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 2 องค์ความรู้ องค์ความรู้ประการแรก คือ องค์ความรู้ที่ใช้ในการอธิบายแนวทางการปฏิบัติงานทางด้านสังคมสงเคราะห์ ที่ยึดหลักปรัชญาในงานสังคมสงเคราะห์ และการเข้าใจบริบทสภาพแวดล้อม รวมทั้งอาศัยองค์ความรู้อื่น ๆ เช่น ความรู้ทางการแพทย์การพยาบาลสิทธิผู้ป่วยและกฎหมาย เข้ามาผนวกเป็นองค์ความรู้เฉพาะทางของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ในการปฏิบัติงาน และองค์ความรู้ประการที่สอง คือ องค์ความรู้ที่อธิบายรูปแบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ผ่านองค์ความรู้ทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและทำงานกับผู้ป่วยเร่ร่อนที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ในรูปแบบของวิธีการ

ลักษณะการปฏิบัติงาน โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางสังคมสงเคราะห์ แนวคิดที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานมีขั้นตอนชัดเจนมากขึ้น

ส่วนทักษะในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ ส่วนหนึ่งมาจากการสั่งสมประสบการณ์การทำงานโดยการปรับใช้กับการปฏิบัติงานจริง ไม่ได้มีแนวทางหรือวิธีการที่เป็นทางการแต่ขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญและชำนาญ โดยทักษะที่นำมาปรับใช้ อาทิ การสร้างสัมพันธภาพ การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม การสังเกต การบันทึก การประสานส่งต่อ และการทำงานสหวิชาชีพ จะเป็นเสมือนฟันเฟืองที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการและแนวทางในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วที่มีองค์ความรู้ทางวิชาการรองรับ

ส่วนในด้านทัศนคติในการทำงานและปฏิบัติงานมีทั้งมุมมองที่วิตกกังวลในการทำหน้าที่ในการทำงานกับผู้ป่วย โดยเฉพาะในการวางแผนและให้ความช่วยเหลือซึ่งในการปฏิบัติ พบว่ามีปัญหาทั้งในเชิงการให้บริการ การให้ความช่วยเหลือและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากข้อจำกัดการเข้าถึงข้อมูล กฎหมาย และยิ่งประเด็นสถานะและตัวตนที่มีความละเอียดน้อย การปรับมุมมองในการปฏิบัติงานและทำงานกับผู้ป่วย จะทำให้ผลลัพธ์ของการให้บริการและช่วยเหลือออกมามีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของการมีทัศนคติในการทำงานที่ดี

กระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์

แบ่งระยะของการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ 3 ระยะ คือ ระยะที่ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการรักษา ระยะการเตรียมจำหน่าย และระยะการติดตามและประเมินผล

ระยะที่ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการรักษา หมายถึง ระยะแรกเริ่มของผู้ป่วยเมื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล โดยกระบวนการที่สำคัญคือ การแสวงหาข้อมูล การประเมินข้อมูลของผู้ป่วย และการวางแผนโดยรายละเอียดที่ได้ชุดแรกนั้น จะต้องมีการประเมินและวินิจฉัยว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจจะต้องใช้การทำงานเชิงเครือข่ายในการลงพื้นที่หรือตรวจสอบข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ที่สามารถเข้าถึง ทั้งนี้ นักสังคมสงเคราะห์สามารถดำเนินการกระบวนการอื่น ๆ ล่วงหน้าก่อนได้ เพื่อลดระยะเวลาและความล่าช้าในการทำงาน ซึ่งข้อมูลที่ได้ในการประเมินจะเป็นตัวบ่งชี้และนำไปสู่การวางแผนในการดำเนินการและการเตรียมจำหน่ายผู้ป่วยต่อไป

ระยะการเตรียมจำหน่าย หมายถึง ระยะที่ผู้ป่วยสิ้นสุดการรักษาพยาบาล ในระยะนี้จะอาศัยกระบวนการประสานงานและดำเนินการกับทีมสหวิชาชีพ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก เพื่อลดขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลา โดยใช้ความสัมพันธ์ทางวิชาชีพในการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

เพื่อลดข้อจำกัดที่ใช้ระยะเวลานาน ส่วนการดำเนินการหรือการช่วยเหลือและให้บริการ หากผู้ป่วยติดตามหรือตรวจสอบพบว่ามีสถานะหรือตัวตน จะมีดำเนินการประสานงานติดตามหาครอบครัว และทำความเข้าใจร่วมกันในการรับรองสถานะ โดยนักสังคมสงเคราะห์จะมีบทบาทในการให้ข้อมูล และชี้แจงข้อมูลที่จำเป็นรวมทั้งประสานงานทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบถึงการออกเอกสารรับรอง หรือบัตรประชาชน และหากทางครอบครัวมีศักยภาพให้ดำเนินการประสานส่งกลับไปหาครอบครัว หรือเครือข่ายให้รับไปดำเนินการต่อไป แต่หากไม่เจอสถานะหรือตัวตน กระบวนการในส่วนนี้ต้องดำเนินการประสานส่งศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อรับผิดชอบต่อการดูแลต่อไป

ระยะการติดตามและประเมินผล หมายถึง ระยะที่ผู้ป่วยจำหน่ายกลับสู่ครอบครัวหรือส่งต่อให้หน่วยงานภาครัฐดูแล โดยระยะนี้จะมีกระบวนการติดตามและประเมินผล รวมทั้งกระบวนการยุติการให้บริการ ซึ่งกระบวนการติดตามจะติดตามผู้ป่วย ทั้งกรณีที่ส่งกลับครอบครัว หรือส่งต่อให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ส่วนการประเมินผลจะมุ่งไปที่การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานกับผู้ป่วยว่าเกิดปัญหาอุปสรรค หรือได้เรียนรู้อะไรจากการปฏิบัติงานและทำงานกับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ โดยมีรูปแบบคือการแลกเปลี่ยนผ่านการพูดคุยภายในกลุ่มงานเพื่อเป็นการถอดบทเรียนและปรับปรุงวิธีการและกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนกระบวนการยุติการให้บริการในกรณีดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีติดตามสถานะและตัวตนได้ หรือส่งต่อไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องการให้บริการ และกรณีที่ผู้ป่วยเสียชีวิตระหว่างรักษาหรือพักรักษาอยู่ในโรงพยาบาล

แนวทางการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้

เป็นการนำผลการศึกษาขององค์ความรู้ ทักษะ ทศนคติ และกระบวนการปฏิบัติงานมาจำแนกออกเป็นแนวทางการค้นหาตัวตนของผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 แนวทางดังต่อไปนี้

1. แนวทางการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในขั้นตอนแรก

เป็นแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการประเมินทางสังคม และค้นหาข้อมูลข้อเท็จจริงที่การศึกษาข้อมูลจากข้อมูลแรกเริ่มของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาพยาบาลภายในโรงพยาบาล ซึ่งข้อมูลที่ได้มีทั้งข้อมูลที่ได้จากการรับแจ้งจากผู้นำส่ง หรือการบันทึกลักษณะของผู้ป่วย รวมทั้งการสื่อสารจากผู้ป่วยในการให้ข้อมูลซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินทางสังคมจะมีผลต่อการปฏิบัติงานและกระบวนการการปฏิบัติงาน ฉะนั้นในขั้นตอนแรกจำเป็นต้องอาศัยภูมิหลังหรือบริบทของผู้ป่วยเป็นตัวกลางในการประสานและส่งต่อข้อมูลไปสู่กระบวนการการวางแผนและช่วยเหลือต่อไป

2. แนวทางการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการแสวงหข้อเท็จจริง

เป็นการดำเนินการที่นำกระบวนการและวิธีการทำงานทางสังคมสงเคราะห์มาประยุกต์ใช้ในการแสวงหข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย และวิเคราะห์ถึงปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ตลอดจนการติดตามหาสถานะตัวตน และข้อมูลเครือญาติ ครอบครัว โดยในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จะดำเนินการตรวจสอบทั้งจากฐานข้อมูลหน่วยงานทางราชการ ทั้งนี้ในแนวทางดังกล่าวจะเชื่อมโยงกับระยะระหว่างที่ผู้ป่วยรับการรักษา หรือการเตรียมจำหน่าย เพราะเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการปฏิบัติเพื่อการแสวงหข้อเท็จจริง และในบางกรณีการแสวงหข้อเท็จจริงอาจจะต้องดำเนินการหลายครั้ง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ชัดเจน และสอดคล้องกับผู้ป่วย เพื่อประโยชน์ในการติดตามหรือติดต่อหาครอบครัวหรือเครือญาติต่อไป

3. แนวทางการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการติดตามสถานะและตัวตน

เป็นแนวทางต่อเนื่อง โดยในแนวทางการติดตามสถานะและตัวตนจะดำเนินการต่อจากข้อมูลที่ผ่านมาการตรวจสอบและยืนยันจากผู้ป่วย หรือตรวจสอบในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ หากพบข้อมูลจะดำเนินการติดตามครอบครัวผ่านหน่วยงาน เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการติดตามค้นหาและทำความเข้าใจกับทางครอบครัว และวางแผนร่วมกันในการรับผู้ป่วยกลับไปดูแลต่อ ทั้งนี้หากการติดตามสถานะและตัวตนไม่สามารถดำเนินการในส่วนนี้จะต้องการประสานส่งต่อไปยังหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวต่อเนื่องจากการรักษาพยาบาล และแนวทางการปฏิบัติจะต้องดำเนินการควบคู่ไปการรักษาและทีมสหวิชาชีพภายในและภายนอกหน่วยงานร่วมกัน

อภิปรายผล

กระบวนการและแนวทางในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์

องค์ความรู้กับการปฏิบัติงาน

โดยในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ของกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ เป็นการอาศัยวิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย ในการปฏิบัติงานเนื่องจากการปฏิบัติงานส่วนใหญ่จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยในฐานะเครื่องมือในการวิจัย พบว่าการทำงานกับผู้ป่วยเรื้อรัง ส่วนใหญ่ใช้วิธีการทำงานเฉพาะรายตั้งแต่แรกรับในการประเมินข้อเท็จจริง วางแผน และการให้บริการ ส่วนวิธีการอื่น เช่น การบริหารงานและการวิจัย ผู้วิจัยมองเป็นวิธีการที่นักสังคมสงเคราะห์ในแต่ละหน่วยงานจะนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานและบริหารงานของกลุ่มงานหรือหน่วยงานตนเอง โดยเน้นการต่อยอดหรือถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงานมาพัฒนา รูปแบบและแนวทางการปฏิบัติงานต่อไป

ซึ่งจากข้อมูลรูปแบบการปฏิบัติงานในส่วนนี้จะสอดคล้องกับยุพา วงศ์ไชย (2551: 36) ที่ได้ อธิบายวิธีการทางสังคมสงเคราะห์ หมายถึง รูปแบบของกิจกรรมที่ใช้ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ เช่น จุดหมายของงานสังคมสงเคราะห์หนึ่งที่จะให้มีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนและสังคม โดยที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีดำรงชีวิตอยู่ตามวิถีชีวิตและความเป็นปัจเจกโดยช่วยตนเองและช่วยเหลือ สังคมได้ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุ ตัวตนได้จากการการศึกษาครั้งนี้

โดยรูปแบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าว ในด้านองค์ความรู้ทางทฤษฎี จะยึดหลักการสิทธิมนุษยชนเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานทั้งการพิทักษ์สิทธิ และนำไปปรับใช้ใน กระบวนการทำงานในแต่ละส่วนโดยจากการศึกษาพบว่า สิทธิมนุษยชน เป็นแนวคิดพื้นฐานในการ ทำงานกับผู้ป่วย หรือแม้แต่กลุ่มผู้ใช้บริการอื่น ๆ และในการแก้ไขปัญหาของผู้ป่วยกลุ่มนี้จะอาศัย รูปแบบการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหา โดยนำกระบวนการในแก้ไขปัญหา 4Ps ที่ประกอบไป ด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) บุคคล (person) คือ ผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ที่ประสบปัญหาในเรื่องของ สถานะ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลกระทบแตกต่างกันออกไปต่อมา

2) ปัญหา (problem) จากการศึกษา พบว่า นอกจากปัญหาสถานะแล้วยังมีปัญหา เรื่องสิทธิการรักษา บริบททางกฎหมาย รวมทั้งความสัมพันธ์ในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้อง ในกรณี ที่ผู้ป่วยสามารถติดตามสถานะได้และครอบครัวหรือญาติ รวมไปถึงการดำเนินการเพื่อขอเอกสารหรือ การรับรองสถานะปัญหาสิทธิการรักษาพยาบาล รวมทั้งสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้แน่นอน นว่ามีความละเอียดอ่อนต่อการทำงานอย่างมาก ในทางปฏิบัติจึงต้องปฏิบัติด้วยความระมัดระวังและ รอบคอบ

3) สถานที่หรือหน่วยงานที่ให้บริการ (Place) แน่นอนว่าผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตน ได้ โรงพยาบาลถือเป็นสถานที่และหน่วยงานแรกในการรับผู้ป่วยเข้ารับการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และหากต้องจำหน่ายหน่วยงานที่รองรับ คือ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง หรือ หน่วยงานที่สนับสนุนการตรวจสอบข้อมูลสถานะตัวตนของผู้ป่วย อาทิเช่น ที่ว่าการอำเภอ สถานีดารวจ เป็นต้น

4) กระบวนการแก้ไขปัญหา (Process) พบว่า ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการปฏิบัติแรกรับ และ ข้อมูลที่จากการประเมินทางสังคมทั้งทางผู้ป่วยและผู้ที่เกี่ยวข้องจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหา ผ่านกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์โดยการแก้ไขปัญหาต้องอยู่บนพื้นฐานสวัสดิภาพของ ผู้ป่วย และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยและนักสังคมสงเคราะห์

โดยการนำทฤษฎีการแก้ไขนี้ไปปรับใช้จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ต้องเน้นย้ำ คือ การขอความร่วมมือจากผู้ป่วยหรือครอบครัวในการหาทางออกและแก้ไขปัญหานั้นได้ ส่วนนักสังคมสงเคราะห์ก็ต้องแสวงหาสิ่งที่อยู่ภายในหรือแรงจูงใจของผู้ป่วย แน่ใจว่าอาจจะไม่มีเลย หรือมีน้อย ในส่วนนี้จะถือเป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้ป่วยในการจัดการปัญหา ตลอดจนการค้นหาทรัพยากรทางสังคมที่อยู่ภายในผู้ป่วย เพื่อนำสิ่งที่อยู่ภายในมาเป็นปัจจัยในการแก้ไขปัญหานั้นในระยะสั้นหรือระยะยาวต่อไปได้ทั้งนี้ในการเชื่อมโยงกับกระบวนการแก้ไขปัญหานั้น 4Ps ต้องผนวกกับการใช้รูปแบบการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมหรือบริบทของผู้ป่วย เพื่อให้เห็นบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยเรื้อรัง วิถีชีวิต สาเหตุที่จะออกมาเรื้อรัง การปรับตัว อีกด้วย

รวมทั้งสิทธิการรักษาพยาบาล และสิทธิทางกฎหมาย โดยข้อมูลที่ได้จากบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยกลุ่มนี้จะนำไปสู่กระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ในการวินิจฉัยและการวางแผนการให้บริการและช่วยเหลือทางสังคมได้อย่างตรงจุด แต่ในการปฏิบัติงานจริงในแต่ละหน่วยงานอาจจะมีข้อจำกัดทั้งบทบาทหน้าที่อำนาจในการดำเนินการ หรือนโยบายขององค์กร ทั้งนี้ สิ่งที่จะช่วยในการแก้ไขปัญหานั้น อาทิเช่น เครือข่ายทางสังคมหรือการอาศัยข้อมูลแรกเริ่ม เพื่อนำมาสู่บริบทแวดล้อมของผู้ป่วยได้ เพราะฉะนั้นจึงเชื่อมโยงกับทฤษฎีสภาวะแวดล้อม ของระพีพรรณ คำหอม (2557: 31-34) จะช่วยให้การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ได้เห็นบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยเรื้อรัง วิถีชีวิต และบริบทภาพรวมของผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นองค์ความรู้กับการปฏิบัติงาน เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยให้มีทิศทางและแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในการนำองค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติมาปรับใช้ในการทำงานและเข้าใจบริบทของผู้ป่วย ที่จะสนับสนุนกระบวนการการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ให้ออกมามีประสิทธิภาพ

กระบวนการปฏิบัติงาน

สำหรับกระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ผู้วิจัยได้จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ โดยในแต่ละระยะจะมีกระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์อยู่ในทั้ง 3 ระยะ เพื่อให้เห็นถึงการดำเนินกระบวนการปฏิบัติงานว่าในแต่ละระยะมีสาระสำคัญหรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ระยะที่ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการรักษา เป็นระยะแรกของผู้ป่วยที่นักสังคมสงเคราะห์ได้รับการส่งปรึกษาจากหอผู้ป่วยหรือจุดบริการที่พบ ซึ่งกระบวนการในการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์จะเริ่มตั้งแต่จุดนี้ โดยกระบวนการทำงานในส่วนนี้ ไม่มีขั้นตอนหรือรูปแบบที่แน่นอน เพราะบริบทของผู้ป่วย และประสบการณ์การทำงานของนักสังคมสงเคราะห์แต่ละคนไม่เหมือนกัน โดยในการทำงาน

ระยะแรกจะต้องอาศัยทรัพยากรทางสังคมค่อนข้างมากในการประเมินและวินิจฉัยข้อมูล ปัญหาและความต้องการเพื่อนำไปสู่กระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากในการทำงานหลักการทำงานทางสังคมสงเคราะห์ที่สำคัญเช่นเดียวกันโดยจากการศึกษาพบว่า หลักการทำงานทางสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่ สอดคล้องกับวันทนี วาลิกะสิน (2530: 54) ที่ได้เน้นถึง หลักการยอมรับในความแตกต่างของผู้ใช้บริการ ซึ่งแน่นอนความแตกต่างของผู้ป่วยเรื้อรมมีสภาพปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและละเอียดอ่อน ทั้งนี้การเข้าถึงผู้ป่วยกลุ่มนี้จึงต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของนักสังคมสงเคราะห์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นหลักการทำงานทางสังคมสงเคราะห์ถือเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ในระยะที่ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการรักษาพยาบาล

ระยะการเตรียมจำหน่าย เป็นระยะการทำงานระหว่างทางของการรักษาและการดำเนินการทางสังคมที่เกี่ยวข้อง โดยในระยะนี้ เป็นระยะที่เตรียมพร้อมในการส่งกลับหรือการจำหน่ายผู้ป่วย โดยในระยะนี้ต้องอาศัยข้อมูลในระยะที่ผู้ป่วยอยู่ระหว่างการรักษา ซึ่งเป็นระยะที่กระบวนการทำงานเข้มข้นมากขึ้น ทั้งการประเมินวินิจฉัย การวางแผนและการดำเนินการส่วนในระยะนี้จะเน้นการประสานงานและดำเนินการในส่วนนี้เร่งรัด และสร้างข้อตกลงรวมทั้งความเข้าใจกับทีมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนการทำงานและรองรับการส่งต่อ โดยในระยะนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ กับผู้ป่วยเรื้อรมที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ของ Dubois & Miley (1992: 48-50 อ้างถึงใน ระพีพรรณ คำหอม (2551: 23-24) โดยการบูรณาการมุมมองการปฏิบัติงานผ่านการทำงานเชิงเครือข่ายทางสังคม ในการเชื่อมโยงข้อมูล ทรัพยากร เพื่อให้เกิดระบบบริการทางด้านสุขภาพสังคมในการให้บริการผู้ป่วย รวมทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์ แนวทางการปฏิบัติงานทั้งในแง่ของปัญหาและความต้องการของหน่วยงาน และข้อจำกัดของผู้ป่วย รวมทั้งการพัฒนากล้องสื่อสารผ่านความหลากหลายของวิชาชีพในการปฏิบัติงาน

ระยะการติดตามและประเมินผล เป็นระยะที่ต้องมีการติดตามทั้งการให้บริการกับผู้ป่วย และการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งในการทำงานระยะนี้เป็นระยะที่ต้องยุติการให้บริการ ซึ่งระยะนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำงานทุกกระบวนการในแต่ละระยะว่ามีการดำเนินการอย่างไรบ้าง ทั้งการติดตาม การทำงานเชิงเครือข่าย และในการประเมินผลจะเน้นไปที่ผู้ปฏิบัติงานในการทำงานกับผู้ป่วยเรื้อรมที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้นั้นเกิดปัญหาอุปสรรค หรือได้เรียนรู้อะไรจากการปฏิบัติงานและทำงานโดยอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนผ่านการพูดคุยภายในกลุ่มงานทุกสัปดาห์หรือ

ทุกเดือน ทั้งนี้เพื่อเป็นการถอดบทเรียนและปรับปรุงวิธีการและกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากกระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในแต่ละระยะข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lindsey (2010: online) ที่ได้นำกระบวนการปฏิบัติงานมาปรับใช้และเปรียบกระบวนการปฏิบัติงานทางสังคมเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานโดยกระบวนการที่สำคัญจากการศึกษาพบว่า คือ การประเมินและการแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นกระบวนการที่เน้นการเข้าใจในปัญหาความต้องการ รวมทั้งยังแสวงหาทางออกหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาไปด้วย โดยการเรียนรู้และเข้าใจผู้ป่วย แม้ว่ามุมมองที่เน้นการแก้ปัญหาไม่ได้ส่งเสริมการอยู่ในปัญหา แต่ก็สิ่งจำเป็นที่นักสังคมสงเคราะห์จะเข้าใจเพียงพอเกี่ยวกับปัญหาและการรับรู้ของผู้ป่วย กระบวนการต่อมาการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย ซึ่งจะเน้นการทำงานร่วมกันทั้งผู้ป่วย นักสังคมสงเคราะห์ หรือคนที่เกี่ยวข้องโดยวางแผนร่วมกันแต่ยึดความต้องการของผู้ป่วยเป็นสำคัญในการกำหนดเป้าหมายซึ่งอาจจะมีระยะเวลาสั้น หรือระยะยาว ขึ้นอยู่กับความสามารถหรือศักยภาพของผู้ป่วยหรือปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีส่วนต่อการนำไปสู่เป้าหมายของการแก้ไขปัญหาของผู้ป่วยในระยะยาวต่อไป

กระบวนการต่อมา กระบวนการดำเนินการหรือการให้บริการเป็นกระบวนการที่นำเอาการวางแผน และกำหนดเป้าหมาย มาดำเนินการโดยนักสังคมสงเคราะห์จะต้องดำเนินการบนความต้องการของผู้ป่วย หรือตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุผลไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ได้ในการศึกษาเป้าหมายที่สำคัญในการศึกษา คือ การได้มาซึ่งสถานะและตัวตน เพื่อที่จะนำไปสู่การค้นหาผู้ที่เกี่ยวข้อง ญาติพี่น้อง ครอบครัว หรือเครือญาติ เพื่อให้ผู้ป่วยได้กลับไปสู่ครอบครัว ส่วนกระบวนการสุดท้าย การติดตามการให้บริการ เป็นกระบวนการในการทบทวนการปฏิบัติงาน และการทำงานกับผู้ป่วยถึงความสำเร็จหรือการค้นหาจุดบกพร่อง เพื่อนำไปปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือกระบวนการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการติดตามผู้ป่วยภายหลังยุติการให้บริการเพื่อประเมินถึงการให้บริการหรือการช่วยเหลือถึงความสามารถในการปรับตัวและใช้ชีวิตของผู้ป่วย หรืออาจจะต้องติดตามเพื่อสนับสนุนการให้บริการที่จำเป็นสำหรับหน่วยงานที่รับหน้าที่ดูแลผู้ป่วย

เพราะฉะนั้นในการกระบวนการแต่ละกระบวนการจะมีความแตกต่างในการเชิงปฏิบัติ เพราะการรับรู้ข้อมูลของผู้ป่วย จะนำไปสู่การปฏิบัติงานในแต่ละกระบวนการ รวมไปถึงสถานภาพของผู้ป่วยว่าสามารถให้ความร่วมมือได้มากน้อยเพียงใด ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและติดตามหาสถานะนอกจากกระบวนการปฏิบัติงานที่หยิบมาศึกษาจากการศึกษายังพบอีกว่าการนำแต่ละกระบวนการไปปฏิบัติใช้ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้ป่วยด้วยเช่นเดียวกัน หรือขึ้นอยู่กับความสามารถ

ประสบการณ์และความชำนาญ โดยในการนำไปปฏิบัติงานไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจนแต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความสามารถ

จากกระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ มุมมองที่สำคัญในการทำงานกับผู้ป่วยที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้หรือการพิทักษ์สิทธิ คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในเรื่องสิทธิในสถานะของบุคคล รวมทั้งการมีอคติในการปฏิบัติงานมองเรื่องการไม่มีสถานะและตัวตนเป็นเรื่องเชิงโครงสร้างมากกว่าเรื่องเหตุผลของการเข้าไม่ถึงโอกาสในส่วนนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร.ณิ ไพศาลพาณิชย์กุล (2556) ต่อมาในการทำงานเชิงโครงสร้างทางนโยบายซึ่งสอดคล้องกับ อรสา จันทรชุม (2551) ที่ได้ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการทำงานกับการรับรองสถานะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในแง่มุมมองของกระบวนการปฏิบัติงาน โดยการนำผลการปฏิบัติงานมาตกผลึกและสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขกฎหมายกฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ที่จะช่วยขั้นตอนการปฏิบัติหรือการเข้าถึงการค้นหาสถานะและตัวตน จะช่วยให้การทำงานรวดเร็วมากขึ้นซึ่งในส่วนนี้จะกระตุ้นไปที่การสร้าง ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นกระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยเรื้อรังที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ ในแต่ละระยะมีกระบวนการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ต้องการที่จะให้เห็นกระบวนการทำงานที่ระบุไว้ในแต่ละระยะว่า จากสภาพปัญหา บริบทหรือสถานภาพ กระบวนการทำงานในแต่ละระยะ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน หรือควรดำเนินการในแนวทางใด ทั้งนี้ในการทำงานผ่านกระบวนการปฏิบัติไม่ได้ขั้นตอนที่ต้องทำตามลำดับที่ชัดเจนซึ่งในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ ความสามารถ และความชำนาญของนักสังคมสงเคราะห์ที่สามารถดำเนินกระบวนการอื่นไปก่อนได้ เพื่อให้การทำงานลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน แต่ประสิทธิภาพในการทำงานกับผู้ป่วยจะไม่ลดลง เพื่อขจัดปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้ป่วย แต่ในทุกกระบวนการต้องอาศัย การทำงานร่วมกันในแต่ละวิชาชีพเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านปฏิบัติงาน

1.1 ในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ควรมีรูปแบบการปฏิบัติงานหรือคู่มือการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยเรื้อรังหรือผู้ป่วยที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้ และจัดทำเป็นฐานข้อมูลของหน่วยงาน เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบหากผู้ป่วยเข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาล หรือจัดเป็นฐานข้อมูลของหน่วยงานเพื่อใช้ในการทำงานเชิงเครือข่ายในอนาคตต่อไป

1.2 ในการปฏิบัติงานควรมีการทำงานสหวิชาชีพเชิงเครือข่าย หรือจัดประชุมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางการให้บริการและช่วยเหลือผู้ป่วย รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ทั้งผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ส่งเสริมการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในการทำงานเชิงรุกหรือการทำงานเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้นในการลงไปติดตามและแสวงหาข้อมูลที่เป็น เพื่อข้อมูลที่ได้กลับมาวางแผนการให้บริการและช่วยเหลือผู้ป่วยในระยะยาว เพื่อลดปัญหาการจำหน่ายและการครองเตียงผู้ป่วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรมีการสนับสนุนอัตรากำลังของนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ให้สอดคล้องกับจำนวนเตียงผู้ป่วย ทั้งนี้เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยที่ปัญหาทางด้านสังคม ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ จากการให้บริการของนักสังคมสงเคราะห์

2.2 ควรสนับสนุนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์และเน้นภาระงานทางด้านการให้บริการทางสังคม และจัดให้กลุ่มงานสังคมสงเคราะห์อยู่ในกลุ่มงานสนับสนุนบริการทางด้านการแพทย์

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 การขอจริยธรรมในการวิจัยในคน สำหรับการเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลควรศึกษาข้อมูลหน่วยงานให้ชัดเจนเกี่ยวกับการขอจริยธรรมการวิจัย เพื่อลดปัญหาในการขอจริยธรรมซ้ำซ้อน และอาจทำให้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้

3.2 ควรศึกษาบทบาทหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ในการจัดการรายกรณีกับผู้ป่วยที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้

3.3 ควรศึกษารูปแบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับทีมสหวิชาชีพในการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยที่ไม่สามารถระบุตัวตนได้

3.4 ควรศึกษากระบวนการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์กับผู้ป่วยต่างชาติเนื่องจากปัจจุบันผู้ใช้บริการในฐานะผู้ป่วยมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมในการเข้าภายในประเทศไทย โดยการศึกษากระบวนการปฏิบัติงานดังกล่าว จะช่วยในการเตรียมความพร้อม และป้องกัน ฝ่าละอองธุลีทางสังคมในการปฏิบัติงานกับผู้ป่วยต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

- ครุณี ไพศาลพาณิชย์กุล. (2556). **แนวคิดทางกฎหมายในการพิสูจน์และพัฒนาสิทธิในสถานะบุคคลตามกฎหมาย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2555). **ทฤษฎีและการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพสิฐ พาณิชย์ และคณะ. (2560). **โครงการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและสนับสนุนองค์ความรู้ทางกฎหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ยุพา วงศ์ไชย. (2551). **ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2551). **การพิทักษ์สิทธิ**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2557). **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันทนี วาสิกะสิน. (2530). **นักสังคมสงเคราะห์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2538). **วัฒนธรรมเด็กเร่ร่อนในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: อักษร.
- อรสา จันทรชุม. (2551). **การรับรองสถานะบุคคลเพื่อเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานศึกษาเฉพาะกรณีคนไทยตกสำรวจที่เป็นผู้ประสพภัยสึนามิ พื้นที่ตำบลบางม่วงและตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Glumbiková, K., et al. (2018). Anti-oppressive social work as a tool to reduce barriers to access health care services for homeless people. *KONTAKT*, 20 (3), e292-e297.doi: 10.1016/j.kontakt.2018.09.001
- Lindsey, E. W. (2010). **Social work with homeless mothers: A strength-based solution-focused model**. Retrieved February 10, 2023, from <https://ezproxy.tulibs.net/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsbl&AN=RN078307420&site=eds-live>.
- Shinn, M. (2010, December). Homelessness, poverty, and social exclusion in the United States and Europe. *European Journal of Homelessness*, 4.

สมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกในโรงเรียนประถมศึกษา
Social Competence of Upper Primary School Children with Autism

รับบทความ 01/02/2023

แก้ไขบทความ 20/02/2023

ยอมรับบทความ 04/04/2023

กมลารณ์ สิริจันทร์¹

Kamalaporn Sittichan

บทคัดย่อ

ความบกพร่องทางสมรรถภาพทางสังคมเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของเด็กออทิสติก ถึงแม้ว่าเด็กกลุ่มนี้จะได้รับการฝึกฝน การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แต่เมื่อเด็กออทิสติกก้าวเข้าสู่วัยเรียนและเข้าสู่สังคมที่กว้างขึ้น มีเพื่อนมากมาย ที่มีระบบระเบียบ และมีมารยาททางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการรอคอยในการเล่นกับเพื่อน เป็นต้น ดังนั้นเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน และช่วยเหลือทางด้านสมรรถภาพทางสังคม บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับความบกพร่องด้านสมรรถภาพทางสังคม และแนวโน้มการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เด็กกลุ่มนี้มีสมรรถภาพทางสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: เด็กออทิสติก ระดับประถมศึกษาตอนปลาย สมรรถภาพทางสังคม

Abstract

Social competence deficits is one of the major problems of children with autism. Some children with autism have received trainings and supports when they are young. However, when they enter school, they also enter a larger society, have more friends, and find that the society have rules, procedures, and etiquettes that they have to follow. For example, they need to be able to wait to play with friends. Therefore, children with autism need trainings and supports on social competence. This paper aims at describing social competence deficits in children with autism, and trends in promoting social competence for upper primary school children with autism. This is in order to provide information for improving social competence in the children. With

¹นักวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Educator , Faculty of Education , Srinakharinwirot University

improved social competence, children with autism are likely to live more happily in the society and have better qualities of lives.

Keywords: *children with, primary school, social competence*

บทนำ

“ออทิสติก” (autism spectrum disorder) เป็นโรคที่รู้จักกันมาเกือบ 80 ปีแล้ว มีชื่อเรียกหลากหลาย และมีการเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อเป็นระยะ เช่น ออทิสติก (autistic disorder) ออทิสซึม (autism) ออทิสติก สเปกตรัม (autism spectrum disorder) พีดีดี (Pervasive Developmental Disorders : PDDs) พีดีดี เอ็นโอเอส (PDD, Not Otherwise Specified) และแอสเพอร์เกอร์ (asperger’s disorder) เป็นต้น จนในปัจจุบันตกลงใช้คำว่า “autism spectrum disorder” ตามเกณฑ์คู่มือการวินิจฉัยโรคทางจิตเวชฉบับล่าสุด DSM-5 ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน (ทวิศักดิ์ สิริรัตนเรขา, 2565: ออนไลน์) ออทิสติกมีความผิดปกติที่หลากหลายที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความผิดปกติของการพัฒนาทางด้านสังคม ความสามารถในการสื่อสาร และความผิดปกติด้านพฤติกรรม และความผิดปกติเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านภาษา อวัจนภาษา และทักษะทางสังคมด้วย ทั้งนี้ นักจิตวิทยาทั่วโลกอธิบายว่า บุคคลออทิสติก คือ บุคคลทั่วไปที่มีพฤติกรรมบางอย่างมากเกินไป หรือพฤติกรรมบางอย่างน้อยเกินไป ในภาษาอังกฤษจะใช้คำอธิบายว่า “A person with autism” หมายถึง คน ๆ หนึ่งที่มีภาวะออทิสซึมอยู่ในตัว ซึ่งภาวะนั้นจะอยู่กับคนนั้นไปตลอดชีพ ถ้าได้รับการบำบัดตั้งแต่เล็ก โอกาสจะพัฒนาไปสู่ภาวะใกล้เคียงกับคนปกติจะมากขึ้น แต่อาจไม่ได้หายไปร้อยเปอร์เซ็นต์ (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, 2561: ออนไลน์)

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เด็กออทิสติกประสบปัญหาในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารและพฤติกรรมซ้ำ ๆ เด็กออทิสติกไม่ได้ขาดทักษะเหล่านี้แต่ทักษะเหล่านี้ไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามวัยของเขา ดังนั้นจึงทำให้ประสบปัญหาในการทำสมาธิ ปัญหาพฤติกรรม ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้ง (Senapaty, 2019: 21-22) ทำให้เกิดการพัฒนาในทางลบ และส่งผลให้เด็กเป็นโรคซึมเศร้า วิตกกังวล ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสุขภาพ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพทางสังคมกับปัญหาพฤติกรรมที่ได้รับความสนใจอย่างที่เป็นอยู่ ปรากฏว่าการส่งเสริมสมรรถภาพทางสังคมในเด็กและเยาวชนอาจเป็นทางเลือกที่ทำได้จริงหรือเป็นความพยายามในการลดปัญหา (Hukkelberg et al., 2019) ซึ่งปัญหาความยากลำบากเหล่านี้จะ

พัฒนาเป็นปัญหาในการปรับตัวในระยะยาว รวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำด้วย (Legkauskas & Legkauskiene, 2019)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอเกี่ยวกับความบกพร่องด้านสมรรถภาพทางสังคมของเด็กออทิสติกที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 การฝึกสมรรถภาพทางสังคม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมในเด็กออทิสติกที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 เพื่อพัฒนาให้เด็กมีสมรรถภาพทางสังคมที่ดีขึ้น รวมทั้งแนวโน้มในการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมในอนาคต

สมรรถภาพทางสังคม

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นไม่สามารถปฏิเสธได้ว่ามนุษย์ได้มีการดำเนินชีวิตในรูปแบบลักษณะทางสังคม ที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย มนุษย์เชื่อมโยงโดยตรงกับมนุษย์คนอื่นตั้งแต่วัยแรกเกิด ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของแต่ละคนพัฒนาได้มากมายวิธีทางที่แตกต่าง ดังนั้นทุกคนจึงต้องการสมรรถภาพทางสังคม และทักษะทางสังคม ความสำคัญของสมรรถภาพทางสังคมและทักษะทางสังคมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน สมรรถภาพทางสังคมมีข้อกำหนดที่มากกว่าทักษะทางสังคม มันเป็นส่วนที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงถึงกันของทักษะที่ช่วยให้เราสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเริ่มต้นและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้

สมรรถภาพทางสังคมสะท้อนถึงการทำงานสามด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจ: เข้าใจกฎเกณฑ์ทางสังคม สามารถเข้าใจมุมมองของผู้อื่น และการรับ การจดจำ และการแสดงความคิดเห็นต่อผู้อื่น 2) อารมณ์ สามารถจัดการ หรือระดับของอารมณ์กับสถานการณ์ทางสังคม 3) ด้านพฤติกรรม การใช้ทักษะทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับวัย เช่น การผลัดการเล่น การสบตา สนทนาที่เห็นพ้องต้องกัน เจรจาข้อขัดแย้ง เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งสมรรถภาพทางสังคมคือความสามารถในการจัดการกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หรือการเข้ากันได้ดีกับผู้อื่นความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและตอบสนองในรูปแบบการปรับตัวในสภาพแวดล้อมทางสังคมเนื่องจากความซับซ้อนของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สมรรถภาพทางสังคมเป็นผลจากความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย กระบวนการทางอารมณ์ ทักษะการพูด การรับรู้ทางสังคม และค่านิยมส่วนบุคคลและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อให้ความเข้าใจในแนวคิดนี้ซับซ้อนยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมทางสังคมขึ้นอยู่กับลักษณะพัฒนาการ สถานการณ์ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจง การรับรู้ อารมณ์ ทักษะด้านพฤติกรรม ค่านิยม และความตระหนักสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในพฤติกรรมการณ์การเข้าร่วมในสังคม ทั้งนี้ Reitz (2012: 8 cited by Gedviliene et al., 2014) ได้อธิบาย

ถึงคำจำกัดความสมรรถภาพทางสังคมไว้ว่าสมรรถภาพทางสังคม คือผลรวมของความรู้และทักษะของบุคคลที่กำหนดคุณภาพของสมรรถภาพทางสังคม พฤติกรรม ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สมรรถภาพทางสังคมคือพฤติกรรมของบุคคลซึ่งนำไปสู่สถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายของบุคคลและขณะเดียวกันสังคมก็ยอมรับพฤติกรรมนั้น ๆ (Gedvilienė et al., 2014) สมรรถภาพทางสังคมถูกกำหนดให้เป็นชุดของทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จของเป้าหมายในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Monnier, 2015; Rose-Krasnor, 1997 cited by Legkauskas & Magelinskaite-Legkauskiene, 2019) สมรรถภาพทางสังคมของเด็กส่วนใหญ่จะถูกประเมินโดยผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ซึ่งมักจะแยกความแตกต่างของทักษะที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพทางสังคมและทักษะที่ระบุมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับบริบทที่บ้าน กิจกรรมที่ทำกับเพื่อน หรือกิจกรรมที่ทำในชั้นเรียน (Lillvist et al., 2013) ก่อนที่เด็กจะเข้าเรียนในโรงเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา Cooper & Farran (1988) แนะนำว่าให้แยกสมรรถภาพทางสังคมที่แตกต่างกันออกเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบ 1 เป็นการฝึกสมรรถภาพทางสังคมที่ครอบคลุมทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และรูปแบบที่ 2 จะฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้ในรูปแบบแรกฝึกให้มีทักษะที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการกำกับตนเอง ทักษะการฟัง เป็นต้น ในทางกลับกันทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ก็คือทักษะ การแบ่งปัน การให้ความร่วมมือ การเริ่มต้นในทางบวกที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงานที่ราบรื่นในกลุ่มสังคมที่ประกอบขึ้นเป็นบริบทของการเรียนรู้ (McClelland, Acock & Morrison, 2006; Lim, Rodger & Brown, 2013) ทั้งนี้สมรรถภาพทางสังคมยังถูกมองว่าเป็นความสามารถทั่วไปในการบูรณาการความรู้ความเข้าใจ ผลกระทบ และพฤติกรรมเพื่อที่จะให้เด็กประสบความสำเร็จกับการทำงานทางสังคมที่เฉพาะเจาะจงและเพื่อให้บรรลุผลการพัฒนาในเชิงบวก (Elliott, Busse & Gresham, 1993 cited by Finne & Svardal, 2017) บุคคลที่มีสมรรถภาพทางสังคมควรมีความรู้ความเข้าใจอารมณ์และความสามารถทางพฤติกรรม มีข้อเสนอแนะว่ามีกลุ่มสมรรถนะหลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การรับรู้ทางสังคม ทักษะด้านความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (Greenberg et al., 2017) เด็กที่มีสมรรถภาพทางสังคมต้องมีความรู้ความเข้าใจ อารมณ์และความสามารถทางพฤติกรรม มีข้อเสนอแนะว่ามีกลุ่มสมรรถนะหลัก 5 กลุ่ม ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การรับรู้ทางสังคม ทักษะด้านความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (Greenberg et al., 2017) สมรรถภาพทางสังคมเป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งของเด็กที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย เพราะสมรรถภาพทางสังคมเป็นปัจจัยที่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่องค์ประกอบของ สมรรถภาพทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ทักษะสังคม คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ การสื่อสาร การแสดงบทบาททาง

สังคมที่ถูกกาลเทศะ 2) ศักยภาพทางสังคม คือ ความสามารถทางอารมณ์ การกำกับตนเองการรับรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น 3) การปรับตัวทางสังคม คือ การคิดใช้เหตุผล ความสามารถในการเลือกวิธี การแก้ปัญหาที่เหมาะสม การพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมจำเป็นต้องมีขั้นตอนและวิธีการอย่างเป็นลำดับ ต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานก่อนแล้ว จึงจัดประสบการณ์ให้ได้มีโอกาสนำทักษะพื้นฐานนั้น ๆ มาจัดสรร บูรณาการและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม โดยต้องเลือกใช้วิธีการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (สถาพร อิมเอม, 2562) สมรรถภาพทางสังคมและอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญในสิทธิของตนเอง และยังพบว่ายังมีส่วนประกอบอีกมากมายในการพัฒนาในเชิงบวก ซึ่งรวมถึงเด็กที่มีความสามารถในการสร้างมิตรภาพและความผาสุกทางจิตใจตลอดชีวิตของพวกเขาในระดับที่สูงขึ้นของคุณค่าในตนเองและความสำเร็จทางวิชาการ อีกทั้ง การถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง พฤติกรรมที่มีความก้าวร้าว หรือภาวะซึมเศร้าที่ลดลง

สมรรถภาพทางสังคมในเด็กออทิสติก

ความบกพร่องทางสมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่มีภาวะออทิสติก แสดงออกมาให้เห็นในด้านต่อไปนี้ 1) ไม่เข้าใจภาษาท่าทาง (nonverbal interactions) เช่น อ่านสีหน้าท่าทาง หรือการสบตากับคนที่กำลังสื่อสารด้วย 2) การสร้างและคงความสัมพันธ์ (reciprocal interactions) จาก การที่ขาดความสามารถในการเข้าใจภาษา โดยเฉพาะภาษาที่เป็นนามธรรม การพูดในระดับเสียงที่ผิดปกติจากคนทั่วไป การพูดทวนคำ และไม่สามารถเข้าใจความรู้สึก ความคิด ความต้องการของผู้อื่น ทำให้ไม่เข้าใจความสำคัญของการสร้างและคงความสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) มีความยากลำบากหรือไม่สามารถเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น ไม่เข้าใจว่าการกระทำของตนเองมีผลกระทบกับผู้อื่นอย่างไร 4) มีความยากลำบากในการแก้ปัญหา (problem solving) 5) ขาดความสามารถในการคิดสิ่งที่เป็นามธรรมและการคิดเชื่อมโยง 6) มักมีความเครียดและกังวลกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่พบ เพราะ ไม่สามารถเข้าใจเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่พบ เช่น เห็นเพื่อนหัวเราะ แต่ไม่เข้าใจว่าเพื่อน หัวเราะเรื่องขำขัน เพราะตนเองไม่เข้าใจเรื่องขำขัน อยากเล่นกับเพื่อนแต่ไม่รู้จะเล่นอย่างไร 7) ไม่เข้าใจอารมณ์ และการกระทำของตนเอง (lack of understanding of self) (ผดุง อารยะวิญญู, 2546) เด็กที่มีภาวะออทิสติกจะพบว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้นเป็นเรื่องที่ยากมาก ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าสังคม ไม่ค่อยสนใจคนอื่น ยากที่จะเข้าใจสิ่งที่คนอื่นเข้าใจเด็กกลุ่มนี้จะเหมือนติดอยู่ในโลกของตัวเอง ไม่ชอบให้ใครมาทัก ไม่ชอบการบังคับ และจะแสดงออกถึงความพึงพอใจกับกิจกรรมที่ชอบและชอบที่จะมีส่วนร่วมกับผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน ยิ่งคุ้นเคยมากเด็กก็ให้ความร่วมมือและ

มีส่วนร่วมด้วยมากขึ้นเท่านั้น แต่เด็กกลุ่มนี้บางคนชอบเข้าสังคม อาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมตามเงื่อนไขเท่านั้น หรืออาจเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัวของผู้อื่นอย่างไม่เหมาะสม ทำให้เกิดข้อผิดพลาดโดยไม่รู้ตัว เช่น การสนทนากับผู้อื่น เด็กกลุ่มนี้จะพูดมากเกินไปเกี่ยวกับสิ่งที่ตัวเองสนใจและไม่รู้ว่าคู่สนทนามีความเบื่อหน่ายและไม่สนใจ การขาดความตระหนักทางสังคมนี้ยังหมายถึงเด็กที่มีปัญหาในการทำความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎของสังคม เช่น การต่อแถว การพูดแทรกผู้อื่น เป็นต้น (Manikiza, 2015: online)

อีกทั้งในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเด็กที่มีภาวะออทิสติกก็มักจะพบว่าเป็นสิ่งที่ยากที่จะทำความเข้าใจ และมักจะทำตัวเหินห่าง แต่ในทางกลับกัน ก็อาจจะมีบางคนที่หมกมุ่นอยู่กับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยไม่สนใจคนอื่น การมีส่วนร่วมทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับเด็กออทิสติกเพราะพวกเขามีปัญหาในการสบตา การรับรู้ การเข้าใจทางสังคม เช่น การแสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง หรือการแสดงท่าทางอวัจนภาษา การเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลอื่น เป็นต้น (Senapaty, 2019: 57) ความบกพร่องทางด้านการทักษะสังคมเป็นความบกพร่องที่สำคัญ ประกอบด้วย ความบกพร่องเกี่ยวกับความเข้าใจทางอารมณ์ ไม่สามารถตีความอารมณ์ที่ผู้อื่นแสดงออกได้ ไม่สามารถอธิบายความสนใจ อารมณ์ของตนเมื่อสนทนากับผู้อื่นได้ ไม่สามารถแสดงออกท่าทางเพื่อการสื่อสาร (ไม่สบตาขณะสนทนา การตีความสีหน้า ท่าทางที่คู่สนทนาแสดงออก) และบกพร่องในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ไม่สามารถเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นกับเพื่อนไม่เป็น ขาดความสนใจเพื่อนขณะทำกิจกรรม เป็นต้น การที่เด็กที่มีภาวะออทิสติกไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนได้ ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนนั้นจะมีผลทำให้เด็กที่มีภาวะออทิสติกมีความรู้สึกโดดเดี่ยว วิตกกังวล และซึมเศร้า (Lasgaard et al., 2010; Mandelberg, et al., 2014 อ้างใน นาลดา ตะวันกาญจน์โชติ, 2559) เด็กที่มีภาวะออทิสติกมีปัญหาสัมรรถภาพทางสังคมในหลาย ๆ ด้าน และเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากสมรรถภาพทางสังคมที่ทำให้เด็กที่มีภาวะออทิสติกสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างได้ ทั้งในและนอกโรงเรียน ความบกพร่องทางสมรรถภาพทางสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ปัญหาสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติกเป็นอย่างมาก หากเด็กไม่ได้รับการฝึกฝนจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และทางด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้เด็กดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างยากลำบากและโดดเดี่ยว

แนวโน้มการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมในอนาคต

เมื่ออินเทอร์เน็ตมีบทบาทในชีวิตของเรามากขึ้น ระบบการศึกษา也开始พัฒนาเข้าสู่ระบบ online หรือ network ที่ผู้เรียนสามารถเข้าสู่ระบบข้อมูลได้ด้วยตนเอง ซึ่งในปัจจุบันเราสามารถเห็น

ได้ชัดเลยว่า โลกแห่งการศึกษาได้มีความก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ รูปแบบการเรียนรู้ก็ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย โดยเฉพาะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะมีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำหาย และมิตรภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมเพราะความอยากรู้อยากเห็น ความมั่นใจในตนเอง การควบคุมตนเองและความร่วมมือ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นกับผู้อื่นเพื่อเพิ่มความสามารถ เพื่อรักษาความสัมพันธ์ด้วยการสร้างทักษะการทำงานร่วมกันการเล่นอย่างกระตือรือร้นและต่อเนื่องกับผู้อื่นทำให้เด็กต้องใช้ภาษาเพื่อประกอบการสนทนาที่มีความหมาย และใช้ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อประนีประนอมและพยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีที่สังคมยอมรับผ่านประสบการณ์และการสนับสนุนที่เหมาะสมจากผู้ใหญ่เด็กสามารถค้นพบว่าการร่วมมือและการทำงานร่วมกันมักจะสนุกกว่า สร้างสรรค์กว่า และให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก็แข็งแกร่งขึ้น (KidsMatter Early Childhood (KMEC), 2012) ทั้งนี้วิธีการสอนสมรรถภาพทางสังคม ให้กับนักเรียนออทิสติกวัยเรียน มีดังนี้ 1) การใช้เรื่องราวทางสังคม (social story) เป็นการแต่งเรื่องราวทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติก และแก้ไขพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม 2) การใช้วิดีโอเป็นแบบอย่าง (video modeling) เป็นการฝึกให้นักเรียนออทิสติก สังเกตพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ต้องการสร้างในวิดีโอ และเลียนแบบตาม มีผลทำให้นักเรียนออทิสติกมีทักษะการสื่อสารและพฤติกรรมการทำงานเพิ่มมากขึ้น 3) การสอนด้วยกลุ่มเพื่อน (peer-mediated intervention) เป็นรูปแบบที่ผู้ฝึก จะมีการฝึกเพื่อนเพื่อเป็นตัวแบบในการเล่นและช่วยในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสำหรับ นักเรียนออทิสติก ผลทำให้มีทักษะทางสังคมที่ดีขึ้น 4) การฝึกทางทฤษฎีจิต (theory of mind) การสอนด้วยวิธีนี้มีรูปแบบการฝึกที่แตกต่างกัน เช่น มองหน้าสบตา การแสดงสีหน้า อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นจากรีวิวและเหตุการณ์ ทำให้นักเรียนออทิสติก สามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และตีความอารมณ์ผู้อื่นได้ (นาถลดา ตะวันกาญจน์โชติ, 2559: 4) การส่งเสริมพัฒนาการในการดำรงชีวิตในสังคมและสภาพแวดล้อม กิจกรรมที่สามารถทำได้ง่ายไม่ยุ่งยากจนเกินไป เช่น กิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เช่น การฝึกสังเกต จดจำลักษณะของบุคคลในครอบครัว การทักทายบุคคลที่รู้จัก การเล่นกับเพื่อนอย่างถูกวิธี กิจกรรมเสริมสร้างมารยาทและการปฏิบัติต่อผู้อื่น เช่น การทักทายเพื่อนหรือผู้ใหญ่ การกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับสิ่งของหรือได้รับการช่วยเหลือ การเข้าแถวรอตามลำดับ การนั่งอย่างถูกวิธี อีกทั้งกิจกรรมการเสริมการเข้าสังคมและใช้บริการสาธารณะ โดยพาเด็กไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่น ตลาด ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงเรียน ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น

ทั้งนี้การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือบำบัดเพื่อช่วยเหลือสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติก คือ เทคโนโลยีเสมือนจริง (virtual reality : VR) ซึ่งเหมาะสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิสติก VR ยังมีความสามารถในการกระตุ้นความสามารถในการปรับเปลี่ยนทางประสาทสัมผัส และยังลดการมีส่วนร่วมของผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้นของการฝึกอีกด้วย และไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสภาพแวดล้อมที่เรียบง่าย เป็นสภาพแวดล้อมที่แท้จริงในแง่ของภาพและบริบทต่าง ๆ (Kuriakose et al, 2013: online) ไปจนถึงการเน้นการจำลองผู้เล่นหลายตามสถานการณ์ที่เป็นไปตามการเรียนรู้ใน VR อีกทั้งยังสนับสนุนการเล่นตามบทบาททางสังคม เกม การบังคับใช้สมรรถภาพทางสังคมที่เน้นการเล่น เกม และการสื่อสารทางสังคม ทำให้สมรรถภาพทางสังคมของเด็กที่มีภาวะออทิสติกประสบความสำเร็จมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (Abstract, Moon & Sokolik, 2022) การพัฒนาสภาพแวดล้อมเสมือนจริง (VRE) เป็นการนำเสนอเครื่องมือการฝึกอบรมที่มีแนวโน้มที่ดีในโลกเสมือนจริงที่สร้างขึ้นโดยคอมพิวเตอร์สามารถสร้าง VRE เพื่อจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริงได้ ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่หาได้ยากหรือไม่เคยพบเจอในชีวิตจริงตัวอย่างเช่น สภาพแวดล้อมที่มีหิมะ เป็นต้น (Ngar, Yuan & Shing Ip, 2018)

สรุป

สมรรถภาพทางสังคมในเด็กที่มีภาวะออทิสติก เป็นสิ่งสำคัญ หากเด็กไม่ได้รับการฝึกฝนก็จะทำให้พัฒนาการทางด้านสมรรถภาพของเด็กที่มีภาวะออทิสติกอยู่ในระดับที่ต่ำ และสมรรถภาพทางสังคมจะส่งผลโดยตรงกับคุณภาพชีวิตของเด็ก หากเด็กมีสมรรถภาพทางสังคมที่ดีขึ้น ก็จะทำให้เด็กมี ชีวิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และมีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

เอกสารอ้างอิง

ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2561). **เปิดโลกความรู้เด็กออทิสติกในสังคมไทย ผ่านสายตา**

ของ รศ.ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 25, 2565,

จาก <https://www.the101.world/daranee-interview/>

นาถดา ตะวันกาญจน์โชติ. (2559). **ทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกวัยเรียน. วารสารการ**

พยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 30 (2), 1-21.

ทวีศักดิ์ สิริรัตนเรขา. (2565). **ออทิสติก. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 22, 2565, จาก**

<https://www.happyhomeclinic.com/au21-autism-faq.html>

- ผดุง อารยะวิญญู. (2546). **วิธีการสอนเด็กออทิสติก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาพร อิมเอม (2562). **โปรแกรมการพัฒนาสมรรถภาพทางสังคมเด็กและเยาวชนโดยใช้ฐานแนวคิดการบำบัดโดยการแสดงออก (expressive therapy): กรณีศึกษาสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Abstract, F. K., Moon, J. & Sokolik, Z. (2022): Virtual reality–based social skills training for children with autism spectrum disorder. **Journal of Special Education Technology, 37** (1), 49 –62
- Cooper, D. H. & Farran, D. C. (1988). Behavioral risk factors in kindergarten. **Early Childhood Research Quarterly, 3** (1), 1-19.
- Finne, J. N. & Svartdal, F. (2017, November). Social perception training: improving social competence by reducing cognitive distortions. **Special Issue, 9** (2), 44-45.
- Gedvilienė, A. et al. (2014). The social competence concept development in Higher education. **European Scientific Journal October, 10** (28), 2014. 36-49.
- Greenberg, M. et al. (2017). Social and emotional learning as a public health approach to education. **The Future of Children, 27** (1), 13-32.
- Hukkelberg, S. et al. (2019). **The relation between behavioral problems and social competence: A correlational Meta-analysis**. n.p.
- Legkauskas, V. & Magelinskaite-Legkauskiene, S. (2019). Importance of social competence at the start of elementary school for adjustment indicators a year later. **Issues in Educational Research, 29** (4), 201.
- Kuriakose, S. et al. (2013). **A Step towards virtual reality based Social communication for children with autism**. Retrieved December, 15, 2565, from https://www.researchgate.net/publication/271556222_A_step_towards_virtual_reality_based_social_communication_for_children_with_Autism.
- Lillvist, A. et al. (2009). The construct of social competence - how preschool teachers define social competence in young children. **International Journal of Early Childhood, 41** (1), 51-68. <https://doi.org/10.1007/BF03168485>

- Lim, S. M., Rodger, S. & Brown, T. (2013). Model of social competence in an early childhood environment. **Occupational Therapy in Mental Health, 29** (2), 114-133. <https://doi.org/10.1080/0164212X.2013.78897-5>
- Manikiza, J. (2015). **Autism: A guide for mainstream primary schools.**
<http://www.ASDinfoWales.co.uk>
- McClelland, M. M., Acock, A. C. & Morrison, F. J. (2006). The impact of kindergarten learning-related skills on trajectories at the end of elementary school. **Early Childhood Research Quarterly, 21** (4), 471-490. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2006.09>
- Ngar, S., Yuan, V. & Shine Ip, H. H. (2018) Using virtual reality to train emotional and social skills in children with autism spectrum disorder. **London Journal of Primary Care. 10** (3), 110–112
- Senapaty, H. (2019). **Including children with autism in primary classrooms:**
National council of educational research and training. n.p.

ศิลปะนามธรรม : การระบายสีแอบสแตรกต์ตามแนวทางนวลการลากและระบาย

Abstract Art: The Abstract Painting according to the Quidelines Neo Drawing and Painting

รับบทความ	07/03/2023
แก้ไขบทความ	07/04/2023
ยอมรับบทความ	24/04/2023

พิบูลย์ มังกร¹ ธวิท วงศ์พลาย²

และปัญญา ปัญจวารานนท์³

Phiboon Mangkorn Thawit Wongplai
and Panya Panjawaranon

บทคัดย่อ

การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์พร้อมบทสังเคราะห์ประกอบนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลงานศิลปะนามธรรม ด้วยรูปร่าง รูปทรง สี และเส้น ผ่านเนื้อหาเรื่องราวศิลปะการต่อสู้ที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย เพื่อมุ่งหวังส่งเสริมความคิดและจินตนาการของผู้ชม รวมทั้งให้ผู้ชมได้ชื่นชมและเกิดสุนทรียภาพด้านความงามในงานศิลปะ และได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวทางการชื่นชมผลงานศิลปะนามธรรม

ผลงานสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการบูรณาการรูปแบบการระบายสีนามธรรม และวิธีการลากและระบาย เนื้อหาเป็นเรื่องราวศิลปะการต่อสู้ที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย คือ ภาพมวยไทย ที่มีมิติความซ้ำซ้อนกันจนเกิดเป็นภาพจากความเคลื่อนไหวที่แสดงให้เห็นเป็นลักษณะนามธรรม ที่ไม่ชัดเจนตามต้นแบบมากนัก ต้องพึ่งพาการรับรู้ทางตา สามารถส่งเสริมความคิดและจินตนาการของผู้ชมให้เกิดขึ้นได้จากการคาดเดาลักษณะของเส้น น้ำหนักของสี ความซ้ำซ้อน ความต่อเนื่อง เล็กใหญ่ ความใกล้เคียงของเนื้อหาในภาพ เป็นการสร้างสุนทรียภาพด้านความงามทางศิลปะให้แก่ผู้ชมได้

คำสำคัญ: ศิลปะนามธรรม แอบสแตรกต์ การระบายสี นวลการลากและระบาย

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Lecturer, Art Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University.

² อาจารย์ ดร., สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Lecturer, Art Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University.

³ ครู, “เซ็นส์อาร์ต” สถาบันสอนศิลปะแบบบูรณาการ, บริษัท เซ็นส์แมธไมนด์ จำกัด

Teacher, “Sense Art”, SenseMath Mind Co.Ltd.

Abstract

This presentation, that is integrated with synthesis of creative works, has aimed to present the abstract painting about shape, form, color and line through the content of Thai martial arts or Muay Thai, which is unique and a characteristic of Thailand, in order to stimulate perceptions and imaginations of the viewers as well as enabling the viewers to appreciate and enhance the aesthetics of art and gain knowledge about the method of appreciating abstract art.

This creative work is resulted from the integration of the abstract painting style and neo drawing & painting methods in order to express the images of Thai boxing in the content of redundant dimension, that is depicted from the movement in an abstract way, and it depends on visual perception of the viewers to stimulate their perceptions and imaginations for guessing the line, value of colors, redundancy, continuity, small and large, near and far of this creative works. Above all, it is for enhancing the aesthetics of the beauty of arts to the viewers.

Keywords: *abstract art, abstract, painting, neo drawing & painting*

บทนำ

ศิลปะตะวันตกในช่วงเวลาของศิลปะสมัยใหม่ (modern art) เป็นช่วงเวลาของศิลปะยุคเดียวกันที่มีความแตกต่างกันมากมาย สุดแต่ที่ว่าศิลปินของประเทศใดมีเสรีภาพในการแสดงผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ตามอิทธิพล ความเชื่อ แนวคิด สื่อวัสดุ เทคนิควิธีการที่แตกต่างหลากหลาย ช่วงเวลาของการปฏิวัติฝรั่งเศส ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อยุคอำนาจ (The age of authority) ที่ศิลปะต้องรับใช้วัง ผู้ปกครองประเทศ ศาสนา วัด หรือพระ เริ่มเสื่อมลง และยุคของเหตุผล (The age of reason) เข้ามาแทน ศิลปะวิชาการทุกแขนงได้มีการค้นคว้าวิจัย และทดลองกันมาก ศิลปะลัทธินีโอคลาสสิก (neoclassicism) ได้เกิดขึ้น แต่ยังคงพันนาการด้วยอิทธิพลดั้งเดิม เช่น ภาพ “คำสาบานของพวกฮอราติโอ” ของยารค หลุย ดาวิด (Jacques Louis David, 1748-1825) แสดงเนื้อหาสาระความรักชาติและการเสียสละ ความรัก และการสูญเสียของบุคคลในครอบครัวที่อยู่ข้างหลัง ที่ยังถูกพันนาการด้วยอิทธิพลดั้งเดิมแบบโรมัน

ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศิลปะที่ศิลปินผลิตงานขึ้นตามเสรีภาพของตน ได้แสดงออกถึงความรู้สึกอย่างเสรี ซึ่งอาศัยโลกภายในและภายนอกเป็นเครื่องช่วย เช่น ภาพ “พระอาทิตย์ขึ้น” (The sunrise) ของศิลปิน โคลด โมเนต์ (Claude Monet, 1840-1926) เป็นต้น สายธารของศิลปะลัทธิประทับใจ (impressionism) โดยศิลปะสมัยใหม่ได้ดำเนินเรื่อยมาอีกหลายลัทธิ จนกระทั่งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 รูปแบบทางทัศนศิลป์ที่ให้เสรีภาพกับผู้สร้างสรรค์ได้เกิดขึ้นอีกหลากหลายรูปแบบ จากอิทธิพลความเชื่อ กลวิธีที่แตกต่างกันหลากหลายลัทธิ เช่น โฟวิสม์ เยอร์มัน เอ็กชเพรสชันนิสม์ แอบสแตรกต์ อาร์ต คิวบิสม์ ฟิวเจอร์ลิสม์ เซอร์เรียลิสม์ แอบสแตรกต์เอ็กชเพรสชันนิสม์ ป๊อปอาร์ต ออปอาร์ต และมินิมอลอาร์ต

ศิลปะนามธรรม (abstract art) เป็นหนึ่งรูปแบบในช่วงเวลาของศิลปะสมัยใหม่ รูปแบบที่หลายคนมีความเข้าใจว่าเป็นงานง่าย ๆ ใคร ๆ ก็เขียนได้ ผู้เขียนจึงเขียนบทความนี้ขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจ ประกอบกับการสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางการระบายสีแอบสแตรกต์ผสมผสานการระบายสีตามแนวทางนวลการลากและระบาย สำหรับศิลปะที่เรียกว่า แอบสแตรกต์อาร์ตนั้นมีแบบอย่าง มีกลวิธีที่ต้องศึกษาเรียนรู้ ซึ่ง อารี สุทธิพันธุ์ (2557: 149) ได้กล่าวถึงการระบายสีแอบสแตรกต์ไว้ว่า “จะเริ่มจากความเชื่อ (believing) ความรู้ (knowing) ความเข้าใจ (understanding) และการนำไปใช้ (doing) ตามแนวทางปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม”

ในส่วนของข้าพเจ้า มีวัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์ศิลปะนามธรรม ประกอบแนวคิดและกลวิธีระบายสีแบบ นวลการลากและระบาย เนื่องด้วยข้าพเจ้ามีความเชื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดของศิลปินที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของศิลปะนามธรรม คือ วาสลีย์ แคนดินสกี (Wassily Kandinsky, 1913-1944) ชาวรัสเซีย ซึ่งแคนดินสกี เสนอความคิดตามที่เราจะรู้สึกร่างกายง่าย ๆ เช่น เมื่อเราเห็นก้อนน้ำแข็ง เรารู้สึกถึงกายภาพของก้อนน้ำแข็ง เราจับก้อนน้ำแข็งเรารู้สึกเย็น และกายภาพของน้ำแข็งพร้อม ๆ กัน เมื่อเราปล่อยก้อนน้ำแข็ง เราจะรู้สึกร้อนผ่าว ๆ ความรู้สึกร้อนผ่าวเป็น mood (อารี สุทธิพันธุ์, 2557: 145) ซึ่ง มู้ด หรือสภาพจิตใจหรืออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแบบฉับพลันนี้ ในภาษาอังกฤษให้ความหมายว่า mood=a temporary state of mind or feeling อันมีความสำคัญต่อการระบายสีแบบแอบสแตรกต์เป็นอย่างมาก

ข้าพเจ้าใช้กลวิธีสร้างสรรค์ที่แตกต่างออกไปจากการระบายสีแอบสแตรกต์ที่นิยมเขียนแบบแสดงรอยแปรงหรือรอยพู่กัน (brush strokes) เป็นการใช้วิธีการระบายสีแบบเพลม เป็นระบายสีด้วยลูกกลิ้งฟองน้ำ พ่นด้วยละอองน้ำ (foggy spray) เพื่อให้สีไหลซึม เกิดความชุ่มชื้น ไกล่ไกล่แสดงมิติในภาพ และลากเส้นแสดงความเคลื่อนไหวและโครงสร้างของคน (gesture drawing) ด้วยสีบรรจุน้ำมันผสมดินสอพองให้เกิดขึ้นที่มีลักษณะทับซ้อนกัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอการระบายสีแอบสแตรกต์ตามแนวทางนวลการลากและระบาย เป็นผลงานจากการบูรณาการรูปแบบการระบายสีแบบแอบสแตรกต์และรูปแบบนวลการลากและระบายเข้าด้วยกัน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การระบายสีแอบสแตรกต์ (Abstract Painting)

คำว่า “แอบสแตรกต์” แปลว่า การเข้าใจ ดึง สกัด เลือก คัด ตัด ทอน สิ่งที่เด่น สิ่งที่สำคัญ ๆ จากวัตถุที่เห็นได้ หรือจากความรู้สึก เพื่อให้เป็นสื่อร่วมกันในการแสดงความรู้สึกของมนุษย์ นำเสนอเนื้อหาหลักคือ รูปร่าง รูปทรง สี และเส้น สร้างสรรค์ตามแนวคิดที่กล่าวว่า “การระบายสีก็คือการระบายสี การระบายสีไม่ใช่การทำให้เกิดภาพ (painting is painting, painting is not picture making) ผลงานการระบายสีแอบสแตรกต์ มีลักษณะเป็นสากล มีความหลากหลาย แสดงให้เป็นอิสระเสรี และมีรูปแบบโดดเด่นเฉพาะตนของผู้ทำ (Universality, diversity, independence, distinctiveness)” (อารี สุทธิพันธุ์, 2557: 150)

สำหรับการระบายสีแอบสแตรกต์ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เป็นรูปแบบหนึ่งของการระบายสี แสดงออกในลักษณะศิลปะนามธรรม เป็นศิลปะที่ใช้ภาพสื่อความหมาย โดยไม่แสดงเนื้อหาที่แน่ชัดว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่เป็นการแสดงออกในด้านความรู้สึก เช่น สนุก เศร้า เก็บกด ผ่านเนื้อหาในภาพ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ หรืออื่น ๆ ตามแต่จุดมุ่งหมายของศิลปินผู้สร้างสรรค์ มีความอิสระในภาพที่แสดงออก ส่วนของการรับรู้ระหว่างผู้ชมกับศิลปินผู้สร้างอาจแตกต่างกันได้ ผู้ชมสามารถให้ความหมายเองตามความรู้สึกสัมผัสจากการรับรู้ทางตา (visual perception) เพราะผลงานที่ปรากฏนั้นไม่แสดงเนื้อหาที่ชัดเจนนัก ส่วนศิลปินผู้สร้างสรรค์แสดงออกตามอารมณ์ความรู้สึกแบบฉับพลันทันที โดยใช้หลักในการสร้างสรรค์คือ

1. การเปลี่ยนมุมมองของสิ่งที่เห็น
 2. การลดทอนรูปทรง โดยลดทอนรายละเอียดความเหมือนที่เห็นเหลือไว้แต่สาระสำคัญ
 3. การเพิ่มเติมสีสันรูป พื้นผิว ให้มีความเด่นชัดเกินจริง โดยทิ้งสาระของเนื้อหาเดิมไว้ให้พอรับรู้ถึงที่มา และสามารถเพิ่มเส้นลักษณะต่าง ๆ ไปประกอบในภาพได้
 4. สามารถใช้การระบายสี แบบไม่จำกัดเทคนิควิธีการ เช่น ลากเส้น ฉีด-พ่นละอองน้ำ กิ่งสี
 5. การแสดงความรู้สึกแบบฉับพลันทันทีตามจุดหมายของผู้สร้างสรรค์
- ศิลปะนามธรรมนั้นเมื่อสร้างสรรค์ออกมาแล้วมีเพียงหนึ่งเดียว ไม่สามารถลอกแบบกันได้ เพราะแต่ละภาพไม่สามารถแสดงเนื้อหาสาระที่แน่ชัดได้ ขึ้นอยู่การแสดงออกของผู้สร้างสรรค์

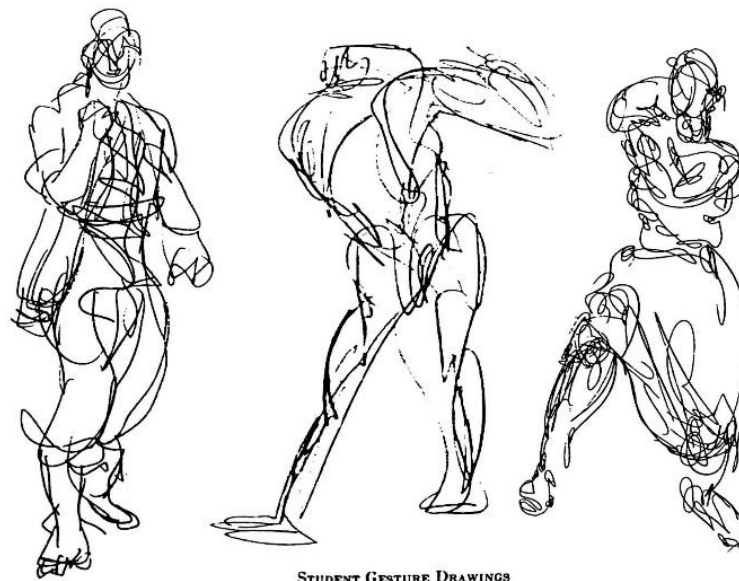
เนื้อหาของรูปทรงที่ปรากฏในภาพผลงานส่วนใหญ่เป็นลักษณะการแทนค่าสิ่งต่าง ๆ ตามประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์ที่กำหนดความหมายขึ้นเอง

2. นวการลากและระบาย (Neo Drawing and Painting)

นวการลากและระบาย แยกได้เป็น 2 ส่วนคือ คือ นวการลาก และ นวการระบาย มีวิธีการ ดังนี้

2.1 นวการลาก เป็นการลากเส้นลากเส้นแสดงท่าทางและโครงสร้างของภาพ (gesture drawing) ประยุกต์มาจากแนวคิดของคิมมอน นิโคไลเดส ศิลปินชาวอเมริกัน มีความเป็นมาและวิธีการที่มีงานวิจัยได้นำเสนอไว้ว่า

คิมมอน นิโคไลเดส (Kimon Nicolaidēs, 1891–1938) ศิลปินชาวอเมริกัน ผู้บุกเบิกการวาดเส้นตามวิถีธรรมชาติ เขียนเป็นหนังสือชื่อ *The natural way to draw* นำเสนอการถ่ายทอดรูปแบบการลากเส้นตามสัมผัส หรือคอนทัวร์ดรออิง (contour drawing) และการลากเส้นตามท่าทาง หรือเจสเจอร์ดรออิง (gesture drawing) เป็นการนำเสนอการแสดงออกทางรูปแบบการวาดเขียนแบบนอกเข้าใน (outside in) ตรงข้ามกับวิธีนำเสนอแบบภายในออกนอก (inside out) ที่จะต้องเรียนรู้กระดูก กล้ามเนื้อ หรือแสงเงา สำหรับการวาดเส้นตามวิถีธรรมชาตินี้ มีแนวทางส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกและสอดคล้องกับความเจริญงอกงามของผู้เรียนทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสมอง เหมาะกับผู้สนใจทุกเพศและทุกวัย หนังสือการวาดเขียนตามแนวธรรมชาติ เป็นหนังสือรวบรวมกิจกรรมและแนวคิดของการถ่ายทอดรูปแบบที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาศิลปะในอเมริกาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนิวยอร์ก (The New York School) ต่อมาได้แพร่หลายไปทั่วอเมริกา นอกจากนี้ยังถือเป็นพื้นฐานของศิลปะสมัยใหม่ ที่สนองเสรีภาพสอดคล้องกับธรรมชาติมนุษย์ ส่งผลให้มีรูปแบบผลงานหลากหลาย (อารี สุทธิพันธุ์, 2543 ก: 25-26 อ้างถึงใน พิบูลย์ มังกร, 2560: 25)

STUDENT GESTURE DRAWINGS
Draw not what the thing looks like, not even what it is, but WHAT IT IS DOING.

ภาพที่ 1 ภาพแสดงลักษณะการเขียนท่าทางและโครงสร้างคน

ที่มา: (Nicolaidis, 1969: 16)

โดยมีนักวิชาการให้ความเห็นเกี่ยวกับนวการลาก ไว้ว่า

นวการลาก หมายถึง พฤติกรรมการกระทำ ที่ให้เกิดเส้น ลงบนระนาบรองรับ ซึ่งอาจเป็นกระดาษ กระดาน ผ้าใบ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่มีผิวเรียบ ด้วยวิธีการลากไม่ยกมือ เปลี่ยนจากความรู้ที่มีอยู่เดิมว่า เส้นเกิดจากจุด แต่ในความเป็นจริงจากพฤติกรรมของมนุษย์ ทุกคนเมื่อต้องการเส้นก็ต้องเริ่มด้วยการจรดปากกา ดินสอ หลอดสี หรือวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ทำให้เกิดเส้นลงบนระนาบ แล้วลงมือลาก เครื่องมือที่ใช้ในการลากอาจเป็นปากกา ดินสอสีบรรจูลอดหรือบรรจวบดพลาสติกบาง ๆ” (อิทธิ วงศ์พลาญ, 2558: 15) “การลาก เป็นความเคลื่อนไหวอย่างประสานกันระหว่าง ตา มือ สมอง เวลา บริเวณว่าง และระนาบรองรับ ต่อเนื่องไปจนจบสิ้นความต้องการ โดยไม่ยกมือ อย่างมีความสุข การลากอาจมีเวลาเป็นตัวชี้้นำ หรือมีการตอบสนองด้านต่าง ๆ เป็นจุดสนใจ อาจเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เราผูกพันอยู่” (อารี สุทธิพันธุ์, 2558: 4)

2.2 นวการระบาย เป็นการระบายสีโดยไม่ใช้พู่กัน โดยนักวิชาการให้ความเห็นว่า

นวการระบาย หมายถึง การระบายสีลงบนระนาบรองรับ ซึ่งอาจเป็นกระดาษ กระดาน ผ้าใบ หรือวัสดุอื่น ๆ ที่มีผิวเรียบ การระบายสีตามปกติที่เคยปฏิบัติมา คือ ระบายด้วยพู่กัน แปรง หรือวัสดุอื่น ๆ ที่มีขนอ่อนนุ่มหรือไม่นุ่ม มีทั้งแบบปลายแบนตัดตรง ปลายแบนตัดเฉียง ปลายกลมแหลม ตามแต่จุดประสงค์ในการใช้งาน แต่วิธีการระบายสีในการลากและระบายนั้น ไม่ใช้พู่กันหรือแปรงใด ๆ ทั้งสิ้น ใช้แผ่นพลาสติกกรุปัสส์เหลื่อมบาง ๆ เช่น บัตรเอทีเอ็ม (ATM) บัตรเติมเงิน

โทรศัพท์ (card phone) นอกจากบัตรหรือแผ่นพลาสติกแล้ว อุปกรณ์ที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือลูกกลิ้ง ใช้สำหรับกลิ้งสี ซึ่งมีทั้งผิวเรียบและไม่เรียบ มีหลายขนาด เลือกหาได้ตามร้านขายวัสดุก่อสร้างทั่วไป ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางและความยาวของลูกกลิ้ง ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการใช้งาน นำลูกกลิ้งมากลิ้งสีในภาชนะที่เตรียมไว้ แล้วนำมากลิ้งบนแผ่นระนาบรองรับ การกลิ้งสีด้วยลูกกลิ้งสามารถสร้างลักษณะพื้นผิวในแบบต่าง ๆ ได้ (ธวิท วงศ์พลาย, 2558: 15)

นวลการลากและระบาย เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์ ลากแบบไม่ยกมือ หรือยกในจำนวนน้อยครั้ง และระบายแบบไม่ใช้พู่กัน มีข้อดีคือวัสดุหาง่าย ราคาไม่แพง การทำความสะอาดง่าย ซึ่งวิธีนี้ อารี สุทธิพันธุ์ (2558: 3-4) ได้กล่าวว่า การที่เราตั้งชื่อนวลการลากและระบาย เน้นที่กระบวนการถ่ายทอดรูปแบบก่อนผลงานสำเร็จ (process precedes product) ตามแนวคิดรวบยอดที่เข้าใจว่า การตอบสนองของคนเรานั้น ตอบสนองทางความเคลื่อนไหว ก่อนทางหูทางตา ดังนั้นจึงเริ่มทางความเคลื่อนไหวก่อน และมีความเชื่อว่า ความเคลื่อนไหวคือความงามส่วนหนึ่ง (motion is a part of beauty)

ผู้สร้างสรรค์และนำเสนอบทความ ได้นำแนวคิดและรูปแบบการสร้างสรรค์ตามที่กล่าวมาคือ การระบายสีแอ็บสแตรกต์ และนวลการลากและระบาย มาบูรณาการสร้างสรรค์งานในครั้งนี้ จำนวน 2 ชิ้นงาน

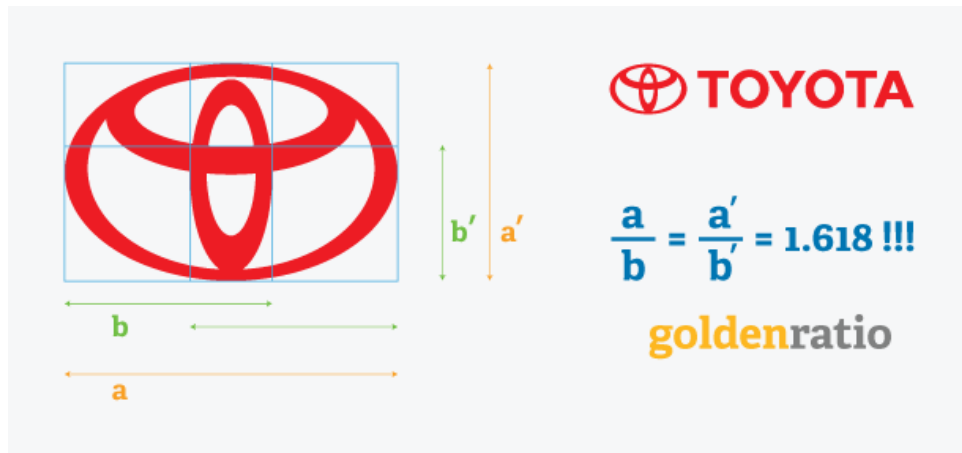
กระบวนการในการสร้างสรรค์

ผู้สร้างสรรค์มีกระบวนการ ขั้นตอน และเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

1. หาภาพลักษณะต้นแบบ ที่แสดงเนื้อหาเป็นเรื่องราวการต่อสู้ หรือมวยไทย โดยภาพจะมีความชัดเจนหรือไม่ชัดเจนตามความเป็นจริง สามารถใช้ได้ทั้งสองแบบ

2. เลือกระนาบรองรับ เป็นผ้าแคนวาสสีเหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 123.29 x 76.20 เซนติเมตร โดยสัดส่วนของระนาบรองรับคือ 1:1.618 หรือ Golden Ratio ตามแนวคิดของกรีกโบราณที่เชื่อว่าเป็นสัดส่วนสีเหลี่ยมผืนผ้าที่งดงามที่สุด และเป็นสัดส่วนที่นิยมใช้ในงานออกแบบและงานสร้างสรรค์ เช่น ผลงานออกแบบตราสัญลักษณ์ของรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า

ที่มา: (Rodriguez, n.d.: online)

3. ระบายสีลงบนระนาบรองรับ ด้วยวิธีการสีด้วยลูกกลิ้งฟองน้ำ และระหว่างที่สียังไม่แห้ง ฉีดด้วยละอองน้ำ เพื่อให้สีไหลซึม ทำให้รูปและพื้นผสมผสานกัน เมื่อสีแห้งจะแสดงน้ำหนักสีเข้มอ่อน และมีมิติใกล้เคียงได้

4. ลากเส้นแสดงท่าทางและโครงสร้างของภาพ ด้วยสีขาวที่บรรจุในหลอดสีพลาสติกปลายแหลม ลงบนระนาบรองรับที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว โดยระนาบรองรับเป็นแคนวาส ขนาด 123.29X76.20 เซนติเมตร (สัดส่วนของระนาบรองรับคือ 1:1.618 หรือ Golden Ratio) ระบายด้วยสีเข้มแสดงน้ำหนักมืดทึบ ด้วยลูกกลิ้งฟองน้ำ ส่วนการลากเส้นแสดงโครงสร้าง ลากให้มีความทับซ้อนกัน เหลื่อมกัน มีเป้าหมายเพื่อแสดงความเคลื่อนไหวของภาพลักษณะที่มองเห็น ตามความเชื่อว่าการลากเส้นซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ รูปในทิศทางที่ต้องการ จะแสดงให้เห็นความเคลื่อนไหวได้

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะหลอดพลาสติกปลายแหลม
ที่ใช้บรรจุสีสำหรับลากเส้น

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะลูกกลิ้งฟองน้ำ

5. ลากเส้นด้วยหลอดพลาสติกปลายแหลมบรรจุสี เพื่อเน้นโครงสร้างและทำทางด้วยวิธีการลากเส้นแสดงโครงสร้างของภาพ อีกครั้ง ด้วยเส้นสีขาว และเส้นสีอื่น ๆ ตามที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการ เพื่อแสดงมิติของเส้น โดยการลากเส้นซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ รูปในทิศทางที่ต้องการ

6. ใช้เทคนิคระบายเคลือบ (glazing) บางส่วน ด้วยลูกกลิ้งฟองน้ำ โดยใช้สีเหลือง และฉีดด้วยละอองน้ำ เพื่อให้รูปและพื้นผสมผสานกัน สร้างมิติการรับรู้ภาพลักษณะในลักษณะส่วนรวม

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 4 ผลงานสร้างสรรค์ No.1

ผู้สร้างสรรค์: พิบูลย์ มังกร

ชื่อผลงาน: ความเคลื่อนไหว

สื่อวัสดุ: สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด: 90.42X55.88 เซนติเมตร

(35.60x22 นิ้ว)

ปีที่สร้าง: ค.ศ. 2022

ภาพที่ 5 ผลงานสร้างสรรค์ No.2

ผู้สร้างสรรค์: ธวิท วงศ์พลาย

ชื่อผลงาน: มวยไทย

สื่อวัสดุ: สีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขนาด: 123.29X76.20 เซนติเมตร

(48.54x30 นิ้ว)

ปีที่สร้าง: ค.ศ. 2023

ผลงานสื่อศิลปะสร้างสรรค์ ภาพที่ 4 โดย พิบูลย์ มังกร ชื่อภาพ “ความเคลื่อนไหว” (Motion) บนแคนวาส ขนาด 90.42x55.88 เซนติเมตร และภาพที่ 5 โดย ธวิท วงศ์พลาย ชื่อภาพ “มวยไทย” (Muay Thai) บนแคนวาส ขนาด 123.29x76.20 เซนติเมตร เริ่มต้นจากแนวคิดและวิธีการเดียวกัน คือ “ความเคลื่อนไหวคือความงาม” สร้างสรรค์จนเกิดขึ้นเป็นผลงานสำเร็จ โดยการผสมผสานการระบายสีแอบสแตร็กต์ และนวลารลากและระบายเข้าด้วยกัน ด้วยเนื้อหาเรื่องราวเดียวกันคือศิลปะการต่อสู้ที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย คือ มวยไทย ลากเส้นโครงสร้างของภาพทับซ้อนกัน แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องสัมพันธ์กันในลักษณะเคลื่อนไหว ส่วนการระบายสีด้วยลูกกลิ้งฟองน้ำ แสดงถึงเสรีภาพในการเลือกใช้สีที่แตกต่างไปจากเดิมด้วยการไม่ใช้พู่กัน การฉีกพ่นด้วยละอองน้ำ บนสีขณะยังไม่แห้ง เพื่อช่วยให้รูปและพื้นผสมผสานกัน เมื่อสีแห้งจะแสดงน้ำหนักสีเข้มอ่อน และมีมิติใกล้ไกล เกิดเป็นบริเวณว่างในเชิงบวก (positive space) และบริเวณว่างในเชิงลบ (negative space) ผสานกันอยู่บนพื้นภาพ แสดงให้เห็นเป็นลักษณะนามธรรมที่ไม่ชัดเจนตามต้นแบบมากนัก ต้องพึ่งพาการรับรู้ทางตา (visual perception) สามารถส่งเสริมความคิดและจินตนาการของผู้ดูให้เกิดขึ้นได้จากการคาดเดาลักษณะของเส้น (line) น้ำหนักของสี (color) ความมืด ความสว่าง ความอ่อนแก่ (value) ความซ้ำซ้อน ต่อเนื่อง เล็กใหญ่ ใกล้ไกล ของเนื้อหาในภาพ (the whole) ส่วนการเลือกใช้ระนาบรองรับขนาด 90.42x55.88 เซนติเมตร และ 123.29x76.2 เซนติเมตร (อัตราส่วน 1:1.618) ซึ่งเป็นสัดส่วนทองคำ (Golden Ratio) เป็นสัดส่วนที่มาจากการคำนวณทางคณิตศาสตร์ ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการออกแบบ เพื่อให้งานออกแบบมีสัดส่วนที่งดงาม รวมถึงใช้อธิบายความงามของธรรมชาติได้ด้วย ผู้สร้างสรรค์จึงเชื่อว่าความงามของภาพลักษณ์เคลื่อนไหว/ความเคลื่อนไหวคือความงาม เมื่ออยู่บนระนาบรองรับที่มีสัดส่วนที่งดงาม จะช่วยให้ผู้ชื่นชมได้รับสุนทรียภาพทางความงามเพิ่มมากขึ้น

บทสรุป

จากแนวคิดการระบายสีแอบสแตร็กต์และนวลารลากและระบาย ได้สังเคราะห์และนำเสนอการแสดงออกของข้าพเจ้าทั้งสอง ผ่านกระบวนการ ขั้นตอน และส่วนประกอบต่าง ๆ ในภาพ เช่น เส้น น้ำหนักของสี ความซ้ำซ้อน ความต่อเนื่อง ขนาดเล็กใหญ่ ความใกล้ไกล ของเนื้อหาในภาพ ประสมประสานจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์นี้ ข้าพเจ้าทั้งสองคาดว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาข้างต้น รวมถึงผลงานสำเร็จ จะเป็นประโยชน์ในการช่วยให้ผู้ที่สนใจชื่นชมผลงานศิลปะรูปแบบนามธรรม ได้รับความรู้และแนวทางการชื่นชมผลงานรูปแบบนามธรรมได้อย่างเข้าใจมาก

ยิ่งขึ้น รวมทั้งนำไปสู่การส่งเสริมความคิดและจินตนาการของผู้ชื่นชมให้เกิดขึ้นได้ เป็นการสร้างสรรค์สุนทรียภาพด้านความงามทางศิลปะให้แก่ผู้ชื่นชมได้

ข้อเสนอแนะ

การระบายสีแอ็บสแตรกต์ตามแนวทางนวลการลากและระบาย ด้วยการลากเส้น ฉีดพ่น ละอองน้ำ กลิ้งสี โดยไม่ใช้พู่กัน เป็นเพียงวิธีหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบศิลปะนามธรรม ผู้สนใจในการสร้างสรรค์ศิลปะแบบนามธรรม ยังสามารถใช้เทคนิคและวิธีการอื่นที่หลากหลายได้ เช่น เทคนิคการระบายสีแสดงรอยแปรงหรือพู่กัน เทคนิคการชุดขีด เป็นต้น แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือการแสดงออกตามสภาพจิตใจหรืออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแบบฉับพลันทันที (mood) ภายใต้การอธิบายให้ได้ว่าผลงานที่เกิดขึ้นนั้นมีที่มาจากเนื้อหา สื่อวัสดุ เทคนิค หรือกระบวนการอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

พิบูลย์ มังกร. (2560). การศึกษาแนวคิดทางทัศนศิลป์ที่ส่งผลต่อกระบวนการสอนทัศนศิลป์ศึกษา:

กรณีศึกษา อารี สุทธิพันธุ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรม
วิจัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารี สุทธิพันธุ์. (2557). **พลังความคิดทัศนศิลป์และศิลปศึกษา**. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้งกรุ๊ป.

อารี สุทธิพันธุ์ และธวิท วงศ์พลาย. (2558). **นวลการลากและระบาย**. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

Nicolaides, K. (1969). **The natural way to draw**. Boston: Houghton Mifflin.

Rodriguez, E. (n.d.). **Mathmajik**. Retrieved February 20, 2023 from

<https://www.pinterest.com/pin/mathmajik--241646336234150379/>

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ประจำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

1. ศาสตราจารย์นาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม	มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิเศก ปันสุวรรณ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภณัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
6. รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสตัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกธัตต์	วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
13. รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉรินง	มหาวิทยาลัยราชชมงคลรัตนโกสินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
15. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรรศสิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
17. รองศาสตราจารย์ ดร.รชพร จันทร์สว่าง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม อรุณศรีมรกต	มหาวิทยาลัยมหิดล
19. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์ เกษมผลกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัร สมอนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
21. รองศาสตราจารย์ ดร.พีรธร บุญยรัตพันธุ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
22. รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาบุตรกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
23. รองศาสตราจารย์ ดร.นิภาพรรณ เจนสันติกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
24. รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
25. รองศาสตราจารย์พิศากร ศิริพันธุ์เมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรีย์ ยอดฉิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา มณีวัฒนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ รัตนชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผกามาศ	จิรากรภัทร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาวุฒิ	อภิระติง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์	แสงฉัตรแก้ว	มหาวิทยาลัยศิลปากร
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไธพัฒน์	ภูชีสส์ชวกรณ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตะวัน	เดชภีรัตน์มงคล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิงคริต	ดลเจิม	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวษา	เรืองชีวิน	มหาวิทยาลัยบูรพา
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมรินทร์	ภิรมย์เลิศอมร	มหาวิทยาลัยบูรพา
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์รัตน์	เหมนาไลย	มหาวิทยาลัยบูรพา
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา	สมไพบูลย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี	บุญเสริม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตชิน	จิตติสุขพงษ์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร	ทิมแดง	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพรรณ	นิลทองคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรฆ	จรรย์ยานนท์	วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย	บุตรแก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนธร	วชิรขจร	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชนา	พานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนาถ	อังควณิชกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ	บุญพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเดช	โลศิริ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์รัตน์	ตั้งวิฑูรธรรม	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
51. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญิกา	ศรีอุดม	วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต
52. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลีรัตน์	มันทุราษ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
53. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิกค์ดิ์	กัลยาณมิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
54. อาจารย์ ดร.ยุทศศักดิ์	ฉัตรแก้วนภานนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
55. อาจารย์ ดร.รุ่งฉาย	เย็นสบาย	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
56. อาจารย์ ดร.เมทินา	อิสริยานนท์	มหาวิทยาลัยบูรพา
57. อาจารย์ ดร.ณัฐภัทร	พัฒนา	มหาวิทยาลัยบูรพา

58. อาจารย์ ดร.ชนิชา	คิดประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
59. อาจารย์ ดร.อภิญา	จอมพิจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
60. อาจารย์ ดร.ปิยนัส	สุดี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
61. อาจารย์ ดร.เชมฤทัย	บุญวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
62. อาจารย์ ดร.พิมพ์ปฎิมา	นเรศศิริกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
63. อาจารย์ ดร.อังค์วรา	วงษ์รักษา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
64. อาจารย์ ดร.วสันต์	ลิ้มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
65. อาจารย์ ดร.บุศยรินทร์	กองแก้ว	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
66. อาจารย์ ดร.ศุภาภาศ	คำโตนด	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
67. อาจารย์ ดร.วราภรณ์	วิชญ์รัฐ	สถาบันอาศรมศิลป์
69. อาจารย์ ดร.พิมเสน	บัวระภา	นักวิชาการอิสระ

ที่ปรึกษา

1. อาจารย์ ดร.วิรัตน์	ปิ่นแก้ว	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. อาจารย์ ดร.นิพล	เชื้อเมืองพาน	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บรรณาธิการ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารภนา	แช่อึ้ง	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม |
|----------------------------------|---------|---|

กองบรรณาธิการภายนอก

1. ศาสตราจารย์สุวิทย์	ธีรศา ศักดิ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์	สังข์รักษา	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. ศาสตราจารย์ ดร.คณิต	เขียววิชัย	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย	ช่วยบำรุง	คณะกรรมการการทอ่งเทียว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์	หลาวทอง	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน	แสงดี	สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล
7. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิลักษณ์	เกษมผลกุล	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร	เริ่งธรรม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
9. รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม	วงศ์พงษ์คำ	คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์	แสงเงิน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.รชพร	จันทร์สว่าง	สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
12. รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์วิ	โรจน์รุ่งสตัย	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
13. รองศาสตราจารย์ภารดี	มหาพันธ์	นักวิชาการอิสระ

14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์	ศรีพิจารณ์	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูวษา	เรืองชีวิน	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชรี	บุญศรีงาม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรศักดิ์	ลีละพัฒนา	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิพา	ผลสงเคราะห์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ออกแบบปก

อาจารย์จารุวรรณ	นครจารุพงศ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม |
|-----------------|-------------|---|

กองจัดการ

1. นางฐิติมา	พิพิธพงษ์
2. นางสาวจิราภรณ์	ชัยมงคล

เจ้าของ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

85 ถนนมาลัยแมน ตำบลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทร: 0 3410 9300 ต่อ 3334 – 3335 หรือ 0 3426 1066

E-Mail: Journalhusonpru2022@gmail.com, <https://S007.Tci-Thaijo.org/index.php/HUSO-J>

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Journal of Humanities and Social Sciences
Nakhon Pathom Rajabhat University

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences